

România literară

OMAGIU

FEMEII ROMÂNE

(Paginile 3, 12-13, 24)

Uminosul Mesaj

ÎND trecem de la un an la altul, vremea pare să îngereze ceea ce a fost cu ceea ce va fi. Anii se leagă cum apele cu izvoare niciodată secate. Ape ce curg greu. Dar există o Clipă pe care, chiar dacă n-ai cum să oprești, cuprinde în ea vraja care te face să poți simultan în urmă și înainte. O Clipă de bilanț. O Clipă strălucitoare ca un poem din care țîșnesc, ascultându-l, lumini spre viitor. E Clipa Mesajului la hotarul între ani. E Momentul în care Președintele țării, tovară Nicolae Ceaușescu, se adresează întregului nostru popor și, totodată, întregii lumi. Este Clipa care ne spune drumul de mîine nu se croiește de la sine ci vine, totdeauna, din cel vechi, dar drumul acesta și-a dobîndit, în doi ani, o cadență, un ritm: cel al noii noastre societăți socialiste multilateral dezvoltate. Trece el, uneori, prin locuri uscate de secetă sau de bătaia vîntului crizelor economice care încă mai bîntuie prin lume.

Imaginea lui caracteristică este aceea a împlinirilor de întregul nostru popor: o continuă ridicare a călii vieții oamenilor muncii de pe cuprinsul României. Cronica unui an înseamnă o infinitate de evenimente. Ecce cu importanța pe care timpul le-a dăruit-o. Dar ar putea fi văzută ea sintetic? În Mesaj, Președintele Republicii Socialiste România arată că anul pe care l-am cheiat, 1983, a însemnat pentru poporul român un an muncă eroică, de importanță izbinzi și înfăptuiri. Anul care s-au realizat semnificative ritmuri de creștere în toate ramurile economiei. Anul în care a început și aplicarea pentru oamenii muncii, a unui spor de retribuție de subliniat. Totodată, 1983 a fost și anul în care s-au elaborat programe temeinice pentru viitor, vizînd dezvoltarea pe mai departe a industriei și agriculturii, precum și continuarea îmbunătățirii a căilor educaționale de care are nevoie omul nou. Tablou elocvent al strădaniilor de a face patria mai prosperă, 1983 a fost și anul în care s-a înscris sub semnul hotărîrii neabătute a muncii eroice, a țărînimii, a intelectualității, a întregului popor strîns unit în jurul partidului, al secretarului general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, de a îndeplini prevederile Congresului al XII-lea și Conferinței naționale ale partidului. Ne-am despărțit, așadar, de 1983 cu satisfacția unor împliniri ce se adaugă mereu la zestrea țării. Dar, am spune că nu ne-am despărțit ci, mai bine zis, i-am luat chipul cu noi alăturîndu-l anilor ce vin, întrucît 1983 a fost un an al creșterii produsului social, al venitului național, al progresului în atîtea domenii ale activității noastre de activitate. Iar în aceste împliniri găsim toți cei ce trăim și muncim în România socialistă, vîrstnici și tineri, femei și bărbați, fără deosebire de naționalitate, cu faptele și gîndurile noastre, cu proiectele noastre și idealurile noastre.

În sfîrșit, deci, anii între ei, prefigurînd tot mai clar drumul comunist al patriei. Și iată-ne în anul 1984, cel al adevărului actualului cincinal. Anul supranumit 1984, adică anul în care vom aniversa patru decenii de la memorabilul eveniment al începutului revoluției de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă pregătită și condusă de Partidul Comunist Român. Anul 1984 va fi, totodată, și anul celui de al XIII-lea Congres al partidului, precum și anul în care vom sărbători un deceniu de la alegerea primului președinte al țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Momente istorice în viața noastră care unesc, într-o fericită sinteză, trecutul, prezentul și viitorul. 23 August 1944 înseamnă un an de demnitate națională. Alegerea în fruntea țării a tovarășului Nicolae Ceaușescu, cel de al XIII-lea Congres înseamnă trasarea, în marele forum al partidului, drumului patriei în următoarea perioadă de cinci ani, o perioadă esențială pentru dezvoltarea forțelor de producție, științei, învățămîntului, artelor și culturii, întărirea relațiilor sociale, a procesului de educare a noii generații la noi parametrii a constructorilor socialismului în România.

În sfîrșit, deci, anii între ei, precum spicele în snop, iar snopii arde stoguri ale griului nostru românesc — boabele cu care ne-am urât sănătate și fericire. Boabele cu care ne-am urât gînduri și fapte pentru o conștiință și frumusețe omenească, pentru noi înfăptuiri și pentru pace pe întregul pămînt.

Semnele timpului

OLEGE mai presus de toate, a hărniciei și a muncii, și o credință mai presus, în pacea țării și a lumii, în bucuria împărtășirii din roadele pămîntului, și un îndemn, să fie casa omului casă, și vrednicia lui de laudă, și cinstea cinstei și sănătatea sănătate; i-am auzit, pe uliți, prin ogrăzi, în casele primitoare ori în inima orașului, i-am întîmpinat cu sufletul împodobit de ninsori așteptate, i-am așteptat cu spicul griului și cu floarea vinului pe masă, ca în vremuri de mai demult, întotdeauna de mai demult, cu cît mai trecem un prag și mai rostim o urare.

Copiii țării și podoabele brazilor, în ultima înserare a unei foi de calendar, ne-au arătat încă o dată semnele timpului, fața de bucurie și de speranță, și fața de neliniște și de teamă, în ceea ce vom întîmpina în multe și prea adevăratele încercări ale omenirii. I-au auzit și i-au înțeles oamenii pămîntului și cei ai focului, în noaptea lăudării belșugului și în locurile muncii neîntrerupte, parcă o pregătire fără seamăn pentru o lucrare cum nu s-a mai văzut se cerea povestită atunci, neapărat atunci, ca pe vremea lui bădica Traian de acum un an, cu aceleași îndemnuri de tragere a brazdei și de pornire prin împărăția bucatelor.

Țara a munților cu păduri înzăpezite, a dealurilor în unduire și a cîmpiilor clătinate de cumpele verii, ce binecuvîntate ceasuri s-au ales, și ce soli ai gîndului și ai sufletului tău, să spună rîndurilor de oameni ceea ce rămîne peste schimbările veacului, ceea ce se întoarce la noi înșine cu mai multă iubire și mai așteptată împăcare, să ne

deie putere și încredere, în înțelegerea scopurilor și în rostul uneltelor noastre. Parcă meșteri mari se arătau în cuvîntul de urare și de laudă, să ne aducă aminte de prețul cel scump al zidirii. Parcă părinții neamului le-au deschis încă o dată porțile și i-au primit după datină cu cele cuvenite. La ei ne gindeam și la ceea ce noi înșine sîntem, în fața marilor îndatoriri și răspunderi, arătate atunci prin ritualul în măștile căruia se lămuresc multiplele înfățișări ale vieții.

Acum s-au retras toate acele solii, într-un tărîm al ființei care ne leagă și ne luminează ceasurile fiecărei zile. Semnele timpului n-au întîrziat să se arate în adevărata lor înfățișare, cum au fost pomenite, în țară și în lume, semnele vieții și ale edificării, și semnele amenințării și ale distrugerii, care ne așează cu fața spre un an în care istoria înclină acul aceluiași cîntar în cumpănirea căruia se hotărăște soarta omenirii. Iată de ce urările noastre an le-am însoțit atunci, între măști și podoabe, cu înțelesurile grave pe care le-am desprins din cuvîntul de îmbărbătare și de credință în idealul păcii, în căile apărării ei, pe care Președintele țării l-a rostit cu autoritatea răspunderii supreme.

Un sentiment al solidarității și al participării în munca fără odihnă a poporului român, în iubirea de patrie și de pace să ne însoțească în neobosită urare a muncii și a creației noastre!

Ion Horea

Vasile Băran

România literară

DIRECTOR: George Ivaşcu, Redactor şef adjuncat: G. Bimlsianu, Secretar responsabil de redacţie: Roger Cămpăneanu

Pentru triumful politicii de destindere şi colaborare, de securitate şi pace

"FIE ca anul 1984 să marcheze progrese importante în eforturile popoarelor pentru oprirea cursei înarmărilor, pentru înălţarea rachetelor şi a oricăror arme nucleare din Europa, pentru triumful politicii de destindere şi colaborare, de securitate şi pace!" Este urarea pe care tovarăşul Nicolae Ceauşescu a adresat-o în *Mesajul de Anul Nou*, ca un corolar al unei sintetice, pregnante înfăţişări a tabloului sumbru ce caracterizează întreaga lume la capătul anului 1983, ca un argument suprem pentru ca anul 1984, să marcheze paşi importanţi în depăşirea actualului stadiu — de înrăutăţire considerabilă — a situaţiei internaţionale, pînă la creşterea pericolului unui război mondial, care ar deveni, inevitabil, un război nuclear. În mod deosebit, în ultimele luni, s-a agravat — a arătat preşedintele României — situaţia în Europa, ca urmare a trecerii la amplasarea rachetelor nucleare americane cu rază medie de acţiune în unele ţări vest-europene. Aceasta a dus la retragerea de la convorbirile de la Geneva şi la anunţarea de contramăsuri nucleare de către Uniunea Sovietică. Ne aflăm la începutul unei noi curse a înarmărilor nucleare, care pune în pericol existenţa a înşei vieţii pe planeta noastră. Niciodată în istoria sa omenirea nu s-a aflat într-o situaţie atât de gravă.

Pentru a împiedica procesul unei asemenea deteriorări în viaţa internaţională, care a adus întreaga lume la marginea prăpastiei, România a desfăşurat o consecventă activitate la scară mondială, anul 1983 însuşi fiind un impresionant număr de demersuri, de iniţiative, de opinii — cu o largă reverberaţie — din partea tovarăşului Nicolae Ceauşescu, al cărui nume e cunoscut astăzi, pe toate meridianele, ca al uneia din personalităţile politice cu cea mai mare autoritate. Astfel se şi explică de-a lungul anului ce s-a încheiat altelea vizite ale unor importanţi oameni de stat, conducători de partide, factori de opinie publică, solicitarea cuvintului său de către cele mai însemnate agenţii de presă, de ziare şi radioteleviziune.

POZIȚIA României în această problemă crucială a fost şi continuă a fi considerată ca una din cele mai semnificative în cadrul vieţii internaţionale, întrucât ea a exprimat punctul de vedere cel mai rezonabil cu putinţă, manifestat într-un mod pregnant prin mesajele adresate deopotrivă conducătorii Uniunii Sovietice şi celei a Statelor Unite ale Americii, mesaje cărora le-a urmat Apelul Marii Adunări Naţionale către parlamentele şi parlamentarii din statele europene, S.U.A. şi Canada, apoi, recent, şi apelul comun adresat de preşedintele României, Nicolae Ceauşescu, şi preşedintele Republicii Elene, Andreas Papandreu, preşedintele Sovietului Suprem al U.R.S.S., Iuri Andropov, şi preşedintele S.U.A., Ronald Reagan.

În *Mesajul de Anul Nou* a răsunat din nou apelul vibrant al preşedintelui ţării noastre: „Trebuie să se facă totul pentru ca S.U.A. să oprească amplasarea în Europa a rachetelor nucleare cu rază medie de acţiune, iar Uniunea Sovietică să oprească aplicarea contramăsurilor nucleare de răspuns. În aceste condiţii să se treacă la reluarea negocierilor sovieto-americane, în vederea ajungerii la un acord corespunzător, care să ducă, în final, la eliminarea rachetelor şi la eliberarea continentului de orice arme nucleare, la realizarea unei Europe unite, a păcii şi a colaborării”.

Ca atare a şi fost pus în lumină de către toate marile agenţii de presă cuvintul solemn adresat de către tovarăşul Nicolae Ceauşescu în pragul noului an, în marea lor majoritate mijloacele de informare în masă reamintind, cu acest prilej, consecvenţa poziţiei active a conducătorului român în problema fundamentală a zilelor noastre — apărarea omenirii de primejdia declanşării, prin escaladarea cursei înarmărilor nucleare, a unui război mondial ce ar fi catastrofal pentru însăşi existenţa omenirii pe pământ. În acelaşi timp, comentind *Mesajul de Anul Nou*, s-au făcut referiri la pregnantele argumente pe care preşedintele României le-a desfăşurat în cuvintarea cu prilejul primirii şefilor misiunilor diplomatice în ziua de 30 decembrie 1983, cînd a subliniat că nici o justificare nu poate fi invocată pentru situaţia creată, atât de ameninţătoare pentru securitatea Europei şi a întregii lumi, demonstrînd că nu se poate pune, în nici un fel, în discuţie raportul de forţe între cele două părţi, inclusiv între cele două puteri nucleare, din moment ce ambele dispun de mijloace nucleare în stare să distrugă, fiecare, de cîteva ori, populaţia globului.

INCREZĂTOR în capacitatea popoarelor de a-şi spune cuvîntul, pentru a face să primeze raţiunea şi spiritul de răspundere, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a relevat în *Mesaj* că, în acest spirit, vom participa la Conferinţa pentru încredere şi dezarmare de la Stockholm, care-şi va inaugura lucrările în a doua jumătate a acestui lună.

Cu toată energia — a subliniat, de asemenea, preşedintele ţării în *Mesajul de Anul Nou* — vom acţiona pentru dezvoltarea colaborării dintre toate statele din Balcani, pentru transformarea acestei regiuni într-o zonă a păcii, fără arme nucleare şi baze militare străine.

România va depune, în continuare, toate eforturile pentru lichidarea subdezvoltării şi instaurarea unei noi ordini economice mondiale, pentru întărirea colaborării şi solidarităţii ţărilor în curs de dezvoltare în lupta pentru afirmarea lor liberă pe calea progresului.

CU URAREA ca anul 1984 să ducă la întărirea colaborării tuturor statelor, fără deosebire de orînduire, la creşterea participării lor active la soluţionarea problemelor complexe ce confruntă omenirea, în interesul fiecărei naţiuni, al păcii şi independenţei popoarelor, *Mesajul* preşedintelui Nicolae Ceauşescu constituie prin el însuşi un impuls pentru a se acţiona cu sporită vîntă pentru ca, într-adevăr, anul 1984 să determine o schimbare a cursului evenimentelor în sensul salvării păcii şi al promovării destinderii şi cooperării internaţionale.

Cronicar

Viaţa literară

La Universitatea cultural-ştiinţifică Bucureşti

■ În cadrul ciclului intitulat „Memorialistica”, la Sala Dalles, Universitatea cultural-ştiinţifică Bucureşti a iniţiat expunerile: „Eugen Lovinescu — Memorii” (prezentată de Serban Cioculescu), „Dostoievski în trei opere” (prezentată de Galina Maievski), „Lucian Blaga — Împăcare şi tristeţe metafizică” (prezentată de Ioana Lipovean Teodorescu), „Blaise Pascal” (prezentată de Ion Zamfirescu), „Capodopere ale poeziei italiene contemporane — Umberto Saba — Il Canzoniere” (prezentată de Alexandru Balaci) şi „Malcolm Lowry — Sub vulcan” (prezentată de Dan Grigorescu).

Centenarul ediţiei princeps Eminescu

■ Organizată de către Societatea de ştiinţe filologice, „Revista noastră”, Inspectoratul şcolar local, a avut loc la Focşani o evocare a ediţiei princeps Poesii de Mihail Eminescu. Au luat cuvîntul Gh. Bulgăr, Petru Zagun, Petrache Dima, D. Grumăzescu.

Bucureşti

■ Mircea Iorgulescu şi Platon Pardău, la secţia de proiectări a Consiliului popular judeţean Tulcea şi la spitalul judeţean (unde s-au purtat discuţii pe marginea romanului „Tentaţia” de Platon Pardău; Ion Gheorghe, Romulus Vulpescu, la întreprinderea de tesătorie „Dacia” din Capitală; Ileana Vulpescu şi Romulus Vulpescu, la Liceul de mecanică fină (cu participarea profesorilor de limba şi literatura română din sectorul al doilea al Capitalei); Ion Iuga, Eugen Marinescu, Sorin Teodorescu şi Marcel Petrişor, la Liceul industrial nr. 13 Bucureşti; Alexandru Andriţoiu, George Anania, Tatiana Apahideanu, Bogdan Boeru, Gheorghe Istrate, Ion Iuga, la cinema Capitol, la o întîlnire cu peste 800 de tineri cititori; Pan Izverna, Petre Pascu, George Peagu, la un medalion consacrat lui Ion Th. Ilea; în str. Vigoniei 4 (în locuinţa unde a trăit şi lucrat poetul în ultimele decenii); Ion Iuga, Eugen Marinescu, Marcel Petrişor, Sorin Teodorescu, Ion Dausa, Lilliana Săndulescu, Ion Iosif, la

Simpozion Odobleja

■ Cenaclul „Titu Maiorescu” al Asociaţiei Juristilor din România, în colaborare cu „Academia internaţională de cibernetică generală” de la Lugano, a organizat un simpozion consacrat literaturii şi savantului român Ştefan Odobleja.

Au participat cu expuneri Gabriel Iosif Chiuzbaian, preşedintele cenaclului, Paul Postelnicu, preşedintele Academiei amintite, Pantelimon Golu, Mircea Lepădătescu şi Alexandru Surdu.

Medalion G.T. Niculescu-Varone

■ Cercul de literatură şi folclor „Ion Creangă” de pe lingă „Societatea de ştiinţe filologice” a organizat un „medalion” dedicat lui G. T. Niculescu-Varone, cu prilejul împlinirii vârstei de 99 de ani.

Au vorbit despre opera literară şi de folclorist a decanului de vîrstă al scriitorilor (fost secretar adj. al S.S.R.) — Dan Simonescu, I. C. Chiţimia, Augustin Z. N. Pop, Dan Smintinescu, Romulus Vulcănescu, Cornel Bărbulescu, George Chirilă, Dinu Roco, Guiza Ungureanu, Ileana Găinariu, Nicanor Ierenciu.

A răspuns, în cuvinte emoţionante, G. T. Niculescu-Varone.

Întîlniri cu cititorii

şcoala generală din comuna Rădovanu, judeţul Călăraşi; Haralamb Zineă, la întreprinderea „Electromagnetica” din Capitală.

Sibiu

■ Mircea Tomus, Ion Mircea, Elena Siupur, Reimar Alfred Ungar, la manifestarea literară din cadrul Asociaţiei Scriitorilor din Sibiu; Sânziana Pop, Franz Hodja, Ion Mircea, G. Nîmigeanu, Doina Boliă, la Casa de cultură din Medias.

Iaşi

■ Cenaclul literar „Mihail Sadoveanu” de la întreprinderea de rulmenţi din Birlad (coordonator Chiriac Samoilă) a organizat o amplă sesizaţie literară dedicată zilei Republicii. Au citit poezii patriotice Chiriac Samoilă, George Iraia, Ion Petrea, Beatrice Pajalase, Otto W. Gwiazdomonki.

Braşov

■ Daniel Drăgan, Valeriu Birgău, Eugen Evu, Nas-tasia Maniu — la Liceul pedagogic, la Liceul „De-

Schimb de experienţă

■ La Casa de cultură „Mihail Eminescu” din Bucureşti a avut loc un schimb de experienţă la care au participat cercuri şi cenacluri literare din Bucureşti, Birlad, Iaşi, Focşani şi Vaslui.

Sub genericul „Să oprim rachetele nucleare”, în încheierea schimbului de experienţă a avut loc un festival literar în cadrul căruia au citit lucrări consacrate păcii Valeriu Gorunescu, C. D. Zeletin, George Nestor, Dan Smintinescu, Octavian Ciucă, Mioara Zamfirescu, Paul Gălaşeanu, Nicola Nenof, Cristina Boba, Virginia Ciucă şi Mihaela Gorunescu.

„Luna culturală huşană”

■ La Casa de cultură din oraşul Huşi, judeţul Vaslui, s-a desfăşurat o suită de manifestări literare grupate sub genericul „Luna culturală huşană”.

Printre acţiunile incluse în program au figurat un simpozion, un recital de poezie patriotică, un spectacol cu una din piesele lui Paul Everac etc. Au participat Nicolae Turtureanu, Grigore Iliş, Cătălin Ciocla, Emil Ciulei, Aurel Ciulei, Ion Alex. Angheluş, Teodor Codreanu.

cebal” şi Liceul de chimie din Deva; Cornel Cotuţiu, Zarin Diaconescu, Daniel Drăgan, Marius Lazăr, Ion Mureşanu, Ioan Pintea, Radu Săplăcan — la Casa de cultură din Beclean pe Someş; Augustin Botiş, Daniel Drăgan, Teohar Mihadaş, Mihai Olos, Radu Săplăcan — la Liceul sanitar din Baia Mare.

Timişoara

■ Mircea Serbănescu, Ion Dumitru Teodorescu, Al. Deal, Marian Odangiu, Dimitrie Jega, Ionel Iacob Bencei — la căminul cultural din Jamul Mare; Mircea Serbănescu — la cenaclul literar al Asociaţiei scriitorilor din Timişoara, în cadrul dezbaterii piesei sale „Paşi către ţară”.

În spiritul colaborării

■ La Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu” a avut loc o întîlnire cu scriitoarea daneză Lene Gram.

Au participat Ana Blăndiana, Daniela Crăsnaru, Ioana Diaconescu, Carolina Ilca, Grete Tartler şi Liliana Ursu.

SEMNAL

■ *** — **ANTOLOG.** UNIRIL 1918—1983. Versuri. Volum alcătuit de colectiv în cadrul secţiei de poezie a Asociaţiei scriitorilor din Bucureşti. Cuprinde versuri ale autorilor români clasici contemporani. În nota editorială se precizează: „George Muntean s-a ocupat de poezia nouă veche, Gheorghe Bulgar de epoca lui Eminescu pînă la Unire, Romulus Vulpescu de poezia din cele două războaie, Ioana Horea şi Mircea Scărlă de poezia contemporană”. (Editura Cartea Românească, 416 p., 24 lei).

■ **Cezar Bolliac** — **SCRIERI.** Ediţie, note şi bibliografie de Andrei Rusu. Prefaţă de Mircea Scărlă. Cele două volume oferă o imagine de ansamblu asupra activităţii scriitoriceşti a lui Bolliac. Primul cuprinde *Meditaţiile* (1835) şi *Poezii* autorului, în timp ce al doilea conţine articole literare, cronice dramatice, articole politice şi studii de arheologie. Colecţia „Restituţie”. (Editura Minerva, LXXVII, 278 + 533 p., 48 lei).

■ **Al Zub — PE URMĂ LUI VASILE PARVAN.** (Editura Sport-Turism, 384 p., 23,50 lei). ■ **Vasile G. Popa** — **FOLCLOR DIN TARA SUS.** Ediţie îngrijită de prefata de Maria Ungureanu (între culegeri, poetul Nicolae bis). (Editura Minerva, 878 p., 57 lei).

■ **Nikolaus Berwanger — MARTOR OCULI.** Versuri. În româneşte, Anton Palfi şi Nikola Berwanger. (Editura minescu, 68 p., lei).

■ **Vasile Sălăjan** — **RODEO.** Roman. (Editura Dacia, 356 p., 21 lei). ■ **Ion Pop — LECTURĂ FRAGMENTARE.** Studii şi articole despre autori români şi străini, clasici şi contemporani. (Editura Eminescu, 300 p., 12, lei).

■ **Iustin Moraru — P. RINTH ABSTRACT.** doilea roman al scriitorului se adaugă unor volume de versuri. (Editura Albatros, 336 p., 16, lei).

■ **Antoaneta Apostol** — **NINSOAREA IREVERSA.** BILĂ. Versuri urmînd o serie de Scrisori dintr-un concert de iarbă. Fîntînă în aer şi Ceasul de frunze. (Editura Cartea mănăscă, 78 p., 8,25 lei).

■ **Dumitru D. Iftin** — **O FUGĂ A MELANCOLIEI.** Versuri. (Editura Albatros, 106 p., 9,50 lei).

■ **Silvia Kerim — REASTRA DE LA NEȚIA.** Impresii de tîrziu în colecţia „Că de vacanţă”. (Editura Sport-Turism, 238 p., lei).

LEC

Ateneele cărţii

■ **ÎN** perioada interbelică se înstăpînise la Biblioteca Fundaţiilor o frumoasă tradiţie: conferinţele susţinute de personalităţi de frunte ale ştiinţei şi culturii române în faţa unui public ce adeseori depăşea puterea de cuprindere a Aulei. Au fost conferinţe celebre, rezumate şi comentate de cele mai însemnate ziare şi reviste, de vreme ce constituiau evenimente ale vieţii culturale bucureştene; de ele îşi amintesc cu plăcere toţi cei — citi au mai rămas — care le-au ascultat. Pentru că ele nu numai că interesau prin conţinut, ideii curajoase, noi şi prin puţinţa de a te bucura de prezenţa „în carne şi oase” a unui Iorga, Blaga, Mehedinţi, Vianu ş.a., dar şi pentru că reprezentau un mod de sintetizare a gândirii româneşti în cele mai diferite domenii, o cale de afirmare şi popularizare a valorilor naţionale.

Biblioteca Centrală Universitară, vechia Biblioteca a Fundaţiilor, a reluat tradiţia acestor conferinţe sub genericul *Ateneele cărţii*, însă într-o formă amplificată şi diversificată: conferinţe, lansări de carte, expoziţii de cărţi. În 1978—1979 i-am ascultat, printre alţii, pe Virgil Cândea, George Maco-vescu, Paul Cornea, am celebrat apariţia numărului 1000 a colecţiei „Biblioteca pentru toţi”, a fost lansat volumul lui Nichita Stănescu „Orele imperfecte”, am vizitat expoziţii de

carte românească şi străină, organizate în colaborare cu edituri de la noi şi de peste hotare sau marea expoziţie prilejuită de Congresul mondial de istorie. După o activitate mai restrînsă trei ani, pricinuită de lucrările de restaurare a Aulei, *Ateneele cărţii* au fost „reinaugurate” în vechiul cadru în iunie 1983 prin aniversarea centenarului „Lucaferului”, cu care ocazie ne-am reîntîlnit cu prof. dr. Zoe Dumitrescu-Buşulenga, Nichita Stănescu şi Ion Caramitru, dar şi cu cele mai însemnate edituri ale poeziilor eminesciene, traduceri, comentarii de critică şi istorie literară.

La sfîrşitul lunii noiembrie, Biblioteca Centrală Universitară a sărbătorit într-un cadru solemn împlinirea a 65 de ani de la înfiinţarea statului naţional unitar român. În Aulă, prof. dr. Ion Ardeleanu a ţinut o conferinţă asupra luptei românilor, de-a lungul istoriei, pentru realizarea unităţii statale, un colectiv de actori de la Teatrul „C. I. Nottara” a susţinut un montaj literar dedicat momentului, urmat de un recital muzical interpretat de două cvartete ale Conservatorului „C. Porumbescu”. Holul Aulei a găzduit vreme de două săptămîni o mare expoziţie, alcătuită din 500 de cărţi şi reviste din colecţiile B.C.U. (multe — editii vechi şi foarte rare) şi organizată pe trei mari secţiuni

— *Gîndul, Fapta, Urmasii* — care măresc dezvoltarea ideii de unitate conştiinţa românilor, principalele momente istorice care au condus la făptuirea marelui act de la 1 Decembrie 1918 şi realizările poporului nostru, cu deosebire cele din anii construcţiei socialiste.

În lunile ce vor urma, *Ateneele cărţii* vor prilejui noi manifestări de ploare ocazionate de semnificative momente politice, celebrate de întreaga ţară, precum şi expoziţii de carte, însoţite de conferinţe, diferite teme: un deceniu de existenţă a Editurii didactice şi pedagogice, lucrări de fizică şi matematică, bibliotecile bucureştene, enciclopedii şi dicţionare, apariţiile din ultimul deceniu ale editurilor Kluwer şi Pergamon Press, cartea politică pentru tînele întîlniri cu editori, critici şi istorici literari, lansări de cărţi.

Biblioteca Centrală Universitară Bucureşti doreşte ca toate aceste tîni — găzduite de cadrul generos *Ateneelor cărţii* şi desfăşurate sub mericul Festivalului naţional „Cînt României” — să constituie monede de referinţă în viaţa universităţii Capitalei, dovedind încă o dată, nar, vocaţia patriotică şi militanţa cuvîntului scris şi a bibliotecii — zaur şi focar de cultură socială

În vibrația de lumină și pace

CU un imens respect față de adevăr, din toată inima urăm ani mulți de succes, să ne trăiască ilustra personalitate, tovarăsa academician doctor inginer Elena Ceaușescu, aleasa valoare integrată în marile valori tradiționale ale milei noastre culturi.

Un omagiu admirativ îi aduc toți cărturarii luminii cestei țări, cu dragoste înconjurând înalta gândire a celei mai prețuite femei române ce a spațiat drum nou științei românești în zonele infinite ale cunoașterii.

Sărbătorirea neostenitei militante comuniste generează intensă emoție a întregii colectivități ziditoare de lume nouă în România Socialistă.

Cu ochiul limpede al inteligenței, prin neostenită muncă și puternică voință de investigare, tovarăsa academician doctor inginer Elena Ceaușescu a descoperit adevăruri necunoscute în domeniul chimiei polimerilor. Lucrările de înaltă valoare teoretică și practică i-au apărut de-a lungul anilor în multe limbi ale lumii, afirmând inteligența românească.

Alături de iubitul nostru Președinte Nicolae Ceaușescu — ctitor al României moderne de astăzi, — personalitatea tovarăsei — prim viceprim-ministru Elena Ceaușescu aduce permanent o strălucită contribuție în conducerea de partid și de stat, în elaborarea și înfăptuirea politicii interne și internaționale a României. Ea reprezintă victoria puterii de creație. Fie-mi îngăduit să aduc lauri prețurii din partea creatorilor de literatură. Pe toți ne animă mindria că este membru titular al Academiei Europene de Științe, Litere și Arte și membru în Comitetul de onoare al acestei Academii.

La cel de-al 29-lea simpozion internațional de macromolecule, care în luna septembrie a anului 1983 a eunit la București, alături de oamenii științei și cercetării românești, 430 de savanți și cercetători din 38 de țări ale lumii, tovarăsa Elena Ceaușescu rostea: „Noi considerăm că astăzi, mai mult ca oricând, oamenii de știință de pe toate meridianele, fără deosebire de convingeri politice și filosofice, trebuie să conlucreze tot mai strins pentru a găsi soluții și a da răspuns marilor probleme ce confruntă omenirea — problemele dezvoltării, ale energiei și materiilor prime, ale alimentației, sănătății, apărării mediului înconjurător, ridicarea calității vieții și atitea altele. [...] În zilele

noastre, nu poate exista îndatorire mai mare a slujitorilor științei decât aceea de a apăra pacea, cuceririle științei și civilizației umane, dreptul la viață, la existență liberă și demnă a tuturor oamenilor de pe planeta noastră”.

Unanima apreciere a savanților de renume mondial exprimă respectul față de omul creator, față de exemplara prezență în lumea științei și culturii a academicianului Elena Ceaușescu, care cinstește numele țării pe atitea din meridianele pământului, îngrijindu-se de dezvoltarea științei românești, în primele rinduri ale cercetării contemporane.

Inițiativa mișcării „Oamenii de știință și pacea”, savanta română, demnă urmașă a atitor valori ale patriei noastre, în recenta solie de pace și prietenie întreprinsă în luna octombrie 1983, alături de Președintele țării, a fost încununată și cu titlul de Doctor Honoris Causa al Universității din Malta pentru valoroasa activitate științifică. Altă recentă prețioasă afirmare internațională i s-a acordat la Moscova prin publicarea, în limba rusă, a cărții **Noi cercetări în domeniul computerilor macromoleculari**, ediție îngrijită și prefată de academician A.N. Pravednikov.

ESTE o mare bucurie și cinste faptul că tovarăsa Elena Ceaușescu, datorită cu pasiune progresului social prin educația ideologică, politică, științifică, îmbrățișează și creația de literatură românească, ale cărei înalte calități umane pot străbate pământul prin grija și ajutorul dat de multilaterală-i personalitate.

Cu florile albe ale iubirii și încrederii întâmpinăm aniversarea nașterii tovarăsei Elena Ceaușescu.

Mulți ani de sănătate, fericire și noi succese urăm frumuseții unei vieți luptătoare pentru binele și îmbogățirea spirituală a omului. Prețuirea cărții românești, a talentului inconfundabil ce exprimă poezia vieții omului, puterea lui lăuntrică proiectată cu inteligență și dragoste de frumusețe și progres în afară, afirmând bogăția de idei și sentimente, meditația lucidă și emotivă asupra lumii privită cu sufletul acestei țări constituie o victorie a culturii umane.

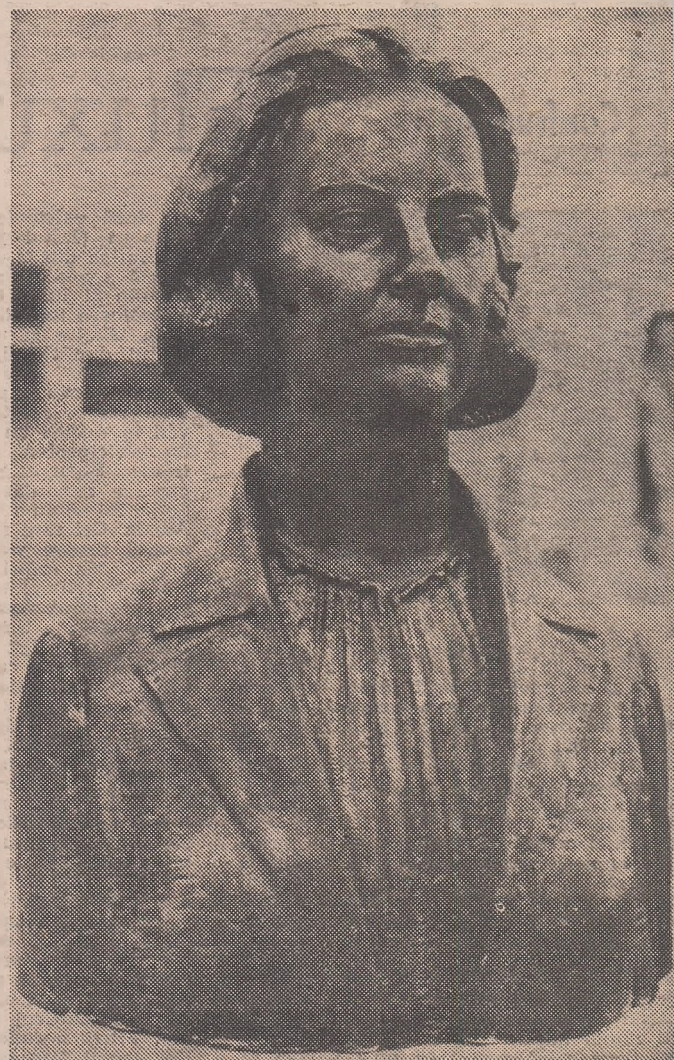
Tovarăsa Elena Ceaușescu dovedește dragostea și neostenita grijă față de îmbogățirea culturii și literelor românești, față de patrimoniul național al spiritualității noastre, față de noile valori contemporane ale scrisului românesc, ce ridică omul la o deosebită conștiință luminos arătată lumii, demnă să pătrundă în universalitate prin arta expresiei.

La acest început de nou an istoric al revoluției socialiste în România, revoluție a gândirii, a unei noi viziuni asupra muncii și vieții, revoluție continuă a conștiințelor, la care — firesc, permanent — a luat parte, cu o cuprinzătoare viziune dialectică, tovarăsa Elena Ceaușescu a sprijinit ideea continuității spirituale românești pe întreg spațiul istoric și geografic al țării, apărind valorile de referință ale culturii noastre înălțată prin artă și scris în limba română și în limbile naționalităților conlocuitoare. Speranța luminii, a păcii și înțelegerii între oameni crește.

Cu literă de aur e scris pe cimpia română, care i-a dat viața, puterea, harul, să strălucească numele Elena Ceaușescu, deosebita alcătuire umană, marea frumusețe a destinului unei femei, care, pe drumul aspru al luptelor și fulgerărilor stelare, întru știință și cunoaștere, cu iubire profundă față de casa țării, față de om, de victorie a păcii, crezind în zarea înfloririi României prin educație, cultură, știință, proiectează speranța luminii indestructibilă și în această clipă de grave înclăstări mondiale.

Ani glorioși să ne trăiască tovarăsa academician doctor inginer Elena Ceaușescu! Prin marile înțelegeri umane, prin cultură și artă se face ziuă în cuvânt și ziuă pe pământ.

Violeta Zamfirescu

Sculptură de Al. Deacu

Pasiune revoluționară

ELENA CEAUȘESCU înseamnă pentru noi o pildă, un imbold, o stare, un atu pentru eternitate. Ilustru savant și personalitate proeminentă a științei și culturii românești, cu un remarcabil prestigiu în cele mai înalte cercuri științifice din lumea întreagă, tovarăsa academician Elena Ceaușescu este în același timp un activist revoluționar, animat de înflăcărare și nobile sentimente patriotice, cu o exemplară activitate politică și obștească, abordind cu competență într-un autentic spirit progresist, problemele majore ale lumii contemporane. Este unanim apreciată contribuția de seamă a tovarăsei Elena Ceaușescu ca membru al Comitetului Politic Executiv și ca prim viceprim-ministru al guvernului, la elaborarea și înfăptuirea în viață a politicii de propagare și înălțare a poporului și patriei noastre socialiste. Este cunoscută și prețuită contribuția de mare valoare pe care o aduce tovarăsa Elena Ceaușescu ca eminent om de știință și savant de renume mondial în fruntea Consiliului Național pentru Tehnologie și Știință, precum și prin activitatea în dezvoltarea și înflorirea continuă a științei și culturii noastre socialiste. Afirmarea tovarăsei Elena Ceaușescu pune, în lumină condițiile pe care P.C.R. le-a creat în anii victoriilor socialiste pentru afirmarea femeilor în toate planurile vieții sociale, spiritul uman democratic din care decurg legile egalității și demnității tuturor oamenilor țării. Aniversarea tovarăsei Elena Ceaușescu, simbol al demnității și prețurii femeii în societatea socialistă, ne amintește drumul femeilor acestor pământuri de apărare a ființei acestui popor, de preîntâmpinare a războaielor și a tuturor nedreptăților sociale.

Sărbătorirea zilei de naștere a tovarăsei Elena Ceaușescu oferă fericitul prilej de a da glas din nou sentimentelor de nemărginită stimă, profund devotament, de cea mai sinceră recunoștință pe care le nutrim față de fiica cea mai de seamă a poporului român, comunistă încercată, călăită în bătălii de clasă, care, alături de tovarășul Nicolae Ceaușescu, și-a dedicat viața și activitatea cu energie nesecată, înțelepciune și pasiune revoluționară pentru înălțarea națiunii române pe noi culmi de prosperitate și progres.

La mulți ani, tovarăsa Elena Ceaușescu, pentru că nouă, femeilor din Patrie, ne e dor de tot ce gândiți și visați, de proiectul ideal pe care-l doriți societății românești, de acea frumusețe care nu dispare nici în vecinătatea furnalelor fumegînd, nici în adîncimile miniere unde spiritul muncii înseamnă gîndul la femeia care așteaptă acasă!

Tovarăsa Elena Ceaușescu, noi sintem soții, sintem mame, surori și fiice ale ideii de dragoste pe care o reprezentați prin numele și prin spiritul dumneavoastră. Egale cu noi înșine am putut deveni egale și cu spiritul care reclamă o altă convenție decât egalitatea. Dar convenția se prefacă în iubire privindu-vă chipul blînd, clarvăzător ce ne veghează sprijinind lumina, lumina ce veșnic ne va încălzi.

Virginia Mușat

Românească urare

Vis ce cutează spre nevisate piscuri,
întruchipare a înaltelor idealuri
dăruite oamenilor,
innobilind spiritul revoluționar
cu nimbul neobositei luptătoare,
ale cărei gânduri strălucesc încrezătoare
privind spre viitor.
Idee ce rodește din descifrate taine ale științei

sete nepotolită de adevăr și lumină,
întru bucuria oamenilor și fericirea lor,
izbinzile, veșnic triumf al Prometeilor,
punindu-le drept temelie de pace.
Inimă ce vibrează în inima patriei,
căldură din căldura ei,
înmugurînd sub razele soarelui țării
pe care o slujește cu nemăsurată dragoste,
cu dorul înălțător al faptei.
Aceasta este Elena Ceaușescu,
aleasă îngemănare de Vis, Idee, Inimă,
floare a plaiului românesc de baladă,
și ei îi înălțăm cu respect
înnul de slavă al biruinței
și urarea, pornită din inimi curate
spre împliniri de rod și de pace,
românească urare: LA MULȚI ANI!

Viorel Cozma

Fluxul existenței interioare

SALTUL lui George Bălăiță de la proza experimentală de început la romanul publicat peste aproape un deceniu este enorm.*) Citindu-l, ne dăm seama că adevărata lui vocație aici se află. Toți nuvelistii de la începutul deceniului al VII-lea au trecut la roman dar numai câțiva au reușit. George Bălăiță se află printre ei. **Lumea în două zile** (1975) este o narațiune profundă și originală, admirabil scrisă, printre cele mai bune publicate la noi după 1970. Surprinde aici maturitatea stilului și știința (vocația) de a condensa o mare cantitate de fapte într-un spațiu epic limitat. Augustin Buzura notează în **Absenții** (1970) ceea ce i se întâmplă și, mai ales, ceea ce trece prin mintea personajului său timp de două ore, George Bălăiță descrie două zile (21 decembrie, 21 iunie) din existența lui Antipa, voind să dovedească faptul că nu-i nevoie să facă istoria unui personaj de la naștere până la moarte pentru a da o sugestie despre destinul lui. Modelul Joyce îi stă și lui în față. În **Ulyse** sint transcrise 18 ore din viața unui mărunț funcționar din Dublin (în ziua, celebră de acum, de 16 iunie 1904). Butor descrie în **Passage de Milan** (1959) o noapte într-un imobil parizian, iar Malcolm Lowry reconstituie în **Deasupra vulcanului** (1947) ultima zi din viața unui diplomat englez în Mexic (2 noiembrie 1938). R. M. Alberès vede în toate o ordine secretă și o sugestie inițiată.

Este de bună seamă o convenție epică nouă. Romanul își restrânge spațiul și timpul narațiunii, dar le recuperează printr-o permanentă evaziune din temă. Memoria unei zile este încărcată de memoria zilelor anterioare, textul unei confesiuni este, în fapt, o suprapunere de texte. E suficient să riști puțin pentru a da de alte straturi și de altă ordine a faptelor și tot astfel până ce biografia eroului se întregeste. George Bălăiță introduce în cărțile lui (tehnica este aceeași și în **Ucenicii neascultători**) și alte procedee din romanul modern. Folosește, de pildă, mai mulți naratori și, fatal, mai multe perspective epice asupra aceluiași personaj. Reproduce, apoi, confesiunea unui maniac (Anghel) după exemplul lui Faulkner și consemnează discuția dintre cățelușa Eromanga și înțeleptul ciine Argus. Narațiunea, în genere, nu-i o înălțare de fapte, este o neconținută mișcare de fapte sistematic împiedicată să intre într-o cronică determinabilă, coerentă. Prozatorul vrea să sugereze în acest chip fluxul existenței interioare, vechi deziderat epic, suprapunind perspectivele și notind, pe cât este posibil, reacțiile unei conștiințe agresate simultan de mai multe rinduri de imagini. Prozatorul clasic voia să prindă **succesiunea** unei existențe, prozatorul modern tinde să surprindă **simultaneitatea** ei. La primul, omul este o ființă determinabilă prin câteva categorii (morale și psihologice), la cel de-al doilea omul este o sumă de aproximații, o fugă — vorba filosofului — înaintea gândirii. Cum poate să-l prindă și să-l cuprindă romanul?

Lumea în două zile își fixează, întâi, un teritoriu epic: Albala (în prima zi) Dealul Ocna (în cea de a doua), cu mici deosebiri între ele. O lume în plină dizlocare și tot în plină constituire. În centrul ei stă Antipa, mărunț funcționar la consiliul popular din Dealul Ocna, om

cu două existențe paralele. Unul dintre naratori (fostul judecător Viziru) crede că Antipa din 21 decembrie (ziua cea mai scurtă a anului) este **omul domestic**, iar cel din 21 iunie (ziua cea mai lungă, zi cu valoare inițiată) este **omul infernal**. Asta trimite la un vechi mit romantic (mitul duplicității, mitul omului angelic și demonic), însă autorul nu-și asumă integral această perspectivă. Este opinia unui singur martor, nu a tuturor. Alții văd în Antipa un cabotin sau un filosof, un spirit profund care întâmpină viața cu ironie... Sigur este că, în prima zi (prima parte a romanului) este înfățișată existența lui Antipa în familie, în orașul Albala. Cei care spun ceva (ceva aproximativ) despre viața domestică a personajului sint bătrînul August pălărierul (simbol al timpului și simbol al conștiinței care înregistrează și judecă micile evenimente ale timpului), bizarul profesor Baroni, specialist în ichtiologie, și mai bizarul Pașaliu, autor de cronici muzicale, de o erudiție specioasă, atins de simptomele ratării... Sint, în fine, și alți naratori care judecă pe acest prim Antipa, omul casnic. Cățelușa Eromanga, de pildă, și Argus, dulăul filosof, sau Marta, o iubită din tinerețea eroului. Naratorii spun, dar mai ales nu spun același lucru, se contrazic între ei și se contrazic ei înșiși în succesele confesiuni. Să nu scăpăm din vedere un element important: **Lumea în două zile** este, în fapt, o reconstituire prin intermediul unui narator care își asumă rolul de a asculta și a înregistra ceea ce martorii (naratorii) de primă instanță relatează. După șapte ani de la moartea lui Antipa, la Albala vine judecătorul Viziru, care vrea să afle adevărul despre fostul lui prieten. Viziru a cunoscut și pe celălalt Antipa, **omul infernal** de la Dealul Ocna. El face legătura între cele două zile și, evident, cele două ipostaze ale personajului. Însă Viziru moare înainte de a încheia cercetarea lui și însemnările sale sint citite și preluate de alt narator, Alexandru Ionescu, absent din relatările judecătorului. Acesta este naratorul (personajul) din afara spațiului epic, personajul care își reclamă autorul. S-ar putea bănui că este autorul însuși care n-are loc în text, vocea autorului pe care discursul epic modern a trimis-o la plimbare. Dar până să ne dăm bine seama de statutul bizarului narator (naratorul fără narațiune!), să vedem ce se întâmplă cu personajul care stimulează și concentrează atitea mărturii, delimitări, comentarii... Antipa este un navetist enigmatic care are o nevastă frumoasă și geloasă, Felicia, și mai mulți prieteni printre care un bătrîn pălărier, August, un literat bovaric, Pașaliu, un alt meșter bătrîn și filosof, Iacubovici... Aceștia, împreună cu Antipa-tatăl, îl vizitează în ziua de 21 decembrie. Prietenii cred că Antipa pregătește ceva mare, o lucrare fundamentală, însă Antipa nu face practică nimic, judecă doar pe alții și trage totul spre farsă. E un filosof de provincie, inteligent și ironic, **moale și absent**, zice despre el profesorul Baroni. Cățelușa Eromanga crede că stăpînul ei lucrează în ascuns la o mare operă, însă Argus, dulăul sceptic, o contestă. Dulăul scrie el însuși un poem (**mondo cane**) în două părți: una care se ocupă de lucrurile calme, sigure, caraghioase (**Domesticea**) și alta care relatează faptele tulburi și iraționale (**Infernală**). Disocierea o aflăm, mai târziu, în comentariul lui Viziru referitor la existența duplicitară a lui Antipa. O anticipare, așadar, simbolică, un caz de **mise en abime** într-un

roman care utilizează multe din procedeele romanului din ultimele decenii. Cert este că George Bălăiță are o mare capacitate de a crea o atmosferă și de a fixa, între atitea aproximații, luncări și suprapuneri de mărturii deformante, un univers unan și chiar o tipologie memorabilă deși el respinge deliberat romanul clasic. Destinul lui Antipa rămîne, pînă la urmă, incert însă lumea în care trăiește este vie și pregnantă. Adevăratul personaj al cărții este Albala, orașul de provincie, cu filosofii, memorialiștii, ratații și întâmplările lui fără istorie. A da o semnificație faptelor fără semnificație este ambiția prozatorului. El are un dar special de a impune prin descrieri și comentarii succesive asemenea întâmplări mărunte ca o cină prelungită într-o familie provincială sau dialogul dintre un paznic și o chelneriță ori discuția interminabilă între doi meșteșugari uitați de vreme... Stilul este alert, pe alocuri burlesc, dar și serios, penetrant, cu multe observații morale de extremă finețe. Citeva figuri se țin minte, August pălărierul, în primul rînd, simbolul unei lumi dispărute, martorul care judecă lumea prin toleranța și iubirea lui. El are o biografie, dar biografia se pierde în extraordinarul vămășag al faptelor mărunte care acoperă spațiul romanului. August trăiește după o înțelepciune veche și crede că în viață trebuie să dai fiecăruia ce i se cuvine și să nu obligi pe nimeni să facă întocmai ca tine. Este un sceptic pozitiv, un spirit care acceptă spectacolul lumii și vrea să rămînă în toate senin.

NICI o biografie nu-i, în fapt, spectaculoasă în **Lumea în două zile**, nici chiar aceea a demențului Anghel. Naratorii o împiedică prin indeciziile lor să se constituie ca atare, și să capete amplitudinea și acuitatea unui destin. Antipa este, în felul lui, un om fără destin, un Ulrih într-un ținut imaginar în care bufoneria și tragedia, realul și fantezia, adevărul și minciuna sint de neseplat. Antipa însuși trăiește în două planuri și, prin ironie, încearcă să se ridice deasupra lor. „Tu glumești dar necredința se plătește. Poți să-ți bați joc cit vrei dar viața este credință. Tot ceea ce am scris în jurnalul meu era adevărat dar tu ți-ai bătut joc [...] Tu minți. Cine ești tu?” — îi spune Marta Wiegler, iubirea părăsită, și vorbele ei se adevăresc, dar mai târziu, cînd omul moale și bine educat va deveni „funcționar al neantului”.

Este ipostaza lui **Infernală**, a doua identitate, și mai enigmatică decît prima. Antipa merge zilnic la Dealul Ocna și înregistrează actele de deces. A căpătat cu timpul o curioasă putere de a presimți moartea și prietenii lui de la circuma lui Moiselin (paginile care înfățișează chiolhanul din a doua zi a romanului sint admirabile) cred că Antipa poate chiar provoca moartea. El vede într-o dimineată pe Costache Onu, șeful de gară, și spune că va muri în aceeași zi, ceea ce se întâmplă, prevede, apoi, moartea lui Biducă și a popii Zota, previziuni care, iarăși, se confirmă. Completează, dinainte, certificatele de deces și le arată prietenilor săi, fascinați și îngroziți de forța ascunsă a mărunțului funcționar. Intervine și alt personaj, fanaticul grădinar și paznic de la Casa de apă, care crede că Antipa intrupează o veche vocație demonică, îl stimulează în acest sens și, în cele din urmă, îl omorî. Soluția epică este discutabilă și, pînă la urmă, confuză și irelevantă. Toată

povestea despre **Oglinda străveche** și spiritul lui Su Cio, trecută prin mintea tulbură a unui grădinar din Dealul Ocna, este fără noimă în roman. Paginile care preced însă acest sfîrșit (în sensul lui N. Breban din **Animale bolnave**) sint profunde. Aici apare naratorul ascuns, Alexandru Ionescu, care este totodată și primul **personaj-lector** al romanului, intrucît el citește însemnările lui Viziru și dă o judecată despre ele. E și el un martor, dar un martor care a tăcut pînă acum, deși a văzut multe. „Dar eu eram acolo, mereu cu ei, la Moiselin, pe stradă etc. [...] Pentru mine răul e doar semnul că binele există pretutindeni. N-o să mă schimb nimeni”, notează el. Alexandru este unul din mesagerii autorului care își pune în discuție, în chiar paginile romanului, romanul pe care tocmai îl scrie (idee care, de la Gide, se repetă în proza din secolul nostru).

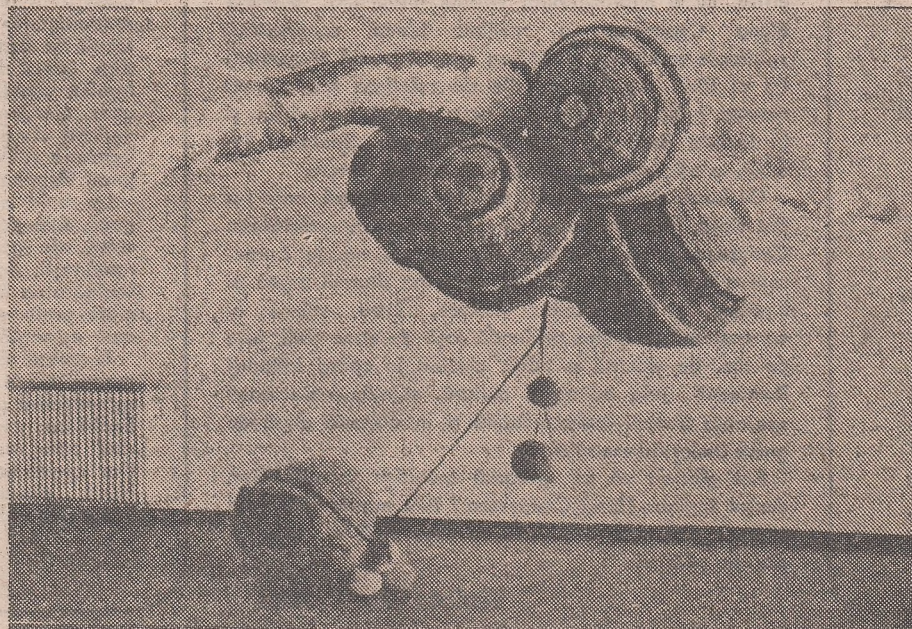
Există o temă a autorului absent și există o temă a discursului care se constituie (cel puțin aceasta este iluzia) sub ochii și cu participarea noastră. Romanul modern, s-a spus pe drept cuvînt, este o arhitectură de interogații, o închidere care se deschide, cum zice un filosof contemporan. **Lumea în două zile** este, într-un anumit sens, și romanul conștiințelor care se dispersează înainte de a se configura în destine. Despre Antipa nu știm, la sfîrșit, mai mult decît știam la început în privința structurii lui adevărate. „A existat într-adevăr o putere a lui Antipa?” întreabă nu mai știu ce narator al cărții, voind să sugereze că totul n-ar fi decît proiecția unui nebulon (Anghel) și că întâmplările ciudate n-au existat decît în întunericul minții lui. Viziru însuși, anchetatorul și, pînă la un punct, grefierul acestui caz, nu este prea sigur în privința lui Antipa. El scrie nu ca să elucideze o enigmă, ci să păstreze imaginea unui prieten fermecător, ambiguu, care trăiește în nepăsare și vede adesea lumea ca o farsă.

Antipa rămîne pînă la capăt în acest joc de umbre și lumini, creația imperfectă a naratorilor (martorilor) săi. Este el omul care trăiește în refuz, incapabil de revoltă? Dualitatea (omul domestic și omul demonic) reprezintă, cu adevărat, esența ființei lui impenetrabile? Sau Antipa ilustrează, în intenția prozatorului, ceea ce un personaj al cărții (Baroni) spune despre om: „un complex biologic ratat”? Antipa, ne dăm seama cînd am închis acest complex dosar de existență care este **Lumea în două zile**, nu acoperă integral nici una dintre soluțiile avansate de cei care vorbesc despre el. El este din toate cite ceva și nimic precis. Destinul lui este, încă o dată, să nu aibă destin sau să-și refuze un mare destin. Unii îl consideră puternic, primejdios și se tem de el, alții cred că nu-i decît un farsor pe care o moarte crîncenă l-a salvat de ridicol. La Albala este insignifiant, spirit cazanier (fotoliul Baroni în care moaie e simbol domesticității sale), iubit și hrănit de o Felicie tandră și elementară, la Dealul Ocna este arrogant, sarcastic și tenebros. Dispare din memoria naratorilor săi fără ca identitatea adevărată să se reveleze. Anchetatorul, venit după șapte ani, are surpriza să descopere un univers uman tot alt de ambiguu ca și existența lui Antipa:

„Ciudat este că venind la Albala, în orașul unde trăise de fapt Antipa, am aflat că aici era alt om. Nimic din relaxarea, libertatea, farmecul, puterea lui ascunsă cu care îi fascina pe cei din Dealul Ocna.”

Despre construcția și stilul numai în parte sarcastic al cărții s-a vorbit în critica literară și unii comentatori au căutat simetriile dintre cele două părți ale romanului. Ovid S. Crohmăniceanu (în **Pinea noastră cea de toate zilele**, 1981) și N. Manolescu (în **Arca lui Noe**, III, 1983) dau un număr de exemple care confirmă ideea că este o ordine în roman și chiar un sistem de semne, corespunzător între cele două părți (domestica și infernală). Dacă este așa, atunci nu mai este adevărată a doua idee după care **Lumea în două zile** ar fi o ladă cu boarfe de tot felul, o „formulă hibridă de bric-à-brac”. Adevărul este că la prima vedere romanul lui Bălăiță pare a nu respecta nici o regulă (cum și zice un personaj: „să poți scrie ce-ți trece prin cap, să nu cenzurezi nimic, să faci un colos de cuvinte”) și, totuși, romanul aspiră să impună o ordine și să lumineze o existență ce refuză să se configureze, să primească un destin. Stilul este de o vervă bufonă uneori, un stil al parantezelor ce se deschid la infinit. Stil de eseu romanesc, de o mare mobilitate. Cartea nu-i ușor de citit, faptele lunecă repede în comentariu, temele se schimbă fără veste, de la Robbe-Grillet se trece ușor la o veche parabolă din epoca Tang. Asta este posibil deoarece eroii nu sint lăsați să trăiască liber (autorul nu le dă drumul în viață, cum procedează prozatorul de tip realist), eroii trăiesc doar în comentariile despre ei. Începută, poate, ca o pastişă ironică a procedurilor romanești (critica a judecat-o mai ales în acest fel), cartea lui George Bălăiță sfîrșește prin a fi profundă și substanțială, de-o originalitate frapantă în cîmpul prozei noastre.

Eugen Simion

ANA LUPAȘ: Compoziție (Marele Premiu al U.A.P. — 1982)

Simpozion

● Academia Republicii Socialiste România, Academia de științe sociale și politice și Institutul de istorie și teorie literară „George Călinescu” au organizat, la sediul institutului, din str. Frumoasă nr. 26, un simpozion cu tema **100 de ani de la prima ediție a poeziilor lui Mihai Eminescu**. Au luat cuvîntul Zoe Dumitrescu Busu-lenga, Șerban Cioculescu, Mihai Beniuc, Octavian Barbosa, Damian Hurezeanu, Zevin Rusu, Marin Bucur, Gheorghe Ceaușescu, Mihai Moraru și George Muntean.

Al. PHILIPPIDE — poezia în absolutul căutării

POEZIA lui Al. Philippide exaltă absolutul într-o mie de fețe; poetul e dezinteresat de orice alt aspect al creației, alegându-și, așa cum G. Călinescu observa încă în 1940, „o singură strună, e drept, pe cea mai lungă.” Sintagma călinesciană a fost de multe ori folosită ca o emblemă pentru poetul *Stincilor fulgerate*. Dar G. Călinescu, deși e probabil că nu avea în vedere resursele exacte ale unei posibile schimbări a poetului, pune această afirmație într-un context care îi modifică sensibil înțelesul: „În lirica lui somptuoasă și neagră, prin tema eschatologică, prin substanțialitatea gnomică, Al. A. Philippide are aspecte de poet mare. Însă simțul infinitului nu este singura noastră reacțiune față de mersul implacabil al lumii... Deocamdată, Al. A. Philippide cîntă elegiac și cu gesturi mari lirice, pe o singură strună, e drept, pe cea mai lungă.”

Acest „deocamdată” intuia el oare freamaul adînc al textului philippidean, mai mult decît aparentul echilibru și stabilitatea între niște coordonate foarte bine cunoscute, sau era numai expresia prudenței stricte a istoricului literar în fața unei opere în curs, pasibile, ca oricare alta, de modificări? Nu putem ști aceasta și n-are, de fapt, prea mare importanță. De înțeles este însă că un poet al stărilor interioare radicalizate, duse pînă la ultima lor limită, ca Al. Philippide, era susceptibil de orice schimbare. Dar dacă această este, într-adevăr, sesizabilă, pînă la urmă, în volumele *Monolog în Babilon* și *Vis și căutare* (apărute în 1967 și 1979), mutațiile de accent capătă valoare numai judecate prin prisma marilor tensiuni lirice esențiale care definesc ansamblul poeziei lui Philippide. Și tot așa cum fragmentul nu are aici relevanță decît prin raportare la întreg, cel ce prin natură sau fire ar fi fost romantic, prin cultură sau formație — clasic, prin mijloace, nu areorî expresionist — adică făcînd poezie prin forța cuvîntului și viziunii în toată intensitatea expresiei — ori simbolist, se refuză seren oricărei tentative scolastice de încadrare. Mai mult decît atât: *clasic în viață* printre contemporani de o mie de ori mai puțin moderni decît el, poetul și-a purtat nestîrbîtă identitatea turbulentă, în termenii aceluiași clasicism care nu e strict databil, ci împlinește figura oricărui mare poet. Exponent al poeziei dintotdeauna. Numai așa putem înțelege ca *firess*, în cele două volume din urmă ale poetului, impactul Eladei vechi cu prerogativele lumii moderne, inconsistența boreală a visului confruntată linear cu alcătuirile unei civilizații în care totul este ponderal, riguros catalogat și înscris în formulări departe de orice dubiu. Călător printre miracolele infinite ale universului, Al. Philippide împinge căutarea în limitele cosmosului mic, al ființei umane, nesfîrșite și insondabile cu mijloace pozitive. Și tot acest drum nu e însoțit de vreo doctrină liniștitoare, căci Dumnezeu e o poveste prea veche și spectacolul transcendenței golite de sens nu face decît să umple ființa de deznăd și zbatere inutilă. Ci în virtutea aceluiași **absolut al căutării** pe care Philippide îl ridică la rang de rațiune ontologică: orice act de cunoaștere e o **călătorie** în care eternul **homo viator** părăsește mereu locul de destinație înșelător pentru a alege alt țel. Afirmația mare pe care o aduc *Monolog în Babilon* și *Vis și căutare* este că acest țel e, în ultimă instanță, **sinele**, ca expresie a umanității. O părăsire și o revenire perpetuă, calitativ neidentică de fiecare dată, la propria interioritate, exprimată prin aceste versuri simple, din *Aud o usă*: „Pe hartă nu mai sînt tînuțuri noi / Necunoscutul e în noi.”

AL. PHILIPPIDE reclamă și orgoliul de a fi citit, interpretat în sine. Aici aflăm și întrebările și răspunsurile unui demers liric mereu mai tensionat, pe durata unei jumătăți de veac și mai bine. Schimbările, cite sînt, se referă nu la substanță, ci la accent, la nuanțe. Dar cit de însemnat ne apar ele! Nimeni n-ar putea infirma adevărul că Philippide aparține acelei poezii de gîndire, *Gedankentyrik*, și totuși cite amendamente trebuie aduse acestei catalogări, cite **diferențe specifice** pentru a înțelege esența poetului nostru? Tot așa cum între impulsul celui mai de seamă poet francez al secolului al XVIII-lea, André Chénier: „Sur de penses nouveaux, fissions de vers antiques” și afirmația philippideană: „Pe coarde vechi un sunet nou să-ncrec” sînt asemănări considerabile dar, pînă la urmă, foarte puțin relevante. Rămîne, de fapt, ipostaza prometeică a unui poet care s-a încărcat de toată problematica dură a cunoașterii ca experiență **pur personală**, și asta cu suflul unei culturi clasice redutabile, al unui apetit romantic înverdat, al unei tușe expresioniste adesea evidente. Tot atîtea căi spre lumină, rea unui singur motiv: al călătoriei din sine către sine. Și, în această accepțiune, Al. Philippide este cu adevărat un **poet cosmic**, dacă prin acest termen înțelegem vastitatea universului înconjurător redus treptat la minimum, în cadrele ființei lăuntrice. La capătul explorării disperate așteaptă neclintite aceleași întrebări, care nu sînt de ieri, nici de azi, ci poate de

mine și dintotdeauna; desenul unei entități mereu expuse căutării; căutare care, pierzîndu-și coerența în fulguranta lumii exterioare, se întoarce, finalmente, la străfundurile sufletului.

Ce întrebări? Ele ar putea constitui linia de forță a unei monografii tematice. Și nu întimplător, în 1922, în *Aur sterp*, într-una din primele poezii publicate de Philippide, *Lied*, o întrebare fixa domnantele spațiului său poetic: „Al meu mi-e sufletul, ori mi-e străin?” E aici concentrată întreaga criză a eului liric de după romantism, într-o asumare personală, într-o formulare foarte deschisă, căci a ales calea interogației, nu pe aceea a afirmației, ca la Gerard de Nerval: „Je suis l'autre” ori Rimbaud: „Je est un autre”. Există însă aici, în *Aur sterp*, și o undă de intimitate care **minorizează** tonul general, ca și cum poetul ar fi păstrat încă iluzia unor răspunsuri liniștitoare la tulburătoarele sale întrebări: „Dormi... / Fie-ți viața veșnică poveste / Cu începutul veșnic ne-nceput; / Să nu mai știi ce-a fost, nici ce mai este, / Să curgă-ntr-una basmul neștiut.” (*Berceuse*). Visul însuși poartă încă amprenta stărilor oarecum **temperate**, mai apropiate de acea melancolie romantică. În genere, însă, lirica lui Philippide aduce visul în discuție ca spațiu privilegiat de lămurire a ființei. Și, cu toate că e o mare abundență de **vis și visare** în poezia lui, nu vom găsi totuși nimic la Philippide din onirismul romantic, din voluptatea visării. Visul funcționează de fapt la el ca o posibilitate de depășire a contingentului, o proiecție controlată lucid prin care, cum observă cu îndreptățire N. Balotă (*Introducere în opera lui Al. Philippide*), sufletului i se oferă o șansă de a-și descoperi **ek-stazia**, înstrăinarea de sine. E visul însă și un substitut al transcendenței la Philippide, absolut pierdut prin cădere în timp, dar și absolut după care sufletul tinjește.

Eu scîndat, stea, vis, transcendență goală — iată primele repere ale poeziei lui Al. Philippide. Să le adăugăm **conștiința prometeică** și radicalizarea mai tuturor ipostazelor din primul volum în *Stincile fulgerate* (1930): „Sînt cel dintîi Geneza-n batjocură să-mi ieu / Eu singur îmi sînt șarpe în paradisul meu” (*Frontispiciu*); „Lumea începe și se sfîrșește-n mine” (*Schiță pentru un autopoietret*). Transcendența apare doar ca posibilitate a sufletului individual („Iar ca să am puterea să te cred, / O, Doamne, dă-mi încredere în mine”) iar **cunoașterea** e singura care animă acest suflet ce se prosternă doar în fața **arhetipurilor**, de care un dor mistuitor îl leagă: „Mă-nduplec vouă, chipuri sub pămînt, / Măestre Mame, zine fără țară” (*Invocație*). Ființa se descoperă tot mai ruptă, despărțită de sine, între cele două posibilități ale eului stabilindu-se un dialog insolit. În fond, nu această **sfișiere** (verbul predilect al primelor două volume este **destrămarea**) definește limpede întreaga mare lirică modernă?

Era deja aici previzibilă o părăsire a retorismului excesiv și a unor prolixități. Ea se produce paralel cu îndepărtarea de contingent, cu refuzul existenței banale și recursul tot mai apăsător la interioritate.

Dimensiunea interioară devine, așadar, în *Visuri în vîietul vremii* (1939), spiritul ordonator, timpul intim semnificînd aici măsura căutării în hrubele boltite ale unui suflet — „terra incognita”, ca în *Promontoriu* — brăzdat de mari pete albe. Ființa e tentată acum să împingă cunoașterea dincolo de limitele firească îngăduite, să semneze faustic pact, cu diavolul, ca în neuitata *Balada vechii speluncii*. Simțurile se abolesc, căci sînt insuficiente față de obiectul căutării lor. E proclamată nevoia unui organ mai presus de ele, atotcuprinzător — în fapt, cel ce-ar putea să decodere sinestezii —, ceva în genul „invizibilului organ” din „A zecea elegie” a lui Nichita Stănescu. Instanța poetică esențială a **Visurilor în vîietul vremii** este **viziunea**, în care memoria e chemată întotdeauna ca factor dinamic. Amintirea joacă aici rol de prezent, trecut și viitor,

prefigurînd destinul și comportamentele ființei. În acest context apare și imaginea generică a poetului, scrib extatic cu orgoliul sfios al veșniciei: „O prea ciudată nălucire / În noaptea inimii invie! / Văd o străveche minăstire / În preajma anului o mie / În care-un scrib extatic scrie / Pe-o foale veche de psaltire, / Cu gînd sfios de ispășire, / M-atin de tine, Poezie!”. E limpede că aspirația cea mai înaltă a **Visurilor în vîietul vremii** se arată a fi încercarea de mîntuire prin poezie, ca o compensație pentru impasul în care incapacitatea cunoașterii plene aruncă ființa.

EXACT în acest punct, *Monolog în Babilon* (1967) și *Vis și căutare* (1979) sînt ipostaze esențiale pentru înțelegerea poetului. În ciuda aparentului său echilibru, a tonului și rezuzitei previzibile, Philippide ne apare, la o privire atentă, drept unul dintre cei mai radicali revendicatori ai unei schimbări în sensibilitatea poetică. Nimic nu-i întimplător. Cel ce scria în *Cîntecul citorva* cu multă exaltare: „O, Soare, cu aripa ta alungă / Cit mai departe noaptea noastră lungă. / Și sprijină pe stîlpi de flăcări largi tot golul, / Să nu se surpea coplesind pămîntul. [...] Desfășurîndu-ți aripile largi, / În vechiul cer îngust și scund să-l spargi. [...] Și dă-ne, Soare, suflet nou, alt vis! / Ne-am săturat de vechiul nostru vis!” ajunge, în *Monolog în Babilon*, să găsească, dacă nu un răspuns ipostazelor sale interogative, cel puțin o cale spre împăcare, de revenire la sine. Căci, în fond, la cucerirea și înțelegerea de sine aspiră marele Alexandru din *Monolog în Babilon*. Cucerirea a fost pentru el faptă a conștiinței, similară ilustrului său dascăl, Aristotel, pe planul ideilor abstracte. De aceea, cuceritorului nu-i este străină **indoiala**, „pasărea aceea cu tipăt cobitor”, consubstanțială oricărui proces de cunoaștere, care îi tulbură sistematic șirul gîndurilor. Alexandru e un filosof rafinat, un dictator ignar, admirator al **paradigmelor nemuritoare**, care cunoaște vanitatea existenței pămîntești și îi contrapune dăinuirea valorilor spirituale: „Din om, cînd moare, piere numai chipul, / Dar neatintră trăiește arhetipul; / Cînd viața pămîntească se încheie, / Rămîne Alexandru în idee.”

Dar și sondarea sinelui se vădește o performanță a cunoașterii limitate. Iar poezia însăși, cu tot ceea ce poate ea să confere ca **revelație** subiectului cunosător, e palidă și neputincioasă față de întinderea nesfîrșită a acestui cosmos. Și e vorba acum în mod limpede de **cosmosul interior**, căci protagonistul, fără să știe această întelepțiune, s-a repezit mereu spre fulguranta atrăgătoare a lumii dinafară, cerînd mijloace și chipuri noi, cînd totul era, de fapt, mult mai simplu: încifrat în ființa criptică a sinelui. E semnificativ că *Monolog în Babilon* se deschide cu un poem intitulat „Căutătorul”. Foarte argehezian ca ton, dar nu și în morală: „Și cînd din lungi peregrinări / Te-ntorci pe căl de raze și de unde / În lumea dinăuntru, a inimii profunde, / Tot

mai găsești acolo întrebări”. Ceca ce la Argezei, de pildă, ar fi dat un „Născocitor”, un **homo faber** care își sfîrșește inițierea într-o cunoaștere printr-o operă civilizatoare, la Philippide nu semnifică altceva decît recunoașterea zbaterei vane între himerele lumii dinafară, revenirea la examinarea sinelui, la rîndul său nesfîrșit, ineputabil. Dramatismul actului de cunoaștere philippidean se împlinește abia aici. Spiritul a colindat prin toată lumea complicată a cerurilor demonizate, ca în doctrinele gnostice, a făcut din plin experiența acelor „locuri rele” pe care viziunea cercetează, acele „urliătoare” din *Tainicul țel*, cu materia vorbelor sordide revărsîndu-se în toate părțile, a simțit, cu alte cuvinte, **confuzia babilonică** a semnificațiilor, căci haosul Babilonului uman se regăsește pretutindeni unde domină amestecul. Opririle lui au fost doar halte în marele drum către sine, iar poezia însăși nu i-a putut oferi mai mult decît spectacolul timpului cu cele trei convenționale despărțiri — prezent, trecut și viitor — întreșute, ca în acel eon **elastice** și **subtil** hărăzit de Virgiliu *Eneidei*. În mod simptomatic, Evandru din *Călătorie* și *popas*, poemul ce încheie *Monolog în Babilon*, privește cu ironie tribulațiile călătorului „din vers în vers”, ca și zbaterea fără finalitate gnoseologică a contemporanilor acestuia, ajunși cu nave interplanetare pe astrele sistemului solar, de unde revin, de fiecare dată, tot mai blazați, împinși mereu spre înșelătoarea **lume dinafară** de mijloacele perfecționate ale „unui veac nemernic și nebun” (*Întoarcere*). Trudă vană: „Ajunși în lună n-am găsit decît / Un plat pustiu, sărac, steril, urit. / O să ajungem oare și la stele, / Cu gîndul să descoperim în ele / Secretul universului și-al vieții? // Da-n stele nu ajung decît poezii”. Versurile din *Monolog în Babilon* și *Vis și căutare* oferă, sub acest aspect, o foarte apăsătoare poziție retrăcită în fața oricărei încercări de-a lămuri adîncul ființei prin mijloacele super-tehnice ale lumii contemporane: „Sînt împinzit cu sirme și cu ace. / Electrice imbolduri mă bîntuie mereu... / Cu-aceste meșteșuguri subtile, orice-ați face, / Tot nu pricepeți ce-i în adîncul meu. // Veți aduna desigur un vraf și înc-un vraf / De foi lucioase, pline de linii negre, care / Tot urcă și coboară, dar nu veți fi în stare / Din mine să desprindeți măcar o cugetare / Cu simplul vostru encefalograf”. (*Incomunicabilul*).

POEMELE ultimului Philippide sînt proba de forță a unei conștiințe nebulnuit de frămîntare. Dacă Philippide este atât de des așezat sub genericul versurilor: „M-atin de tine, Poezie, / Ca un copil de poala mumi, / Să trec cu tine puntea humii / Spre insula de veșnicie / La capătul de dincolo al lumii”, acesta nu-i decît semnul că a fost asimilat, în genere, unui anumit tip de poezie mai ușoară, mai **comodă** — și, în consecință, pentru efigia poetului, un act de minimalizare. La fel de bine, și poate mai justificat, ar putea fi așezată opera lui sub egida acestor versuri, din ultimul poem al ultimei sale cărți, *Vis și căutare* (scris în 1978): „— Ce-i marea poezie? — Vorbă-n vînt / Cu care ne-amăgim; comod cuvînt / Cu care lesne-acoperi ce nu știi”. Dar asta ar însemna înțelegerea întregului parcurs dramatic suscitată de absolutul căutării. În și prin poezie. Tulburătoare marcă a înfrîngerii, care aureolează o operă poetică triumfătoare. Mai puțin populară, însă, și rareori judecată în toată profunzimea și modernitatea ei.

Într-o dimineață ploioasă, mohorîtă, de februarie, în 1979, scrierul poetului fu urmat la cîmîtură de Bellu de lume destul de puțină. Semn că cel mai important poet român în viață, așa cum era Philippide printr-un consens, pe cit de tacit, pe atît de unanim, considerat cam de un deceniu și jumătate, nu se bucură de prea mare audiență. Poate că avea dreptate Călinescu: „Simțul infinitului nu este singura noastră reacțiune față de mersul implacabil al lumii”. Nu, sigur nu e singura. Dar nici nu cunosc alta mai de seamă.

Dumitru Radu Popa

Ziurel de ziua

De zăpezi și de ninsori,
sini vise și subsuori
și din arbori este clar că
domn e împăratul Parc...

Sînt zăpezi ori sînt iluzii
de sol ars de Andaluzii,
unde cresc din veac măsline,
coajă stoarsă a luminii.

Ziurel de ziua, zi
cit mai e pin' la a fi?!

— Nu-ntreba, c-o să-ți rămînă
timp să-ajungi pînă la pină...

De ninsori și de zăpezi,
geme cerul de aeri
și-i un foșnet de troiene,
ca de gene printre gene.

Iarna mea, celest rogoz,
atb amenințat de roz,
te-ai urzit, te-ai destrămat?
— Ce-întrebasem?!

Am uitat...

C.D. Zeletin

Premiul I și al „României literare“
Festivalul „Laudă-se omul și țara“ —
Siahetul Marmatiei

Costel BUNOAICA

Născut în anul 1953, comuna Slobozia-Mindra, județul Teleorman. Studii: Liceul de îmbunătățiri funciare — Turnu Măgurele, 1973. Profesia: tehnician, Cooperativa Constructorul — Slobozia.

BATRINII STILPI AI CASEI

Mi se prăvale umbra satului pe față
 încet se face de-un colind prin tirg
 în liniștea fîntinilor tot mai tăcut se lasă
 bătrînii stilpi ai casei ce scapătă pe rînd

îmi amușesc cuvintele în barbă
 de-atîta cer minat dinspre țărîna
 un gînd însingurat de spice vine să îmi soarbă
 privighetoarea morții care mă amină

deschid fereastra și-n casă dau năvală
 urmele mamei — trecerea în mit
 dinspre pămînt se-aude iarba cum tresare
 înjunghiind destinul unui vis tăcut

bătrînii stilpi ai casei îmi știu pe dinafară
 umbletul șters în care mă afund
 și umbra mea parcă ar vrea să piară
 sau s-ar prefăce-n turlă fumegînd

VĂMILE VREMII

Dijmuie cărarea
 deasupra galbenului rod
 te uită cum se arcuie mirarea
 îmbătrînind lumina sub năvod

bat alte vînturi căile prin lanuri
 de-ngenunchează luna sub un dud bătrîn
 și de atîtea pațimi ce-au înflorit pe dealuri
 li s-au prelins bătrînilor privirile în drum

ne-asemănăm mai mult c-un car neuns
 prin mlaștini nevoiaș trăgîndu-și roata
 o, de n-ar fi acești bătrîni frumoși
 nu s-ar deschide niciodată cartea

te uită cum se zbenguie mirarea
 prin patimile mari ce-au înflorit pe deal
 și de atîtea vămii ce-a troienit cărarea
 bat alte vînturi dropiile-n lan

BĂTRIN ÎN MUZEUL SATULUI

El stă încovoiat peste cormană
 cu ochii proțopiți în miezul veșniciei
 de se întimplă luna să se-aranche
 în limpezimea timpului din geamătul cîmpiei
 și cum privește-ndurerat prin geamul ramei
 se iscă în muzeu un fel de viscol
 vin lanurile de-i răpesc conturul
 și îi imbracă truda în oracol

...intrați ușor nu tulburați mirarea
 din sufletul bătrînului plugar
 că s-ar putea să se zvonească timpul
 și ar cădea din ramă un ștergar

Premiul I și al „României literare“
Concursul „Traian Demetrescu“ — Craiova

George V. PRECUP

Născut la 22 septembrie 1954 la Sibiu. De profesie funcționar. Lucrează la Casa de cultură a tinerețului din Sibiu.

MICĂ LEGENDĂ

Cum a ieșit din pămînt acel fior
 cum a ieșit din fior acel abur de iarbă
 și-apoi

cum au ieșit și umbrele noastre
 laolaltă cu luna
 laolaltă cu norii

PIERDEREA ORBULUI

Gestul suprem de a intrupa cuvîntul
 deasupra miracolului cetății respirînd
 memoria veacului, o, paier noster,
 rătăceam printre orbi fără să-mi văd
 pașii și arderea pleoapelor mai departe
 luna-ntinzînd duhul imens al singelui
 ce făcea noaptea mai lungă apărînd urma
 în golul lăsat de umbra trupului meu,
 ca-ntr-un tirziu să fiu ciudat de departe
 acoperînd rana pămîntului pe piept
 misterul vremii, orbul începea să se piardă.

CĂLĂTORIE

Să mergi unind pașii cu ploaia într-un amurg ce-ți
 nălucește ființa viață prin trupul ce-așteaptă
 creșterea-n cuvinte așteptînd strune răstignite
 de tăcere printre cadavrele de viță sălbatică
 purtătoare de zborul pe care nu l-ai intuit
 odată că niciodată să vezi căderea stelei și să
 te minunezi copil fiind nu numai pentru copilărie
 așteptînd din cenușa sacră măcar o flăcără
 și cînd colo să te trezești străin și gol în tine
 iată cînd vei fi mai aproape de prag să-ți cadă
 pămînt pe ochi și să-nflorești aidoma tainei pe care
 atît ai căutat-o
 deșert într-o lume a apei aproape fără egal.

Sculptură de Mihai Buculei
 (Premiul pentru artă monumentală U.A.P. — 1982)

Premiul Uniunii Scriitorilor
Festivalul „Zaharia Stancu“ — Alexandria

Ion DRAGOMIR

Născut la 22 aprilie 1944, satul Bucium, județul Bacău. Studii: Liceul „Mihai Eminescu“, Constanța, 1971. Profesia: muncitor. Locul de muncă: „Chimpeș“ — Constanța.

CERTITUDINE

Patrie sfîntă
 stejari și păsări temeinic își laudă văzduhul
 Case supte-n șarpe ai avut
 și ai în icoană oameni ruși de cămile
 ești scrisă din dulcele și amarul
 în care-ai trăit.

...Frumusețe-ai spălată-n inele de sudoare,
 Merg cu tine în numele meu
 brazdă și faptă de sămînță !
 Sufletul tău sintem noi
 forjînd arborii
 și potrivit faptelor
 ne răsplătești sau ne cerți ;
 pe nimeni nu ții în brațe
 ești asemeni bilei de oțel în care
 nu pot fi bătute cuiele de lemn,
 ești ora exactă despre durerea țărinei,
 ești vitează,
 ești certitudinea
 spre libertate, învingi,
 în ființa ta dau ascultare
 construcției !

CASA

Casa e singură.
 Mărul din aripa grajdului, orb se joacă-n cer.
 Soarele-și întinde rufele pe-o altă coloană de icoane,

cîntecul rezolvă acțiunea privirii !
 Mamă, mult să te bucuri că eu sînt
 și fîntînă... prunii din fața casei
 să nu-i faci cenușă,
 lasă-i să se facă cer !
 ...Mamă, mă dezgrop din durerea
 pe care-o aud,
 cresc o piatră dacă nu un munte
 care să-mi adăpostească
 numele.

ACASĂ MĂ-NTORC

Casa își freamătă mugurii...
 Bucuria-mi solicită trupul.
 Tăietura ce pîrîu o strigă la vale
 e-o carte și acoperiș peste ogradă
 rîndunica

se-ndoale...
 Potcoavele cailor se fac icoană
 și fluviu este tata,
 seul țărinei înalță mîndria,
 casa-mbrăcată-n cămașa de fin
 crește-o poveste.

Aici este pămîntul care-mi întinde scrisori,
 pămînt de albine, pămînt al celor
 treizeci de primăveri !

...Prietene, tirăsc satul prin orașele țării,
 stau pe-o margine a voastră și-ngrop întinericul,
 numele țării se hrănește
 cu mine !

Nu chem pe nimeni prieten la durerea mea,
 cuvintele se odihnesc în cîntec,
 alta-i grădina și altcineva
 într-o cîștig.

Scriu, într-un tot mai mult
 în povară.

...Mă-ntorc, pe tata-l gădesc
 cu pumnul încheștat în buzunarul
 singurătății.

Premiul I și al „României literare“
Festivalul „Zaharia Stancu“ — Alexandria

Cristian DICĂ

Născut la 20 decembrie 1958, în municipiul Turnu Măgurele, electromecanic — utilaje construcții.

INTRAREA ÎN PATRIE

Să ai puterea dintre cuvinte să te desprînzi
 și să intri în Patrie
 șiroind tot de adevăr ca de lacrimi
 îndelung șlefuite în uzinele suferinței

Să ai puterea dintre acele planete
 unde pină și morții parcă altfel se adîncesc în uitare
 să te desprînzi într-o zi
 și așa cum te afli
 cumplit de străin cumplit de singur
 sub tremurătoarea stea
 arterele să-ți deschizi — singele tot
 ca un năpraznic răsărit
 să izbească-n izvoare

Să ai puterea de acele domenii
 pe care nimeni nu le-a călcat vreodată
 și care sînt invincibile ta amură
 între doi pași să te rupi
 și așa ca și cum ai fi
 cel mai sărac om din lume
 să ingenuchi
 și să-ți privești țara în ochi

LACRIMI ȘI DIAMANTE

Am tăcut atît încît degetele
 de-ți vei trece într-o zi
 prin roua plingerii mele
 pline de diamante vor fi !

LUPTA CU INEFABILUL

Douăzeci de secole nu mă pot ține în brațe
 douăzeci de secole să mă ținutiască de mine
 nu pot — îmi scap printre degete
 sînt limpede tot
 atît de limpede
 că-mi puteți întrezări printre liniști
 armătura de stele
 jînduind după cerurile-mi rebele

Premiul „României literare“
Salonul literar Dragosloveni

Dan NICODIM

Născut la 5 martie 1948, în Bacău. Profesor de muzică, instructor principal al Centrului de îndrumare a creației populare — Bacău.

AMINTINDU-ȚI CĂ EȘTI VIU

Noaptea se tîrîie jilav
 de pe pietrele incinse
 ale obrazelor noastre — peste pleoape
 cașmirul moale al luminii.
 Binecuvîntată
 roua de dimineață
 a trupului !

DOAR LUMINA

Aluatul cleios al viselor
 se resoarbe pe ecranul de lapte
 al dimineții
 dar amintiri confuze
 încă mai pilpiie
 în cămările memoriei

doar lumina.
 Doar lumina aduce
 speranța — singele
 cutreieră fierbinte
 natura.

CEL MAI PUR SĂRUT

Amintirea solzoasă a nopții
 stăruie încă pe
 epidermă.
 Gura ta — un inel.
 Gura mea — un inel.
 Cel mai pur sărut
 ni-l dăm dimineața — sărutul speriat
 al regăsirii.

Dar
 sub buzele mele și-ale tale
 cuiul de siguranță al grenadelor —
 buzele tale și-ale mele
 despărțindu-se :
 exploziile cuvintelor
 ne răscolesc existența.

Octavian Goga în corespondență (II)

FOST-A Goga un corespondent, ca să zic așa, de vocație, ca de pildă, la noi, Duiliu Zamfirescu, sau în Franța, Gustave Flaubert? Condeiu, adică talentul epistolar, nu i-a lipsit, ci numai plăcerea acestui gen de comunicare, sau, în cuvinte mai potrivite, tragerea de inimă. Într-o scrisoare către Ilarie Chendi, căruia i le-a trimis pe cele mai întinse și mai calde, se și justifică astfel de această particularitate a lui: „Tu știi doar atât de bine că nu se poate stabili nici un raport între prietenia mea și cantitatea de cerneală care ar fi s-o menajeze, fiindcă eu scriu așa de rar scrisori”⁽¹⁾.

O disproporție cantitativă și calitativă aș constata în schimbul de scrisori cu înfiia lui soție, Hortensia (Tani) Cosma: ea este cit se poate de expansivă, în efluxiunile ei pasionale, de îndrăgostită, iar el, mai reticent, cu toată bunăvoința. A trebuit să fie închis, după cinci ani și jumătate de căsătorie, la Seghedin, unde, smuls din viltosarea luptelor politice, și-a găsit tot răgazul, ca să-i poată scrie mai pe indelele, ba chiar să se declare mulțumit că și-a găsit în sfârșit liniștea sufletească și odihna. Iată ce-i scria, „după cea dintâi noapte petrecută aici”:

„Liniștea de aici îmi cade bine [...] în toată cazarma nu sînt acum decît trei inși, afară de mine. Pînă duminică pleacă toți. Dacă nu mai vine nimeni, rămîn singur aici. Nu-i nimic. Ce-ți spuneam acasă, că mi-e dor de temniță, după hărțuilele de la noi, ți-o repet și acum, cînd sînt în ea. Așa m-a obosit „libertatea” cu mizeriile ei, incit, aici, în tăcerea asta, care nu-mi poate împlini nici o dorință, mă simt destul de bine. Înainte și după masă, mă plimb cite un ceas pe-afară; incolo, stau întins în pat sau fac excursiuni în jurul odăii”⁽²⁾.

Am subliniat pasajul cu dorința, în care se dezvăluie temperamentul insatiable pasional al lui Goga căruia închisoarea i-a servit de calmant, terapeutic vorbind. Cînd am publicat *Viața lui I. L. Caragiale*, în 1940, am crezut că Goga era ironic, scriindu-i din aceeași închisoare, cam în aceiași termeni, în 22 februarie: „De după zăbrelele celei mele dela Seghedin — unde mă adăpostesc o lună întreagă de ravagiile libertății...”

Și nu mă înșelasem decît pe jumătate. Era o ironie, dar și o realitate. Biciuit de nevoia irepresibilă a acțiunii publice, de imboldul voinței de putere din cadrul Partidului Național Român din Transilvania, în al cărui comitet de conducere ajunsese la vîrsta de 28 de ani, Goga se putea simți obosit în acel moment și să răsuflă liniștit, în cadrul de odihnă, unde singurătatea îi prindea atât de bine, incit eventuala stabilire a soției sale în același oraș, pe tot timpul detenției sale, nu i-a suris deloc!

Ațit este de evidentă dominarea politicului în existența tînărului poet, laureat de Academia Română la vîrsta de 25 de ani, după apariția întîiului și celui mai bun volum de versuri ale lui, incit ne dezamăgește puținul loc ce-l cîștigă preocupările sale literare, creația sa, în această corespondență.

Seghedinul, ca să ne întorcem la acest popas al agității lui existențe, a fost și prilejul manifestărilor, aș zice explozive, de simpatie, pînă și din partea unor admiratori literari necunoscuți, de dincoace și de dincolo de munți, care socoteau detenția marelui poet un revoltător act de nedreptate și de silnicie. Or, în realitate, directorul publicației periodice *Tara noastră* răspundea personal, după decesul redactorului responsabil, pentru un delict de calomnie. Cînd i s-a cerut ca, în calitatea de tîlmăcitor al lui Madách, să facă o cerere de grațiere ce ar fi fost agreată în cercurile politice maghiare superioare, Goga n-a șovăit să respingă propunerea, simțind prea bine că închisoarea, chiar în condițiile speciale în care fusese condamnat și executat pedeapsa, era o treaptă de ascensiune în cariera sa politică, și ca atare preferabilă unei tranzacții de ordin literar. Omul politic disocia cu luciditate între domenii, știind totodată că însăși poezia lui, care-l promovează ca purtătorul de cuvînt al suferinței naționale, fusese prima treaptă a promovării sale în opinia publică.

⁽¹⁾ Octavian Goga în corespondență, ediție îngrijită de Mihai Bordeianu și Ștefan Lemny, în colecția *Documente literare*, Editura Minerva, București, 1983, scrisoarea 30, Sibiu, 24 sept. 1911.

⁽²⁾ Scrisoarea 14 către soția lui, Miercuri (21 II 1913), Seghedin.

Într-adevăr, premiarea poeziilor lui, în urma raportului lui Titu Maiorescu, îi crease o situație specială aci, la noi, în România liberă: un prestigiu ce-l întrecuse pe acela al lui Coșbuc, venit în țară, în 1893, la invitația aceluiași mentor al culturii noastre. Răuvoitorii comentau rîzind minzește, recepțiile ce i s-au dat în saloanele bucureștene și chiar mai sus, de interesul ce i-l arăta Carmen Sylva, aflînd bunăoară că poetul tîlmăcise din Ada Negri. Soția lui Alexandru Marghioloman, Eliza, născută Stirbei, mai tirziu remăritată cu Ionel Brătianu, se interesa de coperta *Lucafărului*, făcea cu el schimb de impresii literare și de cărți, păstrînd în biblioteca ei, cu semnătura discretă, dar ascendentă, a poetului, două volume de versuri ale Annei de Noailles.⁽³⁾ Saloanele, ca să i se deschidă, nu așteptaseră votul Academiei, Faima poetului i-o luase acestuia înainte.

AM FI dorit însă, deoarece corespondența începe din ultimii ani ai secolului trecut, să găsim în ea cite ceva despre geneza vreuneia din poeziile cîntărețului suferințelor fraților robii. Așteptările mele și ale multor cititori, dornici să asiste la pasionantul proces de formație al unui mare poet, au fost dezamăgite. În schimb, Goga îi trimite unei cununate a lui citeva curative versuri ocazionale și se bucură, primind replica ei, în stil romantic spaniol, către „don Ottavio”. Lui Traian Bratu, viitorul rector al Universității din Iași, căruia legionarii aveau să se laude că i-au tăiat o ureche, și unui obscur Camil Cosmin, care-i trimitea o tîlmăcire în limba germană, Goga le improviza citeva nepretențioase versuri. Primele sună eminescian:

„Cînd frămîntat de viitor lacul / Alină-și apele afunde — / Apare luna în albastru / Să-și împletească chipu-n unde. // Asemeni și pe calea noastră / În veci aducere aminte / Veni-va-n nopți tirzii de toamnă, / Veni-va-n visuri să ne-alînte.” (1905).

Celelalte, între două detenții (1911), haiducești, sînt turnate în tiparul poeziei populare:

„Doi mă leagă, trei mă-ntreabă / De doi cai și-o iapă neagră, / Iapă neagră de furat / Cine să te fi mîncat. / De cînd ți-am pus friul / Că-n temniță m-am băgat. // Cine fură și omoară / Tot trăiește-n a lui țară. / Numai eu printr-o greșală / Am ieșit din țar-afară. // Picioarele nu mă țin / Nu mă mai simt om deplin / Că mă simt că sunt bătrîn. // Eu-i zic cucului să tacă / El s-așează sus pe cracă / Cîntă, cîntă de mă sacă / Tot în ciuda mea să facă”.

Poetul național mergea uneori ad hunc pe urmele celui anonim, cu simboluri și înțeleșuri, în dedalul cărora evit a mă aventura. Pe de altă parte, devoranta ambiție politică îl determină să nu accepte o bursă de studii pentru anii 1905 și 1906, în vederea obținerii doctoratului, și, ca urmare, a unei catrede universitare.

Căsătoria (1906) avea să-l pună la adăpostul nevoilor zilnice, mai ales după ce moartea tatălui (1905) trecuse asupra-i grelele sarcini de șef al unei familii împovărate⁽⁴⁾.

Literatura cade pe planul secund, *Lucafărul* e lăsat pe mîna lui Octav C. Tăslăuanu, periodicul său *Tara noastră* îl angajează politicește, iar apoi, în polemică, la *Tribuna cu Românul*⁽⁵⁾, organul oficial al P.N.R., tensiunea se agravează, iar cînd poetul își depune candidatura la deputație, se frezează acuzat de tratative secrete cu ministrul de interne maghiar, Kristóffy. Acuzatorul său înverșunat este impulsivul Alexandru Vaida-Voevod, iar

⁽³⁾ *Le coeur innombrable* și *L'ombre des jours*, semnate și datate respectiv „București 905” și „Bucarest 905”. Ambele în colecția mea. În aceeași legătură, *Les Eblouissements*, cu dedicația autografă: „A ma chère Elise Brătianu, souvenir de longues années, Anna de Noailles”.

⁽⁴⁾ Cf. scrisoarea către Titu Maiorescu, datată Sibiu 27 martie 1906.

⁽⁵⁾ Ambele apăreau la Arad.

PAUL ERDŐS: *Baladă* (Premiul special U.A.P. — 1982)

TRAPEZ

LXXXVIII

311. Cîndva, trecînd cu șareta peste un deal din partea de apus a Badagului, unde nimic deosebit nu părea să rețină privirea, omul care mina calul a început să-mi arate cu coada biciului felurite locuri și să-mi trîducă din turcește numele fiecăruia. Am fost surprins de mulțimea lor. Nu era movilă, nu era creastă, nu era vilcea, nu era tîpsie fără nimic pe ea, căreia stăpînii de pe vremuri ai Dobrogei să nu-i fi dat un nume. Întreaga faună terestră, marină și mitologică — berbeci, calcani, balauri — fusese convocată spre a boteza cit mai plastic orice se înfățișa ochiului. Nu mă așteptasem la atîta fantezie din partea foștilor noștri asupritori și m-a prins părerea de rău că odată cu omul de lingă mine, care în copilărie argătise la un turc proprietar de turme, toate acele nume năstrușnice sau pline de poezie, toate acele exactități, foșnete și miresme aveau să dispară pentru totdeauna. Aproape o Atlantidă.

312. Un vis. Aveam în fața ochilor un grup de oameni care asistau la execuția unor condamnați la moarte. Ceea ce vedeam părea un vechi film documentar, sau o fotografie în care personajele ar fi mișcat din timp în timp. Erau vreo douăzeci de bărbați și femei, unul lingă altul, în picioare, privind toți în aceeași direcție, pîrînd niște oameni din lumea bună, în tribuna unui hipodrom. Erau eleganți, după moda de la începutul secolului, femeile cu pălării de catifea, cu taloare groase și lungi, în mîini cu manșoane. Bărbații, cu mustăți sau barbișon, aveau paltoane pe talie și pălării melon. Vreo doi dintre ei priveau prin ochelari prinși cu un șnur negru. Unul dintre aceștia semăna cu Cehov. S-ar fi putut spune că sînt profesori pe treptele liceului sau medici ai unui spital de elită, fotografiați în grup. Dar se aflau acolo pentru a urmări execuția. Condamnații erau copii sau rude ale lor. Priveau îngroziți, dar groaza li se citea numai în ochi și în felul cum stăteau strînși, parcă sprijinindu-se unul pe altul. Nimeni nu schița vreun gest de protest sau de deznădejde. Stăteau nemișcați și demni, într-o muțenie înspăimîntată. Condamnații erau aduși unul după altul și spinzurați în tăcere. Eu nu-i vedeam, auzeam numai scîrțîind din timp în timp scîndurile esafodului. O clipă nu s-a mai văzut nimic și am rămas cu mine însumi în întuneric, gîndindu-mă că asist la execuția unor narhiști în Rusia țaristă. Mi-am adus aminte de Leonid Andreev, de „Cei șapte spinzurați” și mi s-a strîns inima de milă. Din nou am avut în fața ochilor grupul acelor bărbați și femei care, în imobilitatea lor demnă și îngrozită, asistau la următoarea execuție. Manșonul uneia dintre femei mi se părea cunoscut din copilărie.

Geo Bogza

directorul ziarului advers, viitorul său partizan, Vasile Goldiș. Din impasul regretabilelor atacuri reciproce îi scoate intervenția lui Constantin Stere, admirator al poetului, în acel moment cu ochii întorși spre Ardeal.

Pacea intervine, lăsînd însă răni necicatrizate în inima celui ce rîvnea să fie *primus inter pares* peste munți, ceea ce n-avea să-i reușească nici mai tirziu. (Partidul Național Român urma să se rupă în trei.)

La București, Goga triumfă însă, în interval, cu *Domnul Notar*, jucat cu succes pe scena Teatrului Național.

La *Viața Românească* din Iași e vioara întîi încă din primul an al apariției (1906). Mai rece e primirea ce i-o face Simion Mehedinți la *Convorbiri literare*, cu mici observații tipic_ărești. George Diamandy și secretarul său nu reușesc să-l atragă în acțiunea lor de răspîndire a teatrului ambulant la sate.

La București e invitat la ceaiuri și în cercul literar și artistic al Irinei Procopiu. Filoromâni iluștri ca Jan Urban Jarnik. R. W. Seton Watson și Roberto Fava intră în legătură cu Goga.

G. Ibrăileanu, el însuși bolnav, în 1912, se arată mai preocupat de idolul său, C. Stere, și nu atît de „boala lui”, care „e mai mult morală”, cit de temperamentul acestuia, „tragic”, incit „toate lucrurile le transformă în lucruri grave”.

Știri ce puteau lipsi se referă una la Șt. O. Iosif, rămas în derivă după ce-l părăsise soția, și alta la Aurel Vlaicu, în căutare veșnică de bani, pentru punerea în valoare a aeroplanului său.

DIN corespondențele feminine, cea mai interesantă este aceea cu cîțiva ani mai în vîrstă decît Goga, și care avea să se mărite în același an, cu Tăslăuanu, Adelina Olteanu-Maior, strănepoata colaterală a lui Petru Maior, sora și mătușa generalului Marcel Olteanu⁽⁶⁾. La Măgurele, lingă București, ea a avut bucuria să vadă castelul Otetelișenilor oglindit în lac și să șadă în „Chioșcul numit al lui Eminescu”, care-l vizitase acolo pe Slavici. Era originară din Breasta, „pe malul Jiului”, unde copilărise și apoi îndurase „cele mai grele încercări ale soartei”.

Celelalte corespondente sînt mai puțin interesante, inclusiv presupusele lui idile de adolescență.

Viitoarea lui soție, Veturia Triteanu, inițial nu i-a fost simpatică. Îi admira celei ce era numită „privighetoarea Ardealului”, talentul vocal „strașnic”, dar era plictisit de exaltarea cu care ea își povestea succesele în cercurile „înalte” bucureștene:

„Mi-a mai spus cite ceva Triteanca, care a venit încărcată de glorie și de visuri deșarte. Cum s-a mai smîntit și femeia asta. *Curtea incolo, Curtea încoace, regina, madame Mavrogheni; e exasperant!* Aici incalte a plecat și cealaltă⁽⁷⁾. Mă⁽⁸⁾, astea sînt strașnice. De-aș avea numai un șfert din voința care incape sub bluza lor *à jour*, aș cuceri jumătate din Peninsula Balcanică”.

Sub aspectul înșelător al glumei, regretul nu era deloc întemeiat. Voința de putere a lui Goga, așa de perspicace intuită de E. Lovinescu, era de prima forță, dar una este puterea de cucere a femeii care vrea, și alta a bărbatului politic, care înfișează în calea lui, uneori, obstacole insurmontabile. În aceeași scrisoare, poetul, sau mai precis omul sensibil, se arată descurajat de „tovărășia” politică a „celor mulți” și dezgustat de „meseria asta brutală”. Într-adevăr, brutală! Încă cu doi ani înainte, la plecarea pe innoptate, de la o întrunire publică, din satul său natal, Rășinari, Goga fusese cit pe aci victima unei crime politice: un necunoscut a tras un glonte de pușcă „pe deasupra capului”, greșind „cu o palmă”. Era în trăsura cu soția și cu sora lui, care „zgriburau de groază”⁽⁹⁾. Era „riscul meseriei”, după expresia viitoare a unui ministru român, ucis în atentatul de la Senat, din 1921.

Să facem iar pasul îndărăt, spre literatură. Proiecte literare? Unul singur, nerealizat: drama într-un act, cu titlul beethovenian: *Sonata lunii*⁽¹⁰⁾.

Războiul mondial și reintregirea aveau să-i înlenească omului politic dorita ascensiune.

Șerban Cioculescu

⁽⁶⁾ Tatăl, director al Școlii Militare de la Mînaștirea Dealu, fiul, comandantul regimentului de roșiori care a ținut piept hitleristilor la Băneasa, în august 1944.

⁽⁷⁾ N-am identificat-o.

⁽⁸⁾ Scrisoare lui Chendi, ianuarie 1910.

⁽⁹⁾ Idem, 16 octombrie 1908.

⁽¹⁰⁾ Scrisoarea soției lui, decembrie 1913. Ea semnează *Vișca*, și-i spune *Cucuruz*. Vorbește parcă premonitoriu, de îndrăzneala succesei sale, care trecea drept verișoara lui!

Camil Petrescu și estetica teatrului

SUB îngrijirea criticului Valeriu Răpeanu, la Editura Eminescu apare de vreo trei ani o importantă colecție care și-a câștigat aproape instantaneu audiența așteptată, conturându-se o bine marcată personalitate. E vorba de colecția „Thalia” în care au apărut câteva titluri remarcate. Amintim, dintre acestea, *O antologie a dramaturgiei române contemporane*, Dimitrie C. Ollănescu, *Teatrul la români*, Ion Sava, *Teatralitatea teatrului*, Alice Voinescu, *Întâlnire cu eroii din literatură și teatru* și, de curind, volumul *Comentarii și delimitări în teatru* de Camil Petrescu. Cum se vede din această enumerare, colecția e consacrată teatrului și teatrolgiei românești iar titlurile programate dovedesc pricepere, bun gust și o cunoaștere remarcabilă a patrimoniului nostru dramaturgic și teatrolgic. Ediția pe care o comentăm, venită la citeva luni după aceea din opera lui Alice Voinescu, readeuce în circuitul public lucrări de multă vreme așteptate. Într-adevăr, datorită stăruinței Floricăi Ichim, cei interesați au, în sfârșit, la dispoziție contribuția teoretică în domeniul teatrolgiei a lui Camil Petrescu. Aici, în acest volum important, de peste șapte sute de pagini, avem pentru prima oară adunată, cu excepția cronicilor teatrale propriu-zise, întreaga operă teatrolgică a lui Camil Petrescu. E, negreșit, o restituire de referință. Pentru că în sumarul acestei ediții aflăm nu numai lucrări cunoscute dar azi intruabile ca *Fals tratat pentru uzul autorilor dramatice*, *Addenda la Falsul tratat* și *Modalitatea estetică a teatrului*, dar și o lucrare, tot teoretică, până acum patru ani inedită, *Modalitatea artistică a teatrului* (descoperită de Florica Ichim în arhiva scriitorului și publicată, în 1979, în volumul *Documente literare*, apărut la Ed. Minerva), citeva dintre directivele și actele programatice ale dramaturgiei din vremea directoratului său la Teatrul Național, notele scriitorului pentru Seminarul de regie experimentală, organizat de el în 1945-1946, și o selecție generoasă, nelipsită de reprezentativitate, din acele articole teatrale ale dramaturgiei care prezintă indiscutabile preocupări teoretice. În totul, cum bine se constată, un volum alcătuit în jurul unei idei interesante, cu piese care slujesc excelent ideea și care, laolaltă, ni-l prezintă pe excepționalul gânditor teatral care a fost Camil Petrescu.

Recitindu-i acum, întrunite de Florica Ichim, lucrările acestea, cele cunoscute, cele quasiinedite și cele seclerate din presa vremii, se realizează nu numai calitatea de cugetare a acestei secțiuni din opera scriitorului dar și febricitatea polemică a celor mai importante dintre aceste texte. Cronicar teatral încă de la începuturile activității scriitoricești, autorul *Sufletelor tari* avea și o solidă concepție despre arta spectacolului. Convingerea sa, mărturisită public în 1926, că este, la noi, „singurul om de teatru care ar putea pune în scenă o dramă” și aceea din 1945 din care reiese că și cu două decenii mai înainte

*) Camil Petrescu, *Comentarii și delimitări în teatru*, ediție, studiu introductiv și note de Florica Ichim, Editura Eminescu, 1983.

știa bine că e în țara sa „unul din cei mai iscusiți meșteșugari ai teatrului” nu sint extravagante de om ciudat. Scriitorul avea, într-adevăr, o coerență înțelegerii despre teatru și teatrolgie. Repudia opiniile celor care credeau în teatrul de idei, în cel expresionist sau simbolist, precizând nu o dată, ca în comentariul din 1925 despre *Fapta lui Blaga*, că „teatrul nu este și nu poate fi altceva decit o întimplare cu oameni. Orice operă care s-a abătut de la acest principiu a fost sortită pieirii”. Din aceeași perspectivă a respins aspru, în 1926, și dramaturgia lui Pirandello în care nu vedea decit transpunerea unor teorii științifice la modă (freudismul) pentru obținerea succesului imediat. Opțiunea sa se îndrepta spre dramaturgia de analiză și cunoaștere, făcând dese referiri la opera lui Shakespeare, Gogol, Ibsen, Cehov, Caragiale. Adică spre un teatru al credibilității, al valorilor sufletești, al personajelor dramatice superioare, opunind „emoției lacrimilor și disperării verbale” „capacitatea de emoție morală”. Preocuparea obsedantă a dramaturgiei se îndrepta spre arta spectacolului, meditando insistent asupra modalității estetice sau artistice a teatrului. A scris despre aceasta enorm și substanțial, nu numai în cele două lucrări teoretice menționate mai sus, dar și în *Falsul tratat*, ca și în numeroasele sale cronicile teatrale. Din perspectiva concepției sale substanțialiste a păstrat o justă, adesea dramatică, distanță (datorită patetismului căutării febrei a unei soluții posibile) între verismul sau naturalismul în transpunerea scenică și teatrul pur. Deși a pledat pentru suveranitatea textului, nu a acceptat și ideea unui spectacol conceput după formula simplificatoare a primatului textului. S-a străduț, de aceea, să demonstreze, teoretic și practic, specificul teatralității. Simplificind demonstrațiile sale, mult nuanțate, am spune că în concepția sa spectacolul este sau trebuie să fie osmoza coerență dintre text și teatru. Observațiile sale, adesea tranșant critice, despre arta unor regizori români sau străini, despre calitatea interpretativă a unor actori (unii notorii), care au produs multă larmă și i-au adus cronicarului dușmăni tenace erau — toate — nutrite de un punct de vedere teoretic bine structurat.

La rindul ei, această concepție se bizuia, în bună măsură, pe experiența de dramaturg a autorului. O experiență tristă. La urma urmei, *Falsul tratat* e, dincolo de subtextul teoretic, o tristă spovedanie. Spovedania înfrință a unui mare dramaturg care, în 1926, avea cinci piese ne jucate (printre ele *Danton*, *Jocul ieilor* și *Act venetian*). Și aceasta în timp ce pe scenele teatrelor românești obțineau mari „succese” piesele lui A. de Herz, Paul Prodan, Mircea Rădulescu. Eșul său îndurerat și, de aceea, acut polemic, nu l-a scris numai pentru apărarea *Mioarei* (o creație, totuși, modestă), ci pentru că știa că scandalul organizat în 1926 de presa adversară, în urma căderii spectacolului, urmărea frângerea definitivă a carierei sale de dramaturg. Și a avut dreptate. Scriitorul a încetat să mai scrie timp de peste două decenii teatru. A revenit la dramaturgie, tirziu, tocmai în 1948 când a scris și publicat drama *Băleescu* (reprezentată în 1949). Dar a

murit, în 1957, fără a fi avut bucuria de a-și vedea jucate *Danton*, *Jocul ieilor*, *Act venetian*. Nefericită condiție pentru autorul care avea, cu dreptate, convingerea că „adusesem literaturii dramatice o contribuție esențială, constitutivă”. Valoarea contribuției dramaturgiei o egalează pe aceea a teoreticianului și a esteticianului despre arta spectacolului.

TOCMAI această din urmă contribuție, aceea despre estetica teatrului, e — cum spunem — pusă bine în evidență de ediția pe care o comentăm. Această frumoasă, benefică inițiativă a Editurii Eminescu se cuvenea servită (vrem să spunem înfăptuită) cum se cuvine. Oricit de greu ne vine s-o spunem, de astă dată Camil Petrescu nu și-a găsit în Florica Ichim editorul potrivit. Dacă antologarea textelor e competent alcătuită, sub raportul acurateții filologice, ediția e, din păcate, mult suferindă. Impresionează din capul locului neplăcut lipsa, totuși absolut necesară, a „notei asupra ediției” în care editoarea să fi comunicat criteriile transcrierii și textul de bază utilizat în fiecare caz în parte. Uneori, acest din urmă „amănunt” îl aflăm mărturisit în aparatul de note, dar de cele mai multe ori taina e bine păstrată. Absența „notei asupra ediției” e o indicație certă despre neprofesionalitatea întregii întreprinderi care se verifică, apoi, în calitatea deficitară a ediției. Cum scrierile lui Camil Petrescu nu implică complicate subțirimi filologice, atenția editorului său se îndreaptă, firese, spre păstrarea celor citeva — puține — forme specifice de limbă, a conotațiilor evidențiate prin cuvinte sau sintagme redite în cursive și, mai ales, pe reproducerea fidelă a textului. Ca de obicei, am făcut o colonație — prin sondaj — a ediției cu textele de bază. Rezultatul s-a dovedit a fi cu totul descurajant. Nu avem aici spațiul necesar pentru a reproduce toate erorile constatate, recoltate — repetăm — numai în urma unei colonații prin sondaj poate prea selectiv. Menționăm numai citeva dintre acestea, care fixează însă calitatea textologică defectuoasă a acestei ediții. La *Falsul tratat* (p. 410—411 din textul apărut în *Teze și antiteze*, p. 13 din ediția Florica Ichim) au fost omise șase rinduri. În același eseu, alături lipsește cuvinte sau nu se respectă conotația în cursive a unor cuvinte sau sintagme. La *Modalitatea estetică a teatrului* surpriza, neplăcută, s-a ivit chiar la colonația primei pagini din primul capitol al studiului, unde nu mai puțin de zece rinduri sint atit de maltratate încit devin ininteligibile prin repetare și inversare (compară pag. 5 ediția din 1937 și pag. 100 din ediția Florica Ichim). În esul *Pirandello și B. Shaw*, în chiar al treilea paragraf am găsit două erori evidente: *dicton* devine *autor*, iar în sintagma „de trei mii de ani filosofii s-au preocupat” editoarea acordă un rabat de grație, transcriind decic „trei sute de ani”. Mai jos dintre devine *din, altfel, astfel, operii, operei* etc., etc. La capitolul punctuație nici nu mai îndrăznim să ne referim. E probabil că editoarea s-a încredințat excesiv dactilografiei, necolaționind atent și îndelung textele. Neglijențele de tot felul, erorile de lecțiune sint, în aceste condiții, inevitabile. Am sperat că apar-

tul critic ar putea compensa, intrucatva, calitatea neglijentă a textului. Nici aici n-am avut noroc deplin. Studiul introductiv al editoarei e amplu (43 pagini), nelipsit de unele reale calități, dar vădit handicapat de inconsistența cunoștințelor de estetică și filosofie. Descrierea, rezumarea, parafraza și citarea nu pot suplini analiza în adincime. Capitolul de note e foarte bogat și insistent. Unele dintre note sint realmente utile. Dar prea sint multe notele de informație, aici cu totul inutile. Pentru că, va conveni și cititorul, împreună cu noi, sint aici nelocul lor note explicative despre Lunden-dorf, Gide, Bergson, Davila, Depără-teanu, G. M. Zamfirescu, Zarifopol, I. C. Brătianu, Renan, Holban, Jules Romains, Greta Garbo, V. A. Urechia, Bie-linski, Kierkegaard etc., etc., cu reproducerea lucrărilor publicate sau a revistelor la care a colaborat un scriitor sau altul. Energia cheltuită de Florica Ichim pentru redactarea acestor note s-ar fi cuvenit convertită în supravegherea atent migăloasă a textelor. Și pentru că veni vorba de informație, să corectăm una dintr-o notă a editoarei. Polemica dintre Cezar Petrescu și Camil Petrescu nu a declanșat-o — cum crede editoarea — Cezar Petrescu, în 1928, prin pamfletul său din *Curentul*, ci Camil Petrescu, în 1922, cu recenzia acidă din *Ritmuri* la *Po-vestirile unui război*. Autorul *Intunecării* nu a uitat afrontul și peste șase ani, aglomerindu-se și alte incidente, i-a răspuns nedrept în *Curentul*, negind toată opera poetului, dramaturgiei și publicistului Camil Petrescu.

În pofida ținutei acestei ediții (cum să-i spunem?) deficitară, credem că este utilă și o recomandăm. Până la apariția (peste cîți ani?) a acestor texte — ireproșabil supravegheate și comentate — în ediția critică a *Operele* scriitorului elaborată de acad. Al. Rosetti și Liviu Călin, ele au fost — acum — repuse integral în circulație. E un serviciu imens făcut nu numai cititorului obișnuit, dar și celor avizați. Că ar fi fost bine ca ediția alcătuită de Florica Ichim să fi fost ferită de neglijențele arătate, e neindoielnic. Dar chiar și cu aceste scorii regretabile, ediția, apărută în ireproșabilă condiție grafică, e binevenită.

Z. Ornea

Limba noastră

Limbă și cultură populară

● RINDURILE care urmează mi-au fost sugerate de o carte intitulată astfel, recent apărută în Editura Științifică și Enciclopedică. Autorul ei este Ion Popescu-Sireteanu din Iași. Se discută în lucrare etimologia cuvîntului *doină* și a multor altora, pe care autorul le consideră asemănătoare ca origine. Toate ar fi formate în românește de la *oi*, pluralul substantivului *oale*, deci *doina* ar fi fost la început un cîntec de jale din cauza pierderii oilor.

Pentru a-și susține ipoteza, autorul a studiat cu multă atenție folclorul românesc și citează un mare număr de versuri care se referă la activitatea pastorală, nu fără a fi conștient de dificultatea problemei: în mai multe rinduri atrage atenția asupra faptului că ceea ce prezintă el este numai o ipoteză, un subiect care va trebui discutat în continuare.

Desigur, folclorul nu se cercetează cu aceleași metode ca vocabularul, dacă nu ne-am referi decit la stabilirea aspectului istoric al lexicului și al cîntecelor: cuvintele comportă fiecare un grup de sunete și un înțeles; cînd întîlnim aceeași noțiune asociată cu același complex sonor

în două limbi, putem fi aproape siguri că una dintre limbi a împrumutat cuvîntul de la cealaltă, sau că amîndouă le-au moștenit sau le-au împrumutat de la o a treia. Însă două legende asemănătoare pot să se nască independent una de alta, pe baza unei situații similare.

Autorul cărții discutate aici face apel destul de des și la nume de locuri sau de persoane, care ar fi derivate de la cuvintele studiate. Dar în materie de onomastică nu putem afirma cu siguranță originea unui apelativ, decit atunci cînd avem informații documentare asupra felului cum s-a dat numele, căci nici aici nu ne sprijină paralelismul formei cu înțelesul.

Printre cuvintele înrudite cu *doină*, autorul înserează și pe *duios*, care însă vine fără îndoială din latinescul *doliosus*, derivat de la *dolium* „durere, necaz”. Ce e drept, *doliosus* nu e atestat în latinește, dar existența lui este confirmată de prezența în italiană a formei paralele *dolioso*.

Multe dintre cuvintele discutate în carte sint expresive, formate prin repetarea unei silabe, la fel ca *mamă*, *tată* etc. Aici posibilitățile de a stabili o etimologie sint

mai slabe, căci același grup de sunete poate fi auzit și repetat de oameni care vorbesc limbi diferite. Afară de aceasta, unele dintre cuvintele de acest tip sint create de copii care încă nu vorbesc, iar înțelesul le este dat de persoanele adulte, ceea ce face ca același grup de sunete să aibă înțelesuri opuse în două limbi, de exemplu *nene* în românește este modul de adresare către un bărbat mai în vîrstă, pe cînd în ungurește *néni* se folosește pentru femei.

În sprijinul etimologiei românești a lui *doină*, se aduce argumentul că verbul derivat este a *doini*, de conjugarea a IV-a, care ar fi recentă. Ce e drept, sint verbe de conjugarea a IV-a împrumutate din diferite limbi, dar conjugarea însăși este de origine latină. Afară de aceasta, derivatul poate fi recent, fără ca substantivul de la care pornește să fie și el nou. De altfel, argumentul este respins și de autorul lucrării pe care o discutăm, care arată că există și verbul a *doina*.

Dar, dacă nu sintem de acord cu unele ipoteze prezentate de Ion Popescu-Sireteanu, aceasta nu înseamnă că ele nu trebuiau publicate, căci pe de o parte s-ar putea ca unele dintre ele să se dovedească corecte, pe de altă parte însăși discuția pentru a le respinge este utilă științei.

Al. Graur

Cenaclul umoriștilor

● LA inițiativa Comitetului județean de cultură și educație socialistă Ialomița, Cenaclul umoriștilor al Asociației Scriitorilor din București a ținut șezători în orașele Slobozia, Fetești, Urziceni, în zilele de 24—25 decembrie și a participat la o întîlnire cu artiștii-amatori din comuna Muntenii-Buzăului.

Au luat parte scriitorii Vasile Băran, Dumitru Badea, Dumitru Dinulescu, Aristotel Pirvulescu, Radu Anton Roman, H. Salem, Valentin Silvestru, Cornel Sofronie, Dumitru Solomon, Lucia Verona, caricaturistul Octavian Andronic, solista de muzică ușoară Gina Pătrascu, artista Teatrului „Tănădărică” Brîndușa-Zaița Silvestru, actorul Horia Șerbănescu, artiștii-amatori Petre Laurențiu, Nicolae Mitu, Gigi Preda. S-a proiectat filmul de desen animat *Salt mortal*, realizat de scenaristul și regizorul Dinu Șerbănescu (la „Animafilm”).

Scriitorii și artiștii prezenți au fost primiți de tovarășul Gheorghe Tănase, prim-secretar al Comitetului județean de partid Ialomița.

Ei s-au întîlnit de asemenea cu tovarășa Constanta Czerwinski, secretar cu propagandă al Comitetului județean P.C.R., și cu tovarășii Gheorghe Ichim, primar al orașului Fetești, Iuliana Tănase, primar al orașului Urziceni, și Gheorghe Ghiță, Erou al Muncii Socialiste, președintele C.A.P. Muntenii-Buzăului.

Au fost însoțiți, în județ, de Gheorghe Antonescu, președintele Comitetului județean de cultură și educație socialistă.

Critica variantelor

CA și Exerciții de lectură și Eros și utopie, noua carte a lui Marian Papahagi, intitulată *Critica de atelier*, se deschide cu un Pretext despre funcția critică. El ar merita să fie confruntat cu precedentele, spre a se degaja evoluția netăgăduită a ideii pe care autorul și-o face despre disciplina sa. Mă voi mărgini deocamdată să semnez că, după ce s-a ocupat de „împostura” și, apoi de „necesitatea” criticii, Marian Papahagi pledează astăzi pentru o hermeneutică, al cărui domeniu este un anumit limbaj. Urmind pe Luigi Pareyson, el scrie în încheiere: „Desigur, demersul hermeneutic modern își revelează problema limbajului ca pe un spațiu al propriilor investigații: dar totul este, sau poate deveni, limbaj. Din perspectiva criticii, acesta este nu numai atât: textul e un limbaj orientat spre execuție, reprezentare, lectură, de neimaginat în afara unei persoane care le întreprinde...” O parte din vechile soluții sînt reluate, cu un aparat mai savant, și integrate într-o concepție unitară și plauzibilă. N-am a reproșa lui Marian Papahagi în această privință decît excesul principalei lui calități: încercarea de a se menține pe o linie mijlocie, capabilă să împace toate contradicțiile. Concepția însăși, care rezultă de aici, e demnă de a fi îmbrățișată (nici o aseritate nu ne împiedică), dar oarecum lipsită de strălucire.

Studiile din volum folosesc această hermeneutică stilistică (dacă mi-e îngăduită formula) într-un sens relativ nou față de cele anterioare: ele sînt consacrate analizării variantelor atestate din diferite opere și dezvoltă, în subsidiar, o foarte interesantă teorie a *rescrierii*. Sugestia pare să fi venit autorului din cercetările italienilor, Gianfranco Contini îndeosebi, interesați de asemenea studiul. În cazurile în care am avut puțină verificărilor, fiind vorba de opere care îmi erau cunoscute, analizele lui Marian Papahagi mi s-au părut excepționale. Întreagă prima secțiune a culegerii (Filimon, Lovinescu, Ion Barbu și Agârbiceanu) cuprinde asemenea examene critice de variante. Niciînd înainte criticul n-a fost mai original și mai convingător, deși însușirile lui au rămas aceleași de la *Exerciții de lectură*: informația ieșită din comun, inteligența disocierilor și spiritul de finețe. Nu mă pot pronunța despre ultima treime a cărții, decît după ureche, ca să zic așa, fiindcă obiectul studiilor mi-e prea puțin familiar (Gozzano, Saba, Un-

Marian Papahagi, *Critica de atelier*, Cartea Românească, 1983.

garetti, Montale, Cardarelli, Góngora și Murillo Mendes). Mai eterogenă, sub raportul scopurilor, această a doua parte pune în valoare erudiția de italianist și de spaniolist a lui Marian Papahagi, cu siguranță unul din rarii cunoscători profunzi de la noi ai literaturilor respective.

Filimon la răsucește își propune să conteste o frecventă opoziție, susținută de aproape toți comentarii scriitorului, între realismul lui „naiv” și romantismul de „școală”. După opinia lui Marian Papahagi, „ambele ar putea fi în egală măsură produsul artei, al căutării”, și deopotrivă de conștiente. O „răsuce” stilistică apare totuși la autorul lui Friedrich Staaps și ea este dovedită prin compararea variantelor din 1860 și 1861 ale navelor cu acest titlu. Cum Filimon n-a lăsat manuscrise, operația este irealizabilă în cazul altor opere. Întimplarea face totuși nu numai ca navela menționată să aibă două variante (una în volumul de *Excursiuni în Germania Meridională*, alta în „Revista Carpaților”), dar și ca linia despărțitoare între acestea să lase deoparte pe publicistul Filimon (cronici muzicale, jurnal de călătorie) și de alta pe „scriitorul internațional”. Premisa studiului lui Marian Papahagi e, inițial, afirmată („...Reluarea lui Friedrich Staaps, publicat deja în 1860 în volumul *Excursiunilor*, ne atestă o voință de trecere dinspre publicistică spre literatură. Nu putem reconstitui, desigur, motivațiile lui Filimon; totuși, colaborarea începută în 1861 la „Revista Carpaților” este deja dominată de intenții literare: dovadă faptul că el recurează tot ceea ce poate să ia o turnură artistică din propria sa activitate anterioară...” și pe urmă sprijinită pe minuoasa confruntare a celor două forme ale navelor. Nu pot urmări, nici măcar în linii mari, firul analizei, riscînd să icesc tocmai savoare observărilor stilistice, care dau farmec și concludență studiului. Concluzia autorului nu comportă însă nici o discuție: „Pentru Filimon, chestiunea scrisului nu se punea, evident, în termenii unei opțiuni între romantism și realism: tot ceea ce ne apare astfel în scrisul său este rezultatul, deductibil prin comparație și analiză, al unei elaborări formale ce se putea situa între polul mai familiar al publicisticii, de pildă, și cel «nobil» al Literaturii, pentru care se dovedesc active mai ales modelele romantice”. Noua opoziție (ziaristică/literară) ține de o interpretare mai modernă a scrisului lui Filimon și de care va trebui să la act critica viitoare și a celorlalte opere ale lui.

În același fel este urmărit procesul de „refecționalizare” în proza lui Agârbiceanu. Mai complexe sînt obiectivele în

studiul despre Lovinescu (*Rescrierea ca „revizuire”*): „Ne va interesa să știuăm, în linii foarte largi, prin cîteva sondaje, măsura în care se poate stabili o corelație de adîncime între evoluția lovinesciană în planul ideilor și în cel al expresiei lor lingvistice, al stilului, pentru a verifica, pe de o parte, valabilitatea afirmațiilor sale cu privire la propria activitate critică și, pe de alta, pentru a determina, într-o formulă cit mai adecvată, semnificația pe care înnoirile sau mutațiile formale o au în planul concepției critice.” Textele alese ca esanțion sînt cele referitoare la *Năpasta* din a doua serie de *Critice* și, respectiv, din ediția definitivă. Marian Papahagi utilizează un procedeu ingenios, suprapunînd (la propriu!) cele două texte și evidențînd în felul acesta schimbările, care sînt de ordinul comprimării și al substituției. Concluzia cercetării nu înlătură doar cîteva din cele mai persistente locuri comune ale acuzațiilor aduse de cîteva generații, criticului de la „Sburătorul”, dar așază însăși evoluția acestuia într-o formulă nouă și remarcabilă: „Foarte în general spus, operele lovinesciene se «citesc» unele pe altele, ca într-o «mise en abîme», se «comprimă» și se «substituie» una pe alta într-atît, încît, pînă la urmă, de foarte sus, Lovinescu ne poate apărea ca fiind autorul unei singure cărți, o carte despre sine, al cărei arhetip plutește în toate înfățișările particulare pe care a avut să i le dea criticul”.

MERITELE acestor analize de variante sînt adunate, ca într-un focar, în *Filologie barbiană*, studiul cel mai amplu din volum (aproape o sută de pagini) și în care uimitorul competență stilistică și critică a lui Marian Papahagi se valorifică deplin. N-am citit de mult un studiu mai palpitant, ca mișcare a ideilor și ca pricepere analitică, în ciuda unui caracter foarte tehnic. Cititorul comun se poate speria de desimea paginii critice, de bogăția referințelor, din *foot notes*, de maxima specializare, însă ar greși neducînd lectura pînă la capăt, căci orice ariditate e absentă și nici un singur rînd nu e neînțeligibil, adică inaccesibil chiar și simplilor amatori de poezie. O idee traversează, ca un fir roșu, compararea de variante: aceea că mobilul transformărilor operate de către Barbu în textele proprii nu este niciodată dorința de a le obscuriza. Veche și tenace prejudecată! Marian Papahagi stringe zeci de probe în combaterea ei. Și dacă există o intenție indiscutabilă în aceste modificări succesive, ea constă în limpezirea expresiei, pînă la perfectă adecvare a stilului la ideea poetică. Una din cele mai juste observații sună aproa-

pe paradoxal (ca orice adevăr primit cu greutate de opinia majoritară): „...Un adevărat poet ermetic, Barbu în speță, nu este așa cum l-au insultat unii din criticii săi, unul care gîndește (și simte) «simplu» și se exprimă «complicat»: el simte și gîndește «complicat» și felul în care comunică este cel mai «simplu» din cîte îi stau la îndemînă”. Dificultatea comparării variantelor are, în cazul Barbu, mai multe cauze, începînd cu inexistența unui manuscris al *Jocului secund*, și sfîrșind cu unele rescrieri din anii '50, care s-au păstrat într-un *Caiet copier* și care, în loc să facă incontestabile formele „ultime” ale poeziilor, par să indice o revenire a autorului la soluții anterioare singurei lui ediții antume. Matematicianul era, în fond, minat de un impuls similar, în aceeași an ai bătrîneții, cînd revizula rezolvările date cîndva unor probleme din „Gazeta matematică”. Un fel de „eternel retour” fixează psihologia poetului și matematicianului și complică evoluția variantelor pînă la a-i imprima un straniu caracter circular. „Am putea chiar concepe textul — înșinuează Marian Papahagi într-o notă de subsol, excedat parcă de șovăielile poetului în stabilirea formei definitive — nu ca pe un ideal sau ca pe o versiune definitivă, ci ca pe un loc geometric (neactualizat) al propriilor sale variante, ce nu mai sînt, în această perspectivă, trepte spre desăvîrșire, ci un fel de roză sau aură lexicală și semantică însoțind varianta norocoasă”. Comparațiile de variante sînt extraordinar de instructive (la *Inecatul*, *Din ceas, dedus...*, *Isarlie*, *Domnișoara Hus*, *Oul dogmatic*, *Uvedenode*, *Ritmuri* pentru nunțile necesare etc.).

Nu regretăm decît neextinderea examenului la toate titlurile. Poate că Marian Papahagi va scrie într-o zi o întreagă carte, din unghiul pe care și l-a ales, și e neîndoișor că ea va determina o cotitură în exegeza barbiană. Absența unei ediții critice (a lui Romulus Vulpescu, oricît de utilă, chiar indispensabilă, nu este cu adevărat una) se face și mai mult simțită. Ca unul care am scris în cîteva rînduri despre Barbu, pot depune mărturie, în cunoștință de cauză, că, dacă nu avem încă despre poetul *Jocului secund* un studiu propriu vorbind critic de nivelul celor consacrate lui Blaga sau Arghezi (în pofida atîtor contribuții notabile), faptul se datorează climatului de aproximații la care sîntem siliți de o cunoaștere incompletă și netemeinică a opere. Materialul ordonat de Marian Papahagi ne apropie cu un pas (și ce pas!) de îndeplinirea acestui deziderat.

Nicolae Manolescu

PROMOTIA '70

Descoperirea emoției (I)

■ ÎN TRE Cîntărețul de sticlă (1973) și *Balanță solară* (1980), prin *Stampe lirice* (1975) și *Sigiliul trecerii* (1978), Anais Nersesian a urmat un drum drept, perfect orizontal, fără sușiri sau coborîșuri, egal cu sine, străjuit pe o parte de arborii exotici ai imaginației, iar, pe cealaltă, de gardul înșelător al spontaneității, la mijloc de acestea cîștigînd pavaul lexical, lunecos și reflectant pe care poeta desena grațioase piruete dar mai și cădea uneori la simple linii inerte; tușa manieristă, tot mai apăsătoare prin exercițiu, includea un fond sentimental dominat de sincerități romantice și o vagă undă ironică; abilitatea prozodică, remarcabilă, pune impresiile eului liric în pagină muzicală; spontaneitatea și imagismul dădeau culoare textului dar, mereu în aceeași ecuație, produceau și monotonie; și totuși o anume evoluție se putea detecta de la o carte la alta chiar înăuntrul unității expresive a celor patru cărți, o evoluție în sensul sporirii subiectivității și al înlocuirii treptate a notației cu consensu-neea directă; în poezia cea mai promițătoare din cartea de debut direcția unei a-tări evoluții se străvede cu toate că textul rămîne, în întregul lui, narativ: „Și-a bălăc picloare-n singele meu / Cosașul ce-a ucis pe Dumnezeu / Pe crucea zării a prins în cuie sfîinții / Și-n mlaștina luminii ne-a îngropat părinții. / Și-a înclinat spre mine capul gol / Și arbori au venit în jurul frunții stol. / În zodii tru-

pul lui era-mpărțit, / cu zdrențe ape-au prins să-l înfășoare / lăsînd în golul coastei smerit, / sămînța unor ierburi viitoare. // Cosașul ce-a ucis pe Dumnezeu / e-o amintire în cuvinte simple, / deschîzînd poduri lungi de minereu, / legînd noianul malurilor triple. / Zăvoarele le-a lăsat fără chei / ne-a-mprumutat ciudate siluete / și-n fața spuzei noastre de scînteie / grav se-ntorcea cu fața la perete”; în cărțile următoare evocarea imaginilor misterioase din copilărie, instaurarea universului intimist și creșterea poeziei reflexive devin tot atitea motive pentru revelarea subiectivității; de dragoste sau de interogare a identității, poeziile mai păstrează ceva din grandilocvența imagistică de la început, însă ocolesc în bună măsură capcanele naivității precum și excesele redundanței; plăcerea de a închipi scene somptuoase în care sentimentul evocat sau invocat e doar un pretext pentru zborul imaginației e încă activă (ca aici, de exemplu: „S-a făcut răcoare în jurul gurii / buzele fierbinți au amorțit, / de polen a-nnebunit văzduhul, / arșița în fîntini s-a prăbușit // Sub aroma cerului curînd / în delirul ploii o să se ascundă / paparudele-mbrăcate în spumă / străzile în ropote dansînd / Casele s-or ridica în aer / dizolvate în hohotul lichid / și va trece ploaia spre pădure / printre geamuri care se deschid / Va rămîne în urma ei lumină / s-or trezi iubirile cuminți / cu-o răcoare albastră în jurul gurii, / frăgezite

buzele fierbinți” — muzicalitatea și imaginarul nu pot ascunde totuși irelevanța viziunii) dar e serios concursată de patosul unei implicări reflexive în materia lirică; suferința, îndoiala, speranța și neliniștea își fac loc pe „balanța”, altminteri „solară”, a existenței afective, supuse pe jumătate grav, pe jumătate afectat întrebărilor și comunicînd răspunsuri care, în etapa reprezentată de cele patru cărți, n-au abandonat de tot registrul romanțos și naiv; important e că interogațiile și încercările de răspuns au apărut ca semne ale descoperirii subiectivității (iată o „întîlnire” simptomatică: „Mă îndrept spre o întîlnire anume. / Nu știu prea bine: / cine întîlnește pe cine? / Mi-am tocmnit pentru această înfruntare / strale de ploaie, / sandale de soare. / Înfricoșată / de ceea ce încă e taină / string în pumn o rașace / să mă alunge din spaimă / și înainte de a leși / în noaptea de afară / a-prind în casa veche / trei lumînări de ceară / să mă strecor prin pînde / purtîndu-mi umbra dreaptă. / Cine pe cine caută, așteaptă? / Mă știe? Oare-l știu? / Tăcută, strada îngustă / devine-nșelătoare. / Îndreaptă către mine / un oaspete tirziu. / Și imi apar în față / slujită de-o eroare” — și de data asta aceeași obiecție: irelevanța expresiei, doar că acum, drumul spre descoperirea emoției de sine e mai semnificativ).

Laurențiu Ulici

GHEORGHE RĂDULESCU-GIR : Monumentul lui Mihail Viteazul (Premiul pentru artă monumentală U.A.P. — 1982)

„Luminatele umbre“

Lucian Dumitrescu
Luminatele umbre

AR FI să încep aceste prea puține considerații asupra cărții *Luminatele umbre**, a lui Lucian Dumitrescu, cu acel „motto“, de pe prima pagină albă: „Realitatea nu-i totul, sentimentul o completează“. Corot, desigur, înțelegea să vadă realitatea vieții și vieții naturii redată în artă prin trecerea riului imaginilor vieții prin sentimentul artistului. Tocmai acest fenomen s-a produs la apropierea autorului *Luminatelor umbre* de semnificația acelei an — în care simbolic se cuprinde epopeea 77 — și jertfele aduse de poporul nostru, cu prisosință de către pătură țărănească.

Cartea vibrează de sentiment, de atenție observare a înălțării faptelor, a proiectării pe harta istoriei acestor jertfe, a diverselor mentalități care au conlucrat pentru, sau au impus greutăți temporare desfășurării rapide ale acestui război din linia „războaielor drepte“.

Autorul observă, urmărește mai ales gestul și sufletul, psihologia ostașului

*) Lucian Dumitrescu, *Luminatele umbre*, Editura Militară.

acelei armate a eliberării tinărului stat român de orice dependență de voința din afară, de silnica și nespun de prelungita tutelă musulmană.

În focul mistuitor de viață, în viața de campanie, sau a rarelor războaie de liniște între arme, spiritul ancestral plin de filosofia, de cumintenia înțeleaptă a omului dintre braze, a celui ce de veacuri, cu sudoarea lui pregătete „bel-sugul“, care... „Singuretece duce către cer / brazda pornită-n țară de la vatră“, cum spune Tudor Arghezi, se aude, foarte cumpănată înțelepciune, pre cit de simplu mărturisită prin grai, pe atît de colorată și de neînlocuit, a duhului optimist, hitru ades și în clipele de grea cumpănă.

Nu citez, nu analizez nici replici, nici numele celor ce le rostesc. Nu fac analiză literară. Semnalez atenției celor ce se apleacă asupra cărții, o carte pe care o socotesc de excepție. O carte vie, dureroasă, dar luminată de acea lumină a inspirației, care dă contur puternic acelor vieți și umbre din pagini. *Luminatele umbre* au trecut prin acea Vale a Singelui și au adus cu ele tot cerul de plumb al nesfîrșitelor zile.

Sînt pagini în care sînt consemnate fapte, oameni, gesturi; atitudini varii, contradictorii, semne rămase în parte în istorie dar nu atît de pregnante, de adevărate în istorie precum în umanizate sfîșieri și înălțări, ale unui segment de trecut, al nostru, în scrisul vibrant al lui Lucian Dumitrescu.

Autorul stie să diferențieze, să critice trecind prin metaforă abil construită anumite personaje, împrejurări și replici care au limpezit sau încurcat mersul istoriei, al istoriei aceluși timp și întîmplări legate de patria noastră. El privește lucrurile referindu-se cînd la întreg, cînd la persoane luate izolat, cum o spune printr-o replică „maestrul“. Nicolae Grigorescu.

Întreaga desfășurare a cărții nu caută să cuprindă toate datele unor activități și

păienjenisuri diplomatice, politice, decît cu mare, abilitate economică pentru că ea, cartea, reflectă, un sens major, dramatic, o privire în adîncimea fenomenului.

În cadrul și atmosfera acestui război al lui 77, figura, personalitatea lui Nicolae Grigorescu este purtată, condusă cu multă putere de evocare. „Mesterul“, din documente, din crîmpeie de corespondență, în timp, din pasiunea și inteligența cu care autorul le folosește, le sudează, cu ineditul, cu tonul eroului și al celor ce-l aoproie în acele împrejurări dramatice, distructiv-constructive ale fenomenului eliberării de sub dictatul islamic, apar gravate puternic, cald, liric, mărturisind autenticul.

Chipul artistului din autoportrete, din cele zugrăvite în scris, de el însuși și de către alții — ar apărea al unui ins închis în lăuntrică frămîntare, nemărturisindu-se oricui și oricînd, nu polemic, dar trecînd peste ultima limită a concentrării și răbdării în fața obtuzității, a conformismului și nefirescului.

Un Grigorescu, un artist care prin destîn, parcă, făcea parte din spiritul și dinamica aceluși timp istoric al Țării Românești.

Din stirpe țărănească, urecat la treapta unei alte viziuni și altui destin uman, al artei, al artistului, înțelegea spiritul pelerin al poporului, al țărânului și înțelegîndu-l, rămase lîngă duhul și durerile lui, nu putea să nu-i urmeze calea de jertfă și înălțare.

Zugrăvul de icoane din anii cruzi, de ucenicie, și-a luat uneltele și-a pornit pe drumul de jertfă al dorobanțului, să-i nemurească ființa, în iadul războiului, pas cu pas, linie cu linie închipuind o biblie laică în imagini, cu altfel de sfinți mucenici, care nu lucrau în perspectiva unui Rai promis ci a unei țări, a pămîntului străbunilor, o patrie liberă, un destin uman.

Radu Boureanu

Romane medii

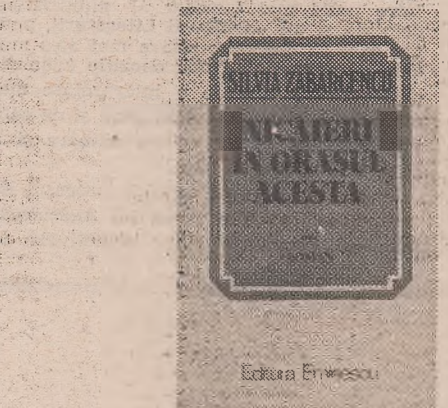
DOUĂ romane, și nu unul, conține recenta carte a Silviei Zabarcencu, apărută, iată, destul de curînd după debutul autoarei în proza de ficțiune. *) Titlul primului panou al „dipticului“ românesc este cel înscris și pe coperta volumului (*Nicăieri în orașul acesta*), existența și titlul (*Thalassa !... Thalassa !*) celui de-al doilea ni se dezvăluie numai la lectură. Deși cele două romane nu comportă suprapuneri sau intercomunicații la nivelul referențial (re-luări de personaje etc.), nu avem de-a face cu un simplu „cuplaj“ tipografic-editorial: afinități multiple (lumea sateelor de pescari din Delta Dunării), mai ales compoziționale permit o abordare simultană și le articulează, totuși, într-un ansamblu. Formula după care sînt organizate cele două proze e aceeași: cea în care „autorul omniscient“ (implicat, totuși, afectiv) aduce succesiv în prim-plan cîteva personaje (de importanță aproape egală) și face să înainteze textul mișcînd aceste personaje pe traiectorii ce se intersectează sau traversează micro-medii socio-profesionale diverse. Nimic nou, s-ar zice, tehnica e cunoscută. Interesează rezultatele. Or, cota rezultatelor descrie o curbă sinuoasă. Abundă „felile de viață“, secvențe de mare exactitate realistă, „realizate“, am putea spune, folosind un limbaj cinematografic, cu „cameră ascunsă“ și cu „priză directă“. Sînt transpuneri de un realism nu o dată remarcabil, deloc frust: selecția, dinamica, juxtapunerea și structurarea „tablourilor“ le revelează semnificațiile. Semnificații pe care le găsim, însă, perturbate (și nu subliniate, cum, probabil, s-a dorit) de frecvente inserții „auctoriale“ — pasaje mult prea „frumos“ construite, uneori scurte remarci doar, sau simple epitete — ce contrazică prin tonul lor „înțelept“ sau „poetic“, mai ales atunci cînd migrează și prin discursul personajelor. Căci, dacă nu există nici un personaj-narator, mai toate personajele au o fațetă „auctorială“ care nu este partea lor cea mai izbutită, îndreptîndu-i spre o „filosofare“ marcată de o anume grandilocvență factice, de o afectare regretabilă.

Credem, deci, că în registrul realist, în planul „observației“ demersul literar al autoarei rămîne cel mai convingător, culminînd în satiră, în critica lucidă, în umorul mai mult sau mai puțin „amar“.

*) Silvia Zabarcencu, *Nicăieri în orașul acesta*, Editura Eminescu.

Unele personaje — și episoadele pe care le animă — sînt aproape memorabile: bătrînele mahalagioace guralive și insolente, a căror decrepitudine și necurătenie fizică sînt dublate de abjecție și maculare morală; pescarul Moisel, insucit, cu reacții însă numai aparent contradictorii, de fapt guvernate de o dialectică interioară a cărei temelie se dovedește a fi adevărată a valorii morale esențiale; primarul din Talazuri, personaj stenic, „pozitiv“ și echilibrat, deloc schematic, însă; ziaristul Ulpiu Traian Pop, intruchipare a versatilității comportamentale, a suficienței și superficialității profesionale, nu lipsit totuși de premise și capacitatea unei regenerări morale. „Partitura“ cea mai amplă este cea a tinerei artiste Sidonia Mucenic (în primul dintre cele două romane), remarcabilă în multe privințe, cu scaderi totuși mai ales prin intervențiile „auctoriale“ de care vorbeam mai sus: e supărător cînd personajele vorbesc, și, mai mult, gîndesc „ca în cărți“, într-un limbaj mult prea „frumos“, căutat, metaforizat.

Însistăm atîta asupra personajelor dată fiind importanța lor crucială în organizarea celor două romane. Trama evenimentială nu e nici simplă, nici neinteresantă, dar i se atribuie rolul de „cutie de rezonanță“ pentru sonoritățile „recitativelor“ individuale, ce îi dezvăluie tîlcurile. Fără să încerce o resuscitare a vreunei viziuni maniheist-sămănătoriste (evident, inactuală) în care orașul, topos malefic, să fie opus unui sat idealizat și idilic, autoarea izbutește să deslușească, cu uneltele prozei artistice, rolul benefic, de mediu favorabil cultivării unor valori social-umane fundamentale, pe care îl pot juca azi micile comunități rurale, deopotrivă fondate pe tradiție și deschise devenirii moderne. Fiii satului deveniți orașeni, mai ales cei ce sînt confrunțați cu neîmpliniri în planul vieții sociale sau afective, capătă, prin reluarea contactului cu oamenii locurilor lor de obîrșie, precum Anteu la atingerea pămîntului, energia sufletească necesară depășirii momentelor de cumpănă. Angajarea etică a autoarei se traduce într-un mesaj generos: în ciuda (sau, de fapt, tocmai datorită) evocării, uneori insistente, a sordidului, a uritului, a necurăteniei, cele două romane se îngemănează într-o pledoarie subtilă pentru valorile — morale, umane, sociale — stenice, pentru sinceritatea trăirilor, pentru comunicarea interumană adevărată. Spre acestea converg — sau pe acestea le oco-

lesc — traiectoriile existențiale, uneori întortocheate ale personajelor.

Dincolo de toate aceste relative neîmpliniri (compoziționale și estetice) și relative izbinzi (etice, mai ales, dar „etice“ cu mijloacele specifice ale prozei de ficțiune) ale autoarei, cele două cărți rămîn, după parcurgerea cîtorva zeci de pagini, total previzibile în desfășurarea lor ulterioară, inclusiv în ceea ce a fost gîndit, probabil, ca neprevăzut. Efectele previzibilității rămîn totuși limitate: balanța se înclină în cele din urmă, după mai multe oscilații (să semnalăm, totuși, diverse stridente, cochetarea cu un refetar Kitsch, străin, în fond, viziunii autoarei, și — chiar dacă aparent puțin impotante și mult prea des întîlnite și la alți scriitori — regretabilele menționări ale unor nume și cuvinte străine eronat transcrise) spre o lectură plăcută. Ne aflăm în fața unor romane, să le zicem, obișnuite, „de serie“ (în sensul literal, fără conotații peiorative), scrieri ce nu se țin minte, poate, după cîțiva ani de la lectură, dar alcătuiesc un inevitabil și, de fapt, necesar „pluton de mijloc“ al cortegiului operelor literare ale unei epoci pe care, în fond, „statistic“, o reprezintă și în care constituie fundalul neutru pe care capodoperele și eșecurile se detașează mai net, prin contrast.

Romane „de serie“, deci, care nu ne interzic, totuși, să rămînem încrezători: o carte bună semnată, într-un viitor apropiat, de aceeași autoare nu ar fi o surpriză.

Nicolae Bărna

Mihai Negulescu Cine ești?

(Editura Ion Creangă)

■ CA și în volumele precedente dedicate celor mici, și în *Cine ești?*, Mihai Negulescu se află de partea copilăriei, afirmînd marea responsabilitate pentru ocrotirea și apărarea, prin toate mijloacele, a celor mai tinere vîlăstare ale Țării: „Copil al dragostei, copil frumos / cu brațe albe, galbene sau negre, / tu — luminat de-a omenirii veghe — / ești însuși viitorul !... // Cu dragoste planeta te privește / cum sorbi puterea la al mamei sin; / să crești, om între oameni, voinicește, / tu ziditor al păcii și stăpin. // În mina ta — speranță și tezaur — ții cheile bătrînelui pămînt... / Destinul tău e dincolo de aur, / sub schije nu te vom lăsa nicînd !“

(Copil al dragostei, copil al Țării).

Multe dintre poeziile volumului au o desfășurare epică, în care nu lipsește nici dialogul, nici „înclăștarea“ dramatică. Autorul relatează în versuri fel de fel de întîmplări cu și despre copii. În „Micul pădurar“, de pildă, ni se povestește cum „un copil, cu subă / trece spre ai lui“ și în marginea unui codru întîlnește un amenințător rug de vreascuri gata să ajungă la copaci, rug pe care micul pădurar îl stinge, cu greu, folosind subă sa de dimie; în „Doi prieteni“, este relatat un... accident cu sîniuța petrecut undeva, departe de sat și se descrie efortul făcut de copilul mai mare pentru a-l căra pe cel mai mic, grav rănit, pînă acasă.

În alte poezii cititorul este purtat, pe aceeași aripă a narării, „La circ“, pe „Plajă“, la „Iarmaroc“ prin cîmpia dunăreană, unde descoperă o „Corabie cu pepeni“, „Spre virful cu Dor“, dar și „În țara lui Walt Disney“ sau „tîm în Africa. Din continentul negru, bunăoară, autorul are chiar o convorbire telefonică — mult prea lungă ! — cu fiica sa rămasă acasă: „— Alo tata ? / — Alo Fata ? / Frumoasă și minunată / Oana mea ? / — Tata ? / — Da ! / Te sîrut din Africa“. Dacă convorbirea ar fi fost cu taxă inversă, sînt sigur că autorul s-ar fi oprit aici. Dar cum, probabil, au plătit-o gazdele de „acolo“, ea continuă interminabil și destul de anost: „— Cum e-acolo ? / — Soare, soro ! / Colb de colo pînă colo... / — Vai, tătucă ! / — Ce-i Onucă ? / Știi că-n cocos crește nucă ?“ ș.a.m.d. („Telefon din Africa“).

O frumoasă poezie, plină de nostalgie, este „Întoarcerea la Fintinele“, din care cităm prima strofă: „Mai știi tu, cîine bun de astă vară, / cum ne jucam cu ghețele buncii ? / Cum ne-aruncam din prag cipicii / și-o luam desculți pe ulița de țară“.

În alte poezii însă M. Negulescu plătește un tribut, destul de consistent, didacticismului și prozaismului: „Aritmetica, fiul meu, s-o înveți exemplar / dar, mai întîi, puterea — ia aminte — / nu e atît în număr, cît în minte / și singurul temei : a fi cînstii.“ (Aritmetica, fiul meu).

Impresia de ansamblu lăsată de actuala carte a lui Mihai Negulescu, chiar și în felul în care ea a fost tehnoredactată, este că se află îngheșuite între coperte (tertemi-se comparația !), ca într-o valiză neîncăpătoare, prea multe lucruri, și trebuitoare și nu.

Dim. Rachici

Teodor Marian Vieți neparalele

(Editura Albatros)

■ UN roman educativ, inspirat din realitățile unei complexe cooperative agricole este *Vieți neparalele* de Teodor Marian. Cartea pare a fi în întregime autobiografică. Ea are meritul, în primul rînd, de a prezenta profilul așezării satești de altădată, cu toate necazurile zugrăvite și de alți prozatori, dar și cu unele obiceiuri ce s-au păstrat, pînă în prezent, nealterate. În al doilea rînd, *Vieți neparalele* izbutește, folosind un stil simplu dar sincer, să „pictez“ viața unui copil de țaran sărac, inteligent și perseverent care, la indemnul învățătorului Pantea, îndrăznește să viseze a ajunge într-o zi agronom. El se va izbi de dificultăți inerente vremii prin care trece, va deveni la un moment dat miner, iar de aici comuniștii îi vor înlesni să urmeze facultatea de agricultură din Cluj.

După absolvire, deși, conform mediei foarte bune obținute ar fi putut opta chiar pentru un post de cercetător, inginerul agronom Alexandru Moga alege o cooperativă agricolă tocmai la Goldanu, în Dobrogea...

De aici înainte, romanul (cu excepția părții a patra — căreia, dealtfel, nu-i găsim justificarea, întrucît abandonează adevăratele personaje, cele satești) devine un adevărat jurnal al dificultăților cu care este confruntat un tinăr specialist în lupta cu lucrările cîmpului și creșterea animalelor, dar și al satisfacțiilor pe care le adună învingînd piedicile ce-i sînt puse în cale, uneori intenționat, alteori doar întîmplător.

Utilizînd foarte multe personaje, Teodor Marian nu le-a putut, firește, adînci cu adevărat decît pe unele, precum secretarul de partid Gheorghe Istrate, președintele Ifrim, ori ingenera Magda Georgescu.

Esențial este că romanul rămîne viu, că prezintă cu obiectivitate munca oamenilor, că demonstrează cum faptele bine cunoscute de autor pot oferi material pentru o evocare autentică a satului contemporan.

Al. Raicu

Concordanțe, controverse, delimitări

POMPILIU MARCEA

Concordanțe
și
controverse

EDITURA EMINESCU

RECENTA carte a lui Pompiliu Marcea* impune ca prim subiect de discuție, atât în ordinea preferințelor autorului cit și în aceea a obiectivității criteriilor teoretice și practice, raportul dintre reacția literară simpatetică, inerentă și justificabilă în plan axiologic, și punerea în perspectivă istoriei literare. Desigur, Pompiliu Marcea este, cum îl cunoaștem și din cărți anterioare, un istoric literar de factură universitară, fără a subînțelege prin ultimul adjectiv trăsăturile „negative” pe care mulți le-ar cita imediat în subtext: scientism revolut, distanță analitică, imuabilitatea criteriilor, dogmatism etc. Dimpotrivă, autorul *Lecturilor fidele* face mai mult ca oricând în noua culegere dovada unei viziuni elastice asupra literaturii contemporane, parcă programat elastic prin accentul puternic pus pe atitudinea vizavi de probleme dintre cele mai spinoase ale vieții literare și ale producției artistice actuale: național și universal în literatură, recuperarea trecutului, lecția clasicilor, romanul politic românesc, universul rural și literatura, poezia patriotică, azi, revoluție și literatură, condiția și mai ales dinamica criticii literare actuale. Sint, în majoritate, chiar titluri dintr-o primă secțiune a volumului, *Sinteze*. O detașare a citorva ne va justifica afirmația.

O va justifica exact în sprijinul turnurii polemice a articolelor lui Pompiliu Marcea, unul dintre exegeții fenomenului literar în care se ascunde un polemist plin de cordialitate și bune intenții. Sint calități pe care autorul însuși le invocă de câteva ori — le invocă oarecum „strategic”, fiindcă, să recunoaștem, nu în puține rânduri cavalierismul rămâne o dulce, utopică „rinduală” a vieții noastre literare. Polemist elegant, invitând la dispute confraterne și la recunoașterea cu loialitate a calității estetice a „adversarului”, în afara privirii pătimase, acestea ar fi coordonatele fundamentale ale scrisului lui Pompiliu Marcea, indeosebi în aceste *Concordanțe și controverse*. Caracterul sintetic al celor mai multe texte oferă terenul prielnic confruntării de opinii, criterii, judecăți neconvenționale. E de observat că și subiecte într-un fel convenționale ale istoriei sau teoriei literare sint tratate de autor într-un mod incitant: scopul cel mai înalt al scrisului critic este să pună în mișcare chiar și acolo unde clasificarea, „rigiditatea” sint admise prin consens, așa cum admiți nemiscarea socialului unei statui. Rezultatul nu poate fi decit benefic, evident în măsura în care se sprijină pe argumente solide.

Intr-un articol publicat prin 1981 și produs la începutul volumului de față, Pompiliu Marcea fixează trei etape ale dezvoltării literaturii române contemporane. Criteriul folosit e de extracție pur marxistă: literatura, arta în general sint fenomene de suprastructură și analiza marginală estetică nu ar putea decit să

parțializeze fenomenul creației. Nu de sociologism poate fi vorba în frazele de mai jos, în ciuda formulării, ci de respectarea lucidă a raportului, în unele privințe inefabil, dintre artist și mediu. Este convingerea fermă a lui Pompiliu Marcea, explicită și în altă parte: „Necesitatea stringentă a unei imagini pe cit se poate completă a fenomenului literar [...]”, ce nu va întârzia să apară, ne determină să sugerăm, în vederea alcătuirii ei, câteva observații preliminare. Prima și cea mai importantă, așa putea spune decisiv pentru o dreaptă evaluare a fenomenului literar, se referă la încadrarea creației literar-artistice în fenomenul social-politic în care se desfășoară. Observație de bun simț, ea se cere argumentată și completată, ceea ce și face imaginea propusă. În primul rând, istoricul literar se oprește la anii 1945—1947, remarcind cu justețe că perioada suficient de dramatică și chiar neclară de după război este bogată în opere de valoare. Explicația unei „benefice inerții” datorită căreia viața literară nu era încă „supusă coercițiilor exterioare”, adică a celor din decenii următoare, deși mulțumitoare, nu este întru totul suficientă. Sociologia își încetează funcțiile, singurul argument clar rămânând de natură psihologică. De psihologie a vieții artistice, mai exact. A doua etapă, între 1948—1963, cuprinde ceea ce s-a numit obsedant deceniu. În fine, anii de după 1963 „echivalează cu dreapta restabilire a criteriului axiologic”. Global, imaginea e cit se poate de plauzibilă, avind calitatea evidenței. Chiar și în liniile generale ale panoramei, s-ar fi impus însă, sugerăm, o cit de rapidă detașare a ultimilor douăzeci de ani. A doua parte a deceniului al șaptelea aduce, de exemplu, în poezie, un relief distinct, așa că lista cuprinzătoare, de la Tudor Arghezi la Ileana Mălăncioiu sau Leonid Dimov, s-ar cere, încă, ramificată.

CONDIȚIONAREA social-politică a actului creator este firul conducător al articolelor, de la problemele teoretice la exemplificări. O disincutie interesantă, de asemeni cu caracter sintetic, este cea despre *Romanul politic românesc*. Pompiliu Marcea demonstrează că specia romanului politic, considerată cu legitimitate ca avind trăsăturile distinctive ce o pot evidenția, are o vechime mult mai mare decit îi acordăm în genere, „măcar ca tentativă, dacă nu ca realizare cu drept de încetățenire literară”. Istoria ieroglică ar fi astfel „întemeiată pe mobilitate de ordin politic, mai ales pe tema puterii” iar „Ciocoii vechi și noi introduce, puternic, elementul politic în textul românesc”. Exemplele din literatura secolului nostru sint deplin convingătoare. Dintre scriitorii contemporani Pompiliu Marcea reține, ca exemple tipice, pe Alexandru Ivăsiuc, fără îndoială prozatorul cel mai ilustrativ pentru romanul politic actual, în pofida posibilităților obiecții, îndreptățite, pe Petre Sălcudeanu (Biblioteca din Alexandria).

Eugen Barbu (Facerea lumii), Nicolae Breban (Francisca), Ion Lăncrănjan, Constantin Toiu (Galeria...), Augustin Buzura (Fețele tăcerii), D.R. Popescu, Dinu Săraru. Cel mai iubit dintre pămînteni nu este după Pompiliu Marcea „un roman «eminant politic»”. Cronica literară care urmează amănunțește argumentul preliminar, faptul, real, că trilogia lui Preda este „un mare roman social” și „un mare roman erotic”: „Mă ispitește chiar gîndul că este vorba de cel mai dramatic roman erotic al literaturii române, în care dragostea apare nu numai ca o ipostază a vieții, ca o vîrstă, dar și ca o condiție indispensabilă a ei și ca un criteriu moral fundamental”. Dezbaterea asupra romanului cuprinde și alte puncte incitante, dintre care reținem *Universul rural și literatura*. Dispariția treptată a interesului pentru viața țărănului, fenomen vizibil în romanul actual, are o explicație, credem, mai ales de natură socială, pe care o sugerează — dar numai atât — Pompiliu Marcea: transformarea satului, urbanizarea lui duc în ultimă instanță la o nivelare socială. Țăranul nu mai e, de mult, cel „tradițional” și atunci problema se cere pusă în alți termeni. Structurile „fluctuante”, observabile în viața satului contemporan, pot fi o piedică — mai mult sau mai puțin serioasă — în aplicarea *tipologică*, realistă, a scriitorului asupra mediului rural.

Controversele lui Pompiliu Marcea nu sint atit aspecte controversate, cit puncte nevalgice, a căror soluționare îmbracă aspecte pur teoretice, dar și de practică literară, de dinamică a interesului artistic sau de morală a vieții de „breaslă scriitoricească” (Să ne citim unii pe alții!). Critica literară și semiotica este unul dintre acele texte ce ar putea naște „furtuni” de argumente pro și contra. Critic și istoric literar de factură tradițională, încrezător în posibilitățile unei discipline cu existență „omologată istoric”, P. Marcea pune în discuție eventuala precaritate a semioticii — a semioticii literare, desigur. Contestarea, trebuie să recunoaștem, nu este lipsită de anume teme, mai ales în punctul inițial: semioticianul dezagregă textul pentru a-i parcurge și determina pragmatic, apoi generaliza printr-un raționament de ordin lingvistic sau, în cazuri fericite, de stilistică literară, mecanismul textului. Admonestarea ni se pare însă prea dură, ținind cont de faptul că semiotica literară este o disciplină cu profil aparte și suficient de fix, cu rezultate notabile. Critica semiotică este astfel doar unul dintre capitolele unei evoluții pluri-

forme la baza căreia stă nu reacția împotriva criticii în general, ci a criticii impresioniste. Sigur că „scientismul” ei se poate afla în neconcordanță cu actualul literar și chiar cu cel critic, dar în același timp să reținem că instrumentele de lucru pe care semiotica și, mai larg diacronic, școala formală le-au pus la îndemina criticului literar nu sint deloc neglijabile. Importantă rămîne evitarea riscului — esențial — al privirii unilaterale, de care, ne place sau nu să o spunem, critica azi-sis impresionistă scapă întotdeauna. Apoi, semioticieni ca Tvetan Todorov, Julia Kristeva, A.J. Greimas, deși se apleacă asupra materialului literar, nu au nicidecum pretenția de a face *critică literară*. Efortul lor evidențiază o perspectivă posibilă și necesară în ordine strict structurală. Depinde cum e folosită. Ar mai trebui amintit că adepții alii criticii semiotice, cum sint Roland Barthes sau Gérard Genette, citați de Pompiliu Marcea, nu eludează „inefabilul textului” („plăcerea textului” e în mare măsură conceptul-concluzie al criticii autorului lui S/Z), nu îl „explică”, ci, schimbînd un referent rigid (conținutul în înțeles tradițional) cu unul elastic (semnificația în planul motivării formale a acestui conținut), sfîrșesc prin dorința expresivă de conciliere cu subiectivitatea operei — cu „neliniștea” pe care structura o susține. Dacă vrem să-i spunem inefabil, nu exagerăm, poate, cu nimic.

Rețin atenția în mod deosebit, prin aplicarea la obiect și distincție, noile studii despre Sadoveanu, cronica la volumul lui Liviu Russu despre Titu Maiorescu, la *Epică Magna* de Nichita Stănescu, articolele despre Eugen Jebeleanu, M.R. Paraschivescu, reeditarea primului an din colecția „Convorbirilor literare”. Sub titlul *Cioculesciana*, Pompiliu Marcea face un elegant portret, spiritual și de o exactitate remarcabilă lui Șerban Cioculescu. Este un frumos exemplu de text lipsit de orice festivisme, chiar dacă rostul lui fusese omagial. Împotriva monotoniei și uniformității, cartea lui Pompiliu Marcea luptă cu luciditate și fidelitate.

Costin Tuchilă

ANA LUPAȘ : Studiu

Calendar

- 1.1.1843 — s-a născut Iacob Negruzzi (m. 1932).
- 1.1.1868 — s-a născut Ion Al. Brătescu-Voinești (m. 1946).
- 1.1.1868 — s-a născut George Murnu (m. 1957).
- 1.1.1913 — s-a născut Radu Popescu.
- 1.1.1907 — s-a născut Constantin Fintineru (m. 1975).
- 1.1.1917 — s-a născut Vera Hudici.
- 1.1.1923 — s-a născut Mihail Crama.
- 1.1.1928 — a murit Valeriu Brăniște (n. 1869).
- 1.1.1928 — s-a născut Teodor Păcă (m. 1978).
- 1.1.1944 — s-a născut Mircea Muthu.
- 1.1.1947 — s-a născut George Virgil Stoeneșcu.
- 1.1.1948 — s-a născut Dumitru M. Ion.
- 2.1.1920 — s-a născut Francisc Păcurariu.
- 2.1.1933 — s-a născut Ion Băieșu.
- 3.1.1906 — s-a născut Elena Costache-Varone.
- 3.1.1916 — s-a născut Ada Orleanu.
- 3.1.1967 — a murit Alfred Margul Sperber (n. 1898).
- 4.1.1877 — s-a născut Sextil Pușcariu (m. 1948).
- 4.1.1931 — s-a născut Nora Iuga.
- 4.1.1933 — s-a născut Tudor Baltes (Iosif Bucur, m. 1979).
- 4.1.1942 — s-a născut Ovidiu Hofineanu (m. 1973).
- 4.1.1977 — a murit Horváth István (n. 1909).
- 4/5.1.1878 — s-a născut Emil Gîrleanu (m. 1914).

- 5.1.1909 — s-a născut Bazil Gruia.
- 5.1.1922 — s-a născut Ion Tomoiagă-Maramureșeanu.
- 5.1.1923 — a murit Adam Müller Guttenbrunn (n. 1852).
- 5.1.1940 — s-a născut Ion Iuga.
- 5.1.1926 — s-a născut Ioan Costea.
- 5.1.1972 — a murit George Dan (n. 1916).
- 5.1.1978 — a murit D. Ciurezu (n. 1900).
- 5.1.1981 — a murit Laura Mihail Dragomirescu (n. 1893).
- 6.1.1833 — a murit Nicolae Stoica de Hațeg (n. 1751).
- 6.1.1802 — s-a născut Ion Heliade-Rădulescu (n. 1872).
- 6.1.1906 — s-a născut Mihail Novac.
- 6.1.1918 — a murit Oreste Georgescu (n. 1891).
- 6.1.1943 — s-a născut Ion Drăgănoiu.
- 6.1.1972 — a murit Dinu Bondi (n. 1905).
- 6/7.1.1881 — s-a născut Ion Minulescu (m. 1944).
- 6/7.1.1897 — s-a născut Ionel Teodoreanu (m. 1954).
- 7.1.1882 — s-a născut Ion Chiru-Nanov (m. 1917).
- 7.1.1918 — s-a născut Ion Frunzeții.
- 7.1.1923 — s-a născut Nicolae Popescu-Bogdănești.
- 7.1.1926 — s-a născut Mircea Sintimbreanu.
- 8.1.1915 — s-a născut Aurel Tita.
- 8.1.1974 — a murit Eliza B. Marian-Godeanu (n. 1904).
- 8.1.1978 — a murit Sarina Cassvan (n. 1894).

Festivalul de literatură „Moștenirea Văcăreștilor”

● În organizarea Centrului județean de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă Dimbovița, s-au desfășurat manifestările prilejuite de cea de-a XV-a ediție a Festivalului de literatură „Moștenirea Văcăreștilor”. Din programul manifestărilor: dezbaterile „Conținutul profund patriotic al literaturii române clasice și contemporane”, seza-toare literară la Muzeul tiparului și al cărții vechi românești (la care s-au adus aportul membrii corului „Cîntarea României” al Sindicatului învățămînt-cultură Tirgoviste și al Grupului folk „Chindia”), expoziții de grafică, spectacolul festiv „Decembrie luminează țara”, cu prilejul aniversării a 15 ani de la înființarea Cenuclului literar „Alexandru Vlahuță” al Casei de cultură a științei și tehnicii pentru tineret Tirgoviste.

Juriul, prezidat de scriitorul Mircea Horia Simionescu, a acordat următoarele premii: **PROZA**: George Vlad (Buzău) și Nicolae Ioana (Moreni); Premiul Editurii „Minerva”: Constantin Manolescu — Tirgoviste. **POEZIE**: Premiul revistei „Albina”: Florentina Florescu — Cluj-Napoca; Premiul revistei „Amfiteatru”: Mircea Diaconu — Suceava; Premiul revistei „Argeș”: Aurica Horincar, Alba Iulia; Premiul revistei „Astra”: Maria Mărginean, Alba Iulia; Premiul revistei „Con-

temporanul”: Ion Iancu Vale — Pietroșița; Premiul revistei „Convorbiri literare”: Elena Dumitru — Tirgoviste; Premiul revistei „Cronica”: Lucian Strochi — Piatra Neamț; Premiul revistei „Cîntarea României”: Mihail I. Vlad — Tirgoviste; Premiul revistei „Steaua”: George Viorel Precup — Sibiu; Premiul revistei „Ramuri”: Constantin Vărășcanu — Pitești; Premiul revistei „Tomis”: George Geacă — Tirgoviste; Premiul revistei „Transilvania”: Angela Tîrziu — Alba Iulia; Premiul revistei „Tribuna”: Mihail Posada — Sibiu; Premiul revistei „Vatra”: Corina Cezareea Budescu — Pitești; Premiul Bibliotecii județene Dimbovița: Petre Drăguțoiu — Tirgoviste; Premiul scriitorilor dimbovițeni: Grigore Grigore — Tirgoviste; Premiul Rotondei „Muselon”: Lucian Perța — Vișeu de Sus; Premiul Liceului „Ienăchiță Văcărescu”: Mădălina Năstase — Tirgoviste.

S-au mai acordat premii ale Centrului județean de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă, Dimbovița lui Nicolae Ion Bărbulețu — Tirgoviste (pentru aforisme) și poetului popular Toma Mocănescu — Lucieni, jud. Dimbovița. De asemenea, juriul a acordat diplome speciale Coralei „Cîntarea României” Tirgoviste și Liceului „Ienăchiță Văcărescu”.

Tovarășă Elena Petrescu-Ceausescu, militanta a mișcării revoluționare în anul 1939.

OMAGIU FEMEII ROM

PERMANENTA continuitate a prezenței femeii în viața ființei noastre naționale o constatăm din timpurile cele mai îndepărtate și până astăzi. În toate marile acte săvârșite de popor de-a lungul veacurilor găsim încorporată și priceperea femeilor prin agerimea minții, hărnicia miinilor și căldura sufletelor lor. Ne stă mărturie glorioasa carte de istorie a neamului: în filele scrise în marmora columnei traiane, în cronicile înțelepților noștri cugetători, în documentele epocilor mai noi, în amintirile celor care au trăit evenimentele, în toate se află încrustate și faptele femeilor, pilduitoare pentru generațiile tuturor timpurilor, în lupta purtată de poporul nostru pentru eliberare socială și națională, unitate și independență, pentru o viață mai bună.

„Întotdeauna, chiar în vremurile de restriște, femeia a îndeplinit nobila misiune de a transmite noilor generații înaltele virtuți ale poporului nostru, tradițiile sale înaintate, dragostea înflăcărată, pentru patrie, sentimentul demnității, al dreptății și adevărului”
apreciază tovarășul Nicolae Ceausescu, secretar general al partidului.

Din cronici îndepărtate răzbate pînă în zilele noastre comportarea demnă și exemplară a Mariei — mama lui Ștefan cel Mare, a Tudorei — mama lui Mihai Viteazul, apoi a Ilenei — mama lui Tudor Vladimirescu, și a altora. Apropiindu-ne de vremurile noastre, admirație și prețuire avem pentru bogata contribuție, cu profunde valențe patriotice, pe care au adus-o femeile de pe întreg pămîntul românesc în împlinirea marilor momente ale veacului al XIX-lea: 1848, 1859, 1877 — momente de răscruce în dezvoltarea istorică a națiunii române.

Viața bunelor și străbunelor, devotamentul cald, eroismul pînă la sacrificiul suprem și abnegația profundă a acestora au constituit fundamentul pe care a început să se contureze în ultimele decenii ale veacului trecut lupta femeilor în cadrul mișcării muncitorești și socialiste

din țara noastră. Venise timpul cînd în mișcarea de emancipare a femeilor se simțea un suflu nou, determinat de răspîndirea și cunoașterea, din ce în ce mai în esență, a ideilor socialiste. Printre militanții socialiști ai acelei epoci s-a remarcat activitatea Sofiei Nădejde — ardentă luptătoare pentru emanciparea femeii — și a Izabelei Sadoveanu.

În anii celor două decenii de la începutul noului secol, la întruniri și manifestații, la greve, în marea flăcără a răscoalei din 1907, femeile au avut un cuvînt de spus, o faptă de dovedit. Rozalia Frimu, Maria Aricescu, Ana Comănescu, Paraschiya Păunescu Cornea, Natalia Oprea și altele s-au aflat în angajanta luptă în numele aspirării la o viață luminoasă pentru toți truditarii.

Flice devotate ale gliei strămoșești, purtînd în cuget și-n simțire înaltele sentimente ale dragostei de patrie și de neam, în acești ani, femeile, în mod plener, și-au adus contribuția la încheierea procesului de făurire a statului național unitar român, în anul 1918, prin activitatea lor transmițînd mesajul revoluționarilor de la 1848, al militanților pentru Unirea Principatelor în 1859 și al luptătorilor pentru cucerirea neatrînrării la 1877. La 12 noiembrie 1918, într-o mare adunare la Sibiu, femeile au afirmat angajamentul lor:

„Cînd sentimentul național era prigonit de ocîrmuirea străină și dusmană, femeia română conștientă de datorința sa națională și-a crescut fiii și fiicele în adîncă dragoste pentru limba, obiceiurile și glia strămoșească. Azi, cînd în sfîrșit, în virtutea suveranității sale naționale, neamului românesc i se deschide un viitor strălucit și fericit, femeia română cu viu entuziasm sprijină acțiunea de primenire și solidaritate a națiunii române, acțiune menită de a arăta lumii că neamul nostru e vrednic de libertate desăvîrșită națională și e în stare să se conducă singur pe sine”.

În ziua de 1 Decembrie 1918, la Alba Iulia, din cei 1 228 de delegați prezenți

la Marea Adunare Națională, 61 erau reprezentanți ai organizațiilor de femei; după cum, și în cei peste 100 000 de oameni veniți în cetatea Viteazului Mihai, din toată Transilvania, s-au aflat și numeroase femei — multe în frumoasele lor costume naționale — care n-au pregetat, cu toate greutățile drumului și ale vremii, să vină la Marea sărbătoare a poporului român.

FĂURIREA statului național unitar român a marcat începerea unei etape noi și pentru mișcarea de femei, care cu însuflețire patriotică s-a consacrat activității de consolidare a unității și a unității statului român, progresului societății românești. În perioada interbelică se detașează cu pregnanță prezența organizațiilor create, îndrumate sau influențate de Partidul Comunist Român, precum și a celor ale mișcării socialiste, asociații legale sau ilegale, care s-au situat pe pozițiile cele mai înaintate ale luptei poporului nostru pentru progres social și național, pentru cucerirea unor vitale revendicări politice și economice, pentru apărarea libertăților democratice.

Permanent, dar mai ales în deceniul patru, în fața creșterii pericolului fascist-patriu și al războiului, a tendințelor revizioniste ale statelor fasciste, femeile — din diferite locuri, de profesii variate, fără deosebire de naționalitate — s-au integrat în hotărîta luptă a întregului popor pentru apărarea independenței, suveranității naționale și a integrității teritoriale a României. Participînd la acțiuni organizate de partidul comunist, de mișcarea socialistă, de forțele democratice, antifasciste și antihitleriste, dar organizînd și acțiuni proprii, femeile, în rîndul cărora în primul rînd s-au situat militantele comuniste, au dat numeroase exemple de devotament, de eroism și putere de sacrificiu. Printre acestea — Elena Filipescu, Zoe Frunză, Ella Negruzzi, Elena Pavel, Ocskó Tereza și altele.

DE lupta partidului comunist, de îndeplinirea unor importante sarcini, se leagă și viața și activitatea revoluționară a tovarășei Elena Ceausescu, militant de frunte al partidului nostru, al mișcării revoluționare de femei din România. Alături de tovarășul Nicolae Ceausescu, activitatea tovarășei Elena Ceausescu s-a integrat evenimentelor majore care au marcat bătălia pentru dreptate a partidului comunist, a clasei muncitoare, a întregului popor, pentru făurirea orînduirii socialiste în România.

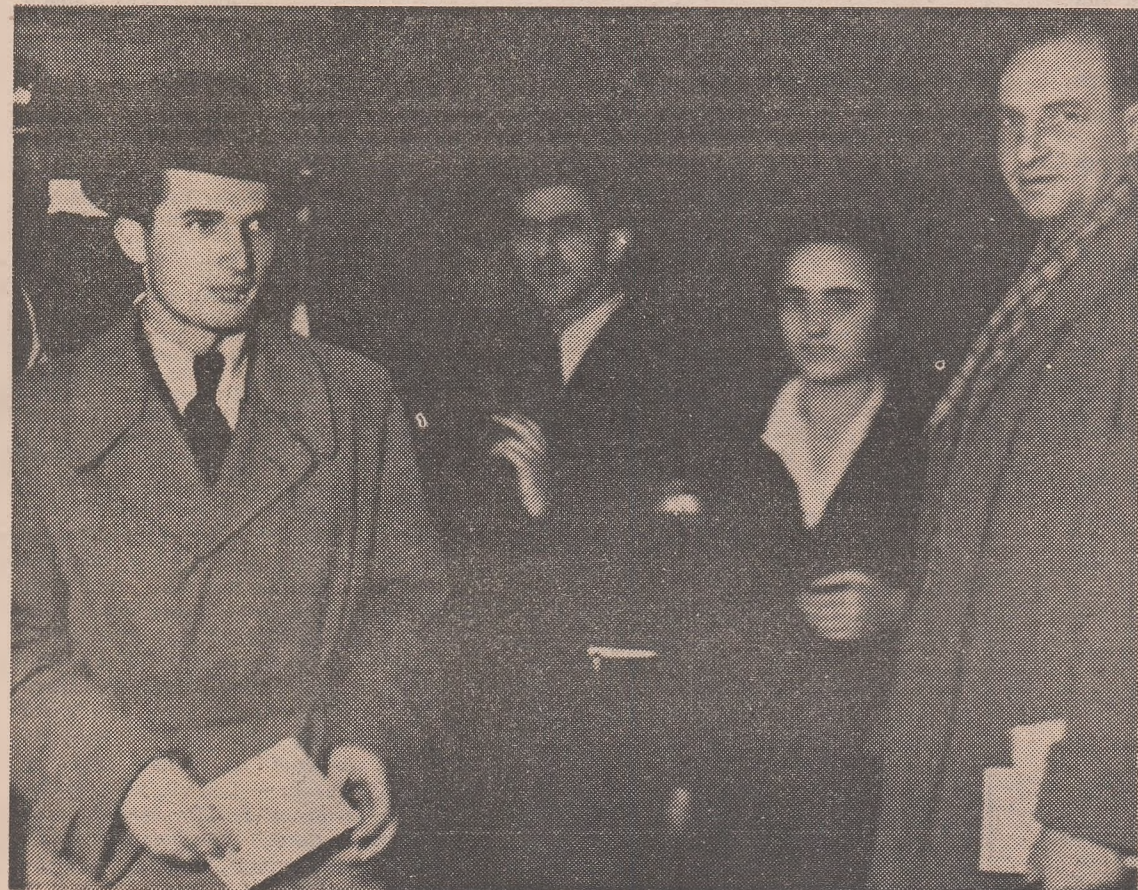
„Am avut marea fericire ca, încă din perioada ilegalității, să lucrez nemijlocit alături de tovarășul meu — apreciază tovarășă Elena Ceausescu —, care a constituit pentru mine un înalt exemplu de dirzenie și dăruire totală în lupta revoluționară, de nestrămutată încredere în victoria cauzei drepte a clasei muncitoare, a partidului nostru”.

Însușindu-și din fragedă tinerețe ideile socialismului, tovarășă Elena Ceausescu a participat la marile lupte purtate de clasa muncitoare, a cărei fiică este, de masele largi populare împotriva exploatarei și nedreptății, a fascismului și războiului, pentru democrație și socialism, a contribuit activ la lupta Partidului Comunist Român — din rîndurile cărui a făcut parte ca utecistă — oferind un remarcabil exemplu de militant comunist pentru libertatea și independența patriei.

„Doresc să subliniez că momentul intrării mele în partid a reprezentat un moment esențial pentru întreaga mea viață — arată tovarășă Elena Ceausescu. Am activat în mișcarea revoluționară, în rîndurile tineretului comunist, iar apoi ca membră a Partidului Comunist Român. Am considerat întotdeauna că nu există o satisfacție mai mare decît aceea de a ști că cauza clasei muncitoare — din rîndurile cărui m-am ridicat — ca și a celor mulți, cauza partidului, a poporului meu”.

Crescută la școala aspră a muncii, călîtă în focul acțiunilor antifasciste, tovarășă Elena Ceausescu s-a impus ca un neînfricat revoluționar pentru mobilizarea tineretului din fabrici și uzine sub steagul de luptă al partidului, pentru educarea acestuia în spiritul dragostei de țară, de libertate, din însărcinarea partidului în deplină sarcini importante în rîndurile tineretului din Capitală. Alături de înflăcăratul patriot și revoluționar care era — încă din deceniul patru — tovarășul Nicolae Ceausescu, a contribuit cu neînfricare la pregătirea unor însemnate acțiuni dintre care s-a detașat — prin deosebita sa semnificație internă și internațională — manifestația antifascistă și antirăzboinică de la 1 Mai 1939 din Capitală, în organizarea căreia un rol de frunte l-a avut tovarășul Nicolae Ceausescu. Atunci, în rîndurile demonstranților s-au aflat și numeroase femei, exprimînd prin prezența lor hotărîrea de a lupta pentru apărarea independenței, a suveranității naționale și a integrității fruntariilor patriei, precum și pentru condiții mai bune de viață. În primele rînduri, însușind celorlalte fermitate în acțiune, s-au aflat luptătoarele revoluționare, antifasciste, în mijlocul cărora atitudinea neînfricată, dirză a tinerei comuniste Elena Petrescu (Ceausescu) producea o impresie deosebită. Pentru mulți — mai ales tineret și femei — persoana curajoasei luptătoare era cunoscută; nu o dată, la diferite întruniri și acțiuni de tineret și sindicale și mai apoi ale breslelor, i-au ascultat cuvîntul clar și precis, au cunoscut-o ca un militant activ și cutezător, care lupta pentru binele poporului și al patriei sale.

La indicația partidului comunist pentru reorganizarea Uniunii Tineretului Comunist, în amplul proces care a angajat cele mai înaintate elemente ale tineretului revoluționar, în rîndul cărora un rol de frunte l-a avut tovarășul Nicolae Ceausescu, în vara anului 1939 tovarășă

Tovarășul Nicolae Ceausescu și tovarășă Elena Ceausescu în noiembrie 1944

ANE

a Ceaușescu conducea comisia de reînvi-
lizare a U.T.C. într-unul dintre sec-
ele Capitalei, impunându-se, totodată,
rin activitatea politică intensă desfă-
tă în cadrul cercurilor culturale de
lingă bresle. Participarea intensă a
rei militante la lupta partidului co-
list, prețuirea de către masele munc-
are a virtuților sale politice, revolu-
are și patriotice au cunoscut o nouă
rmare cu ocazia serbării cimpenești
ate de cercurile culturale de pe lingă
lele din industria textilă, pielărie și
lământe, la 13 august 1939, pe sta-
ul din Parcul Veseliei. Asemenea ac-
ale organizate de partidul comu-
stituiau o modalitate deosebit
nceace de a antrena mase de oameni
nunci — acordindu-se atenție tinere-
i, femeilor — la lupta antifascistă,
tru dreptate și democrație. La această
are muncitorească cei prezenți, în
năr mare, au ales ca „regină a mun-
pe tinăra comunistă Elena Petrescu,
o recunoaștere a fidelității sale ne-
tite față de cauza muncitorimii, a con-
ării întregii sale puteri patriei și po-
ului. Despre această amplă acțiune a
muncitorimii din București — în organi-
ea căreia un rol deosebit l-a avut to-
așul Nicolae Ceaușescu —, despre pres-
ul pe care-l avea tovarășa Elena
ușescu au consemnat chiar autorită-

„Regină a muncii a fost aleasă comu-
nista Lenuța Petrescu, identificată con-
ducătoarea secției de tineret din Sec-
torul II Negru, care după alegerea ei
s-a adresat muncitorilor cu cuvintele:
„Mulțumesc proletariatului conștient
de eforturile făcute pentru apărarea
libertății și a martirilor clasei munci-
toare». În același sens a vorbit apoi
Nicolae Ceaușescu”.

„În acel fierbinte August 1944, în întile
libertate ale țării, la marile mi-
e-au avut loc în București, la pri-
manifestări politice organizate de
tid de după Eliberare, se afla printre
sonalitățile politice de frunte, alături
tovarășul Nicolae Ceaușescu în con-
erea acestor mari acțiuni muncito-
ri, și tovarășa Elena Ceaușescu.

A U URMAT ani de intensă activi-
tate politică și profesională, de
urcus neîntrerupt pe drumul cer-
cetării științifice chemată să joace
însemnat rol în ridicarea țării spre o
lizație superioară. Neobișnuita putere
muncă, tenacitatea, conștiința că nu
printr-un efort continuu de auto-
șire va sluji mai bine partidul,
cia, poporul, au făcut din tinăra revo-
onară — curajoasă militanță împotri-
exploatării —, un remarcabil și di-
nic om politic. Recunoașterea însemna-
contribuții pe care tovarășa Elena
ușescu o aduce neconștient la pro-
sul multilateral al țării este reflectată
prezența deosebit de activă în condu-
ea superioară de partid și de stat, de
cțiile de înaltă apreciere încredințate
partid și popor, pe care le îndeplinește
strălucire, ca membru al Comitetului
itic Executiv al Comitetului Central al
tidului și ca prim vice-prim-ministru
guvernului, precum și ca președinte al
nsiliului Național pentru Știință și
nologia, dovedind preocupare stăruie-
re pentru slujirea, din toate puterile,
nteresele țării.

„Este pentru mine o mare satisfacție
să văd realizându-se astăzi, în țara
noastră, idealurile de libertate, drep-
tate și echitate ale partidului, să fiu
părtașă la marile transformări revo-
lutionare petrecute în acești ani în
patria noastră, la marile izbznzi pe
care poporul român le-a dobândit, sub
conducerea partidului, în vasta operă
de edificare a societății noi, socia-
liste”, arată tovarășa Elena Ceaușescu.

Alături de tovarășul Nicolae Ceaușescu,
ticipind împreună cu ceilalți tovarăși
conducerea partidului și statului la
borarea și înfăptuirea politicii de con-
uire a societății socialiste multilateral

In mijlocul minerilor

dezvoltate și de înaintare a României
spre comunism, tovarășa Elena Ceaușescu
aduce în această activitate particulari-
tățile personalității și propriului său stil
de muncă, trăsăturile comunismului de
omenie, născut din popor și nedespărțit
de popor, pentru binele căruia, pentru în-
florirea și prestigiul patriei consacrin-
du-și întreaga viață și putere. Prezența
neobosită a comunistei Elena Ceaușescu,
alături de tovarășul Nicolae Ceaușescu,
la marile evenimente ce marchează
drumul ascendent al țării, la Congresele
și Conferințele naționale ale partidului, la
marile forumuri ale democrației româ-
nesti ce exprimă unitatea indestructibilă
a poporului în jurul partidului, a secre-
tarului său general, la vizitele de lucru
în întreprinderi și instituții din întreaga
țară, constituie expresia cea mai fidelă a
contribuției deosebite pe care o aduce la
transpunerea în viață a politicii parti-
dului.

ÎN CELE aproape patru decenii
care au trecut din luminosul Au-
gust '44, cercetarea științifică, ști-
ința românească au avut șansa de
a beneficia de aportul tovarășei Elena
Ceaușescu, care, consacându-se activității
științifice, s-a remarcat ca o mare perso-
nalitate în domeniul chimiei, ramură im-
portantă a economiei naționale. Subli-
niind, la cel de al XII-lea Congres al
partidului, însemnatele succese ale țării
noastre în ultimii ani, tovarășa Elena
Ceaușescu preciza că ele

„confirmă cu putere justețea politicii
partidului de a pune la baza întregii
activități cele mai noi cuceriri ale ști-
inței și tehnicii, ale cunoașterii umane”.

Prin studii fundamentale în chimia ma-
cromoleculară, prin aportul la dezvoltarea
celorlalte ramuri ale științei și proiectă-
rii tehnologice, la formarea cadrelor de
specialiști, tovarășa Elena Ceaușescu a
ridicat știința românească la nivelul im-
pus de dezvoltarea multilaterală a țării.
Titlurile de doctor în științe și membru
al Academiei Republicii Socialiste Româ-
nia, cărora li se adaugă numeroasele ti-
turi de „Doctor honoris causa” și „Mem-
bru de onoare” acordate de institute su-
perioare și academii din numeroase țări
ale lumii, reprezintă larga reputație pro-
fesională de care tovarășa academician
doctor inginer Elena Ceaușescu se bucură
în rindul oamenilor de știință din țară și
din străinătate, fiind apreciate inițiativele
pe care le-a avut în scopul amplificării
contactelor dintre oamenii de știință ro-
mâni și din alte țări. La cel de al 29-lea
Simpozion internațional de macromole-
cule, tovarășa Elena Ceaușescu, referin-
du-se la aceste probleme, arăta :

„Noi considerăm că astăzi, mai mult
ca oricând, oamenii de știință de pe
toate meridianele, fără deosebire de
convingeri politice, filosofice, trebuie
să conlucreze tot mai strins pentru a
găsi soluții și a da răspuns marilor
probleme ce confruntă omenirea —
problemele dezvoltării, ale energiei și
materiei prime, ale alimentației, să-
nătății, apărării mediului înconjurător,
ridicării calității vieții și atâtea altele”.

Prezența, în calitate de membru al Co-
mitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R.,
de prim vice-prim-ministru al guvernului
la primirea de către secretarul general al
partidului, de președintele țării a nume-
roaselor delegații străine care au vizitat
România, vizitele efectuate în atâtea
țări, participarea activă la convor-
birile oficiale din cadrul acestor întâlniri
și vizite, constituie o contribuție de o
deosebită valoare pe care tovarășa Elena
Ceaușescu o aduce la promovarea poli-
ticii externe a partidului și statului nos-

tru de dezvoltare a colaborării cu toate
statele lumii, fără deosebire de orînduire
socială, pentru întărirea relațiilor de prie-
tenie cu toate popoarele, pentru înfăptui-
rea dezarmării și consolidarea păcii.

Alegerea tovarășei Elena Ceaușescu în
înalta funcție de președinte al Comitetu-
lui național român „Oamenii de Știință
și Pacea” reprezintă încă o recunoaștere
a contribuției remarcabile pe care o aduce
la dezvoltarea conlucrării dintre oamenii
de știință din întreaga lume, pentru cauza
destinderii și securității, adoptarea unor
măsuri efective de dezarmare și pace. În
acest sens, în cuvîntarea rostită cu prile-
jul constituirii comitetului, tovarășa Elena
Ceaușescu releva :

„Între știință și pace au existat întot-
deauna o strînsă legătură, o condițio-
nare și determinare reciprocă. Întreaga
evoluție a umanității demonstrează
că progresul și pacea nu pot fi conce-
pute fără contribuția nemijlocită a
științei, iar știința nu-și poate afirma
posibilitățile de progres decît în con-
diții de pace. În acest spirit, partidul,
societatea noastră socialistă asigură
oamenilor de știință toate condițiile
pentru ca prin întreaga lor activitate
să se afirme ca luptători hotărîți pen-
tru construcția socialismului în Româ-
nia, pentru dezvoltarea economico-so-
cială a țării și bunăstarea poporului —
și, totodată, ca militanți activi pentru
pace și colaborare în întreaga lume”.

Militant de frunte al mișcării muncito-
rești din țara noastră, eminent om poli-
tic și de stat, personalitate remarcabilă
științifică, tovarășa Elena Ceaușescu are
permanent pe masa de lucru problemele
majore ale bunului mers al țării, partici-
pînd la marile împliniri ale oamenilor,
stînd de vorbă cu ei, îmbrățișînd copiii —
ciți copii din toată țara n-au cunoscut
minghierea caldă, părintească a tovarăsu-
lui Nicolae Ceaușescu, a tovarășei Elena
Ceaușescu ? —, dar prezentă, în gestul cel
mai uman posibil și în momente grele,
cum a fost cel determinat de teribilul
seism din martie 1977.

Femeile din patria noastră, fără deose-
bire de naționalitate, văd în exemplul to-
varășei Elena Ceaușescu o demnă conti-
nuatoare și păstrătoare a celor mai înalte
virtuți ale femeii române — soție, mamă
și patriot înflăcărat —, care, preluînd și
ridicînd pe o treaptă superioară cele mai
bune tradiții de luptă și înfăptuiri ale
femeii de pe străbunele plaiuri românești,
dăruiește patriei tot ce are mai bun, mun-
cînd și trăind în chip comunist, așa cum
a rostit și în cuvintele-legămînt :

„Voi munci întotdeauna cu abnegație
și energie pentru înfăptuirea neabă-
tută a politicii partidului — politică pe
care o slujesc cu întreaga mea ființă
din cei mai tineri ani ai vieții mele
și care nu cunoaște țel mai înalt decît
bunăstarea și fericirea poporului,
libertatea și demnitatea națiunii noas-
tre socialiste”.

ÎN acest început de an sărbătoresc,
cu sentimente de aleasă prețuire,
femeile din patria noastră — ro-
mânce, maghiare, germane și de
alte naționalități — își îndreaptă gîndurile
către tovarășa Elena Ceaușescu, expri-
mînd întreaga grațitudine pentru con-
secvența cu care militează pentru promo-
varea femeii în toate sectoarele vieții so-
cial-politice și economice.

La aniversarea zilei sale de naștere,
noi, femeile, alături de întreaga națiune,
rostim din toată inima tradiționala urare:
„La mulți ani !”, adresîndu-i tovarășei
Elena Ceaușescu cele mai călduroase urări
de sănătate și fericire, multă putere de
muncă și noi împliniri în înalta activitate
desfășurată alături de cel mai iubit fiu
al poporului nostru, tovarășul Nicolae
Ceaușescu, secretarul general al Partidu-
lui Comunist Român, președintele Repu-
blicii Socialiste România, pentru ridica-
rea patriei noastre libere și independente
pe cele mai înalte culmi de progres și ci-
vilizație.

Dr. Elisabeta Ioniță

Gînd frumos

Gînd frumos țesînd albastru pentru-a țării înălțare
Și lumină zămisliță pentru florile de măr,
Pentru tot cuprînsul pîinii, pentru stema de izvoare
Este fiica României, fapta-i stînd în adevăr.

Om de știință și de pace viața mai presus își pune
Pentru-a patriei mărîre în prezent și viitor
Către creșterile-aievea sevele să se adune
Ne-nfricate să-nlumine verbele din tricolar,

Inimă bătînd alături de al țării Președinte
Necdihna-i legendară veghetoare e-n temeii
De iubire și măsură cite trepte înainte
Sînt în comunista vreme și-n fertilele-i idei.

Iarna dalbul își adună ciocirliile în zorii
Însemnați de sărbătoare în pridvorul strămoșesc
Așezînd în miez de cîntec legămîntul de victorii
Dînspre dorul său de mamă, dînspre crezul românesc.

Pavel Pereș

Radu Anton ROMAN

Invitație la dans

UN val trece iar bordul și smulge și plasticul ce ține loc de geam. Apa intră acum prin cabina de comandă ca prin conductă. Lumina farurilor se face și mai tulbură, venind direct prin vint. Li învâluie ciudat, fosforescent, ca un aer, înmulțindu-se în aburii groși ce ies din haine și de pe pielea fierbinte, izbite de frig; întorcându-se spre o roșeață de bolnav, lumina groasă ca vintul rezistă întinericului, un bulgăre, luminiscent, de cauciuc, alergând pe ghiol. Pe podele fleșcăie apa, se scurg șiroaie pe punte, roțuri de gingăniș luți, fără sînge, ascunzindu-se prin găuri...

— A dracului viață... înjură Andrei. Voinea îl bate pe spate cum bătuse și timona mai devreme. Începe să cînte. Are vocea prea grea, murdă. Cîntă și Sempron. Răgușit, cald, cu glasul acoperit de umbrele bătrînilor haholi. Cîntă și Andrei. Se curăță zgura groasă de pe gîtlejurile scorjite.

— Pa Dunai, pa Dunai... Ies pe punte lăsînd șalupa în voia vîntului. Voinea și Andrei joacă horă, topăind drăcește pe tabla șiroind și lucind ca un fund de rîu. Sempron rotește tălpile în cazacioc, cade, se ridică, agățat de pulpă subei băiatului. Îl naște un berbec sau o spumă; mitologie de gata. Li împroască val după val. Ei tipă, gurile deschise mușcă lupte ninsore, dinții se infîg în apă și în viscol și sîngele zăpezii curge.

— Am să mă pierd. Am să fug cu ea la capătul lumii, la Turnu Măgurele, urlă Voinea.

Totul se elatină, se zguduie, „Maricica” se înclină, la apă, motorul urlă și tușește, zvîrlindu-i ca un armăsar cu toane. Ninge prin lumina ulioasă și strîmță, un roi de viespi în goană furioasă.

— Cu cine, unchiule? — urlă și Andrei. — Cu ea, cu ea!! N-o cunoști, e o femeie minunată.

Rid. Cădere în rinjet. Joc străin. Au obosit, se întorc, brusc șchiopi, nesiguri. În cabină Sempron preia cirna. Ceilalți se descaltă, gîfîie, își storc ciorapii. Își atîrnă subele în careu, jos, lingă caldarînă, aici apa nu a pătruns încă. Vor să-l dezbrace și pe hahol, dar bătrînul îi goneste cu o mișcare de umeri.

— Carne tăbăcită! Așa poate să și doarmă în izmene de gheață! Eee, de-acum trebuie să ajungem la grind, se întoarce Voinea spre apă.

Fața nu-i mai e luminată de far, dar tot pare iradiată din cauza picăturilor ce se scurg din căciulă. Răsufă greu, s-a imblinzit.

— Ceri suflet, Voineo, ziua asta, ghiolul asta.

Lînceada rază a farurilor poate să-l facă zărit pe vaporean, făcîndu-și o cruce mare; Andrei se pleznește pe spinare cu palmi repezi, a astupat fereastra la loc, își pune un tricou și o izmană uscată.

— Pe grind e cabana lui Colea, da? — zimbește larg, cu dinții lucind. O să fac un foc din toate paturile alea. Și o să mă culc în jar și o să beau și tinctură de iod și sînge, și lapte de lapă tătarască. Înalt, în stînga apare pilc de trestii.

— Tribord!! La tribord, Semproane!!! — urlă disperat Voinea, dar e prea tirziu.

VASUL s-a și înfipt cu chila în nămol, de-a latul valurilor. Nu mai plutește. Din două talazuri se răstoarnă. Toți trei sint aruncați în cadere, pe ușă, printre trestii. „Maricica” a și dispărut, culcată acum, pe o parte, în nămolul gros.

— Largul, luați largul!! — tipă Voinea, înotînd ușor, numai în izmene și tricou, ca și Andrei.

Sempron, cu șuba pe el, cu cizme, dă de citeva ori din miini, se zbate, dispăre și apare, lovește furios în mina întinsă a lui Voinea, ca într-un copil care a făcut o poznă, și se cufundă, o piatră ciudată, înjurînd.

Apa e caldă pentru nolembrie. Frigul, viscolul au venit brusc după o zi de plajă și baie.

Andrei și Voinea iau largul, afundați cît mai mult, la căldură, și-l așteaptă acolo pe bătrîn.

Sempron se încolăcește aproape duios pe un șomoig de trestii-spade cu virf înflorit, cu o gardă de gheață deasupra unui lung miner bătut de valuri calde — încercînd să-l urce, dar are atîrnată de picioare mușcătura grea a unui animal prea puternic. Se lasă moale în unda călîie. Se scufundă imediat. Îi rămîne afară pulpă subel. O flutură valurile. Viscolul îi face în citeva clipe poale de chiciură. Reapare cu căciula căzută ștregărește peste frunte. Ochii i se închid, caută cu mina sprijin de stuf. Se ține zdravăn, își șterge fața. Stringe hotărît o floretă care crapă și geme. E un cavalier cu genele înălbite de gheață primind în față grele lovituri de talaz. O vreme se ridică și se coboară cu valul,

apoi o vîetate i se împletește printre picioare — trestii, ce altceva — îi cuprinde și mijlocul. S-a-ncurcat, s-a înecat într-un clăbuc galben și tăios. Zace învelit pînă la gît în stuf ca-n nisipul plajei la care n-a fost niciodată. Pe chip i se aștern ritmic măști de apă și măști de viscol, măști tulburi, moi, cleioase și calde și măști țepoase, pîrîind pe piele — gloantele albe ale unei mitraliere.

Încearcă să se desprindă. Se zvîrcolește, dar se înăbușe și mai mult în subă și cizme, s-a zidit într-o piramidă de toale. Voinea și Andrei dibule printre trestii — string apa în pumni ca pe un bulgăre pufos în care e ascunsă o lamă de ras.

Tufele groase, tulpinile galbene, lemn găurit și oțelit, colaci și lăstăriș de fier beton pecetluind intrările spre tainicul trup al haholului. Degetele pipăie apa caldă ca pe un mușchi luncos și nu pot desfăce ghemul cu pereți moi, crăpați pe alocuri, în care e înveșmîntat Sempron.

Gura lacomă a trestiiilor începe să-i lingă și pe ei. Andrei simte cu spaimă dinți ascuțiți pe unul din genunchi. Se zbate, dar valurile îl împing în groapa deasă cu pereți vegetali, flexibili, de netrecut.

— Încetîșor, băiat, încetîșor! — spumegă un val tatuat exact pe mijloc cu chipul lui Sempron.

Se aude un bolborosit murdar, apoi alt val, la fel împodobit, horcăie:

— Tragi afară blind, tragi cuminte, dragul băiat...

Voinea zgîlfie disperat cușca de trestii. Urlă. Viscolul îl acoperă.

Ciudat. Nu se aude nimic. Șoapta lui Sempron răsună însă ca un clopot de iarbă prin șuvoaiele de zăpadă ce fulgeră aproape parale cu apa.

— Înți pe sub, nu lași să lovească pe tine în cap! Înți...

Andrei scapă din ghilotina de tulpini, se afundă lacom în apa liberă, bate un craul în viteză, o vidră salvată din capcană. Sempron nu se mai aude, nu se mai vede. Voinea simte cum din maldărul de trestii și haine haholul s-a scurs, cum căpița s-a muțiat și s-a fleșcăit pierzîndu-și miezul dătător de viață; suba goală a ieșit singură de pe trupul subțire și bătrîn, trestile rupte și despletite plutesc încă, ca un mormînt gol, un cenotaf, va să zică, iar Sempron se rostogolește pe fund în curentul slab, foarte moale, ce trece spre mare. Se întoarce cu fața în milul negru, o mască nouă îi mistuie chipul, apoi se răstoarnă lin și ghiolul îl spală din nou, îl curăță și iar îl mășluiește cu unde tulburi și tremurătoare.

Voinea spintecă balta, o broască cu lovituri veninoase. Andrei îl așteaptă. Plînge.

— Ai văzut? Ai văzut? Ce rost are porcăria asta, ce rost? — tipă. Vocea îi pleacă prin viscol și se pierde spre sud, prin întineric, după ce schimbă drumul citorva fulgi.

Noaptea, puternică și zgomotoasă, plutește pînă într-atît încît Voinea poate să se imbibe sub apă cu semnul de liniște al inimii băiatului — un zvîcnet rar și scurt. Urgia, o disperare a naturii de neînțeles, pe care sub val, în chip ciudat, nu și-o amintește; și nu și-o poate cu nici un chip reprezenta. Dar iese și respîră, nările i se infîg în viscol — focă la marginea copcii săpate în aer. Și viscolul îl lovește și îl doboară, ceva cumplit de adevărat și de durabil.

— Nu se poate! Semproaneee! Nu se poateee!!!

Urlatul lui zboară, o rață cenușie, albită neașteptat într-o aripă, care se rostogolește prin aer înghețat, depărtat de împușcături, refuzînd și totodată primind moartea în cea mai îngrozitoare dintre uimiri...

Valurile îi lovesc întîi pe Andrei și pe Voinea, pe fața lor șovăie șiroaie ca pe geam, apoi trec peste Sempron și se gîluie în sfîrșit undeva în marea de trestii.

— Să luăm largul ca lumea! — șoptește băiatul.

Sînt umăr la umăr. Andrei înoată greu, parcă acum învață. Broscălește, își cruță forțele. Trec pe sub val, înecați ca o provă de șalupă, și ies tot așa, cu capul pirale.

— Nu-i de forță, nepoate, încet ia-o...

Tușește, o rafală neașteptată, laterală, l-a umplut gura cu apă. Andrei îl depășește speriat și stingaci.

— Parcă sîntem pe fundul unei gropi... — gîfîie el din coamă de val.

— Ceee!?

Se apropie dintr-o zvîcnitură de brațe.

— Stai, nu te întoarce, nu te obosi de-geaba! Băiatul tatii!

— Parcă sîntem într-o groapă fără fund, într-un ghioc mare, și numai aici... pasteale mă-si, scuipă, își șterge fața de sus în jos cu toată palma, numai aici e un pic de lumină.

— Lasă, că-mi zici la mal... Mergi încet — se șterge și el, apa-i acoperă mereu — nu-i nici o grabă.

Înoată lent, se țirile ca niște butoaie prea încete în furtuna repezită. Li se vede capul, o clipă umerii, în valea dintre valuri, apoi dispar.

Trec creasta, se șterg de pinza de păianjen a apei, vîntul a răscolit nisipul, le rașchetează obrazii și fruntea. Fără să știe și să simtă, dire negre de sînge se spală la fiecare izbîtură de val.

— Încep să-mi vin în fire — rostește aproape vioi Andrei, după care horcăie podidit de talaz, — credeam c-am dat în primire... Bietul moș...

Voinea încremenește, își pironeste ochii pe el, fața i s-a strîns de teamă, se scufundă, iese tușind, coama valului îl răstoarnă, calcă apa, vorbește foarte încet, sugrumat.

— Încet, Andriuşa, încet, băiete, nu te grăbi...

— Mi-e frig... Fir-ar el al dracului de cai, uite ce pătimim noi pentru zeca gloabe...

Înoată iar, lent, două reptile bătrîne, umăr la umăr.

— Cînspe grade întorci contra vîntului, Andrei, acolo trebuie să fie canalul...

— Ne duce și vîntul, ieșim pe mal și în două ore sîntem în sat... Mamă, ce mă îmbăt!

Voinea îl privește, întoarce capul spre sud, după vînt, ia o gură de aer înzăpezit, apoi de sus în jos pleznește apa cu fruntea ca la mardeală. Geme încet.

— Ce ai dom'le, ai căpiat?! Vezi că te îneci dracului...

— Nu mai înjura, Andrei, — gîfîie vaporeanul — nu-i bine să înjuri pe ghiol.

Dintr-un zvîcnet superb băiatul se înalță pînă la genunchi deasupra apei. Și-a scos tricoul și izmenele, și chiar în noaptea apăsătoare și cotropită de întineric, trupul lui se vede alb, la fel de alb și de puternic ca ninsoreea.

Cade cu plescăit urias, pe un berbec înspumat, face piruete pe sub apă, înoată ca delfin și ca fluturii, palmile lui late potopesc apa care se culcă domesticită și cuminte sub carnea lui dezlănțuită.

— Și ce, unchiule, și ce dacă nu nimerim canalul?!?! Îi?! Și ce! Și ce dacă ne ducem dracului!?

Se scufundă dintr-o singură mișcare ca o lișită, picioarele-i sfîrtecă apa, elice. Iese într-o clipă, zece metri mai încolo, din două lopăți largi de braț e iar lingă Voinea.

— De ce să mă țin de curva asta de viață! De ce?

Calcă apa cu ușurință, valul îl cuprinde pînă la briu, apoi rămîne parcă în picioare, pe valea dintre talazuri, și parcă aleargă în voia lui pe pămîntul ăsta ciudat, moale, pe care ninge și viscolește.

— Ca să car iară pumni pentru Colin!?

Ca să mă țiri?!? Nu sint un carcalac!!

Nu sint un carcalac!! Nu m-am născut ca să fiu cirpa lui! Nici a lui tat-su!!

URLA de acoperă vîntul. Urgia a crescut, ninsoreea e acum ca un fluviu de săgeți înghețate.

— Eu sint Andrei! Mă-nțelegi!?

Andrei!! Atît sint eu!! E tot ce știu eu despre mine! Și nici n-o să aflui mai mult vreodată... Dar nu sint un carcalac!!

Se lasă să cadă în apă. Gîfîie. Valul îl umple gura și ochii.

— Stai în undă, Andrei, e caldă — îl sprijină Voinea, primind pe teastă lovitură fiecărei berbeci, e bună.

Se întorc pe spate să și-l încălzească, iau aer cum pot, valul trece ca o plapună groasă peste ei, înăbușitor și fierbinte.

Nu prea pot să ia aer.

— Mă tem că o să răcesc — suspină bătrînul bolborosind în apa care-i îneca nasul și gura în fiecare clipă. Trebuie neapărat să beau miine un uischi la Saro. Oare o să am vreodată curajul să o invit la dans?

— Mai vezi tu pe dracul, Sulina! Și pe ciurma aia de armeană!

— Cît de departe e cel mai aproape om de aici?! — continuă vaporeanul.

S-au întors pe burtă și înoată din nou, încet, aproape fără să înainteze, pe sub vîntul țepos, scufundîndu-se cît mai mult. Rămîn doar testele, exact două broaște testose păroase, Ninge fără istov.

— Sempron e singur — strigă Andrei ștergîndu-și fața de apă, apoi lăsîndu-se lovit în voie de val — Dumnezeule! Vai, doamne, dumnezeule!

Voinea se întoarce, l-a durut vocea băiatului.

— Hai, Andrei, hai, bre, că se luminează și vine Timoșca cu bărcuța...

— Lasă-mă, dom'le cu Timoșca! Nu vezi ce furtună e?!?

Ia un val în plin, o pleznitură grea, se curăță năuc de apă. Deschide brațele și începe o goană furioasă lăsînd slaj ca de vapor. Sufică greu, întors lingă unchi-su.

— Ce... Timoșca... ihiii. Poate... hiii... la primăvară!

Voinea încearcă să-l zărească prin întineric și viscol. O umbră. Undă de apă rece, mai rece ca viscolul, îi mușcă pîntecul!

— Vine curentul! Vine Dunărea! Iaaaaa!!! Iaaaaa!!!! Andrei, s-a răcit apaaa!!!

Se rostogolesc ca mușcați de șarpe, unul spre celălalt, alunecînd pe uleiul înghețat al apei, se iau în brațe urlînd nebunește, zbătîndu-se, de moarte, pești pe o plită încinsă... Voinea e primul care se scutură totuși de spaimă.

— De-acum gata cu prostiile! În trei, patru ceasuri e lumină! Ține-te de mine! Înoată încet, în apă e ger, încearcă să salte peste val, să scape de securea înghețată a talazului. Miinile se înmoaie, picioarele se stîrcesc, pielea se buburează și se stringe ca pusă pe foc. Trag aer adînc, de parcă ar vrea să-l umple pe tot de căldura dinăuntru. Nu înoată, plutesc, suciți după voie de hulă. Se susțin unul pe celălalt.

— Haide, băiete... Hai că o trecem și pe asta. Nici nu-i așa frig.

Andrei nu vede și nu aude nimic. Totul îi e beznă și vîntul îi frig.

— O să vină... hii, o să vină... hiii... după cai... Haholii iubesc cai... hiii...

Înoată. Dau de trestii.

— Am trecut Puuiu... Ne întorcem... Andrei!! Ne întorcem!

Băiatul nu înțelege. Se lasă pe bătrîn cu toată greutatea. Șoptește.

— Unde?

— În larg! Aici murim ca Sempron... Fără putere, Andrei întoarce spatetele pilcului de trestii. Se lasă dus de vînt înapoi spre larg.

— Și canalul?... întrebă el fără sunet. Nu-i aici canalul pe care... hiii... o să vină Timoșca... Unchiule!!! Unchiule!!! Mă lăsa... puterile!!! Unchiuleee!!! Mă înec!!!

Vaporeanul plînge. Apăsarea băiatului e tot mai grea. Înghit apă amîndoi. Tot mai des. Valurile îi acoperă. Andrei îl stringe gîtul. E cald, e mai cald, dacă nu ar fi strînsoreea...

— Nu vreau!! Unchiule... Te rog!

Se hotărăște. Din două mișcări s-a-ndepărtat.

— Nu mai pot Andrei! Nu te mai pot...! Atît am putut, Andrei!

Fuge, intră în viscol, adînc. Mai aude propriul suspin și pe băiat.

— Eu îl aștept pe Timoșca... hiii, Acolo... la trestii...

Înoată mai departe. Nu-i mai e frig. Nu-l simte! Se gîndește la Saro, la mus-tața ei uriasă, la mirosul bun și cald, de bucătărie. Poate că odată și odată va avea curajul să o invite la dans. „Nu sint niciodată laș”.

Așa îl găsește Timoșca, în larg, înotînd. Viscolul s-a mai domolit. Nu-l poate urca în bărcuța de treispe crivaci. Îl amarează la pupa și-l tirăște pînă la cherhana. „Procler puturos!” De acolo se întoarce cu șalupa pescăriei, înjurînd, să caute cai pe care nu-i găsisse echipajul de pe „Maricica”.

SORIN ILFOVEANU : Iarno
(Premiul pentru pictură al U.A.P. — 1982)

(Fragmente)

Romulus RUSAN

S¹ S² P₁ P₂

CIND pacientul nr. 1 intra pe usa dispensarului, sora nr. 1 din cabinetul nr. 1 primea un telefon. Mesajul fiind important si grabnic (era vorba de o pereche de pantofi de piele nr. 38, pentru care n-avea inca banii necesari — dacă nu-i putea obtine urgent trebuia să cedeze pantofii surorii nr. 2 de la cabinetul nr. 2, care avea banii pregătiți), sora nr. 1 puse receptorul pe masă pentru a păstra firul și se duse la telefonul public, să încerce să facă rost de un imprumut. În acest timp, pacientul nr. 2 forma numărul centralei dispensarului și centralista îi spunea, nervoasă nu se știe de ce, că interiorul e ocupat; omul o ruga pe centralistă să-l lase să aștepte pe fir, dar aceasta nu-l mai auzea, închisese. Nemaiavind altă fisă, începu să caute un magazin unde să schimbe cinci lei. Găsi florăria cu gestionarul în concediu, mercuria primind marfă, tutungeria în inventar și când ajunse la chioșcul de ziare cumpără înnebunit „Munca” și-i ceru vânzătoarei ca rest doar o fisă. Tot în acest timp, sora nr. 2 suna de zor din cabinetul vecin pe sora nr. 1, încercând să afle noutăți despre pantofii sperați. Și tot în acest timp, de astădată chiar în secunda în care vorbim, bolnavul nr. 1 intra în cabinetul părăsit de sora nr. 1 și, negăsind pe nimeni, doar un telefon abandonat în care zumzăia o voce spunind fără încetare „Alo”, pe un ton ce i se părea disperat, se apropie de receptor și-l ridică, avind aerul că dă cuiva un cuvenit ajutor. Chiar când spunea „Alo”, intra însă sora nr. 2, furioasă că telefonul e mereu ocupat; îl bănuia pentru asta pe necunoscutul profitor, îi smulse receptorul din mină și, nestiind că se pedesește pe sine, îl trânti în furcă, după care spuse unui convorbitor imaginar, ce părea să fie foarte de acord, că pacienții de azi și-au luat-o de tot în cap. Pacientul nr. 1 ieși tiptil pe sală, iar sora nr. 2 ieși și ea, trântind usa emervată că se deplasase degeaba. Când sosi sora nr. 1, veselă nevoie mare, căci făcuse în sfârșit rost de imprumutul sperat, găsi telefonul în care urma să comunice vestea închis și se infurie și ea, dar fără a avea pe cine să se descarce. Formă numărul persoanei cu pantofii, dar acum suna acolo ocupat, probabil persoana nu-și dăduse seama că-i fusese luată legătura și continua să stea cu telefonul în mină. Puse receptorul în furcă și-i dădu astfel răgazul de a-și da seama ce se petrece, când pacientul nr. 2, cu fisa obținută de la chioșc prin cumpărarea ziarului, sună din nou și reuși să găsească atit centrala cit și interiorul libere. Când țirii soneria, sora nr. 1 smulse literalmente receptorul din furcă și răspunse cu voce vioaie, incredințată că vânzătorul pantofilor se duminise în sfârșit, dar auzind o altă voce care întreabă de doctorul X se bosumflă la mijlocul frazei. Răspunse acru că nu e acolo. Bolnavul nr. 2 mai întreabă, amabil și îndatoritor de parc-ar fi vorbit cu o contesă, dacă doctorul e în tura de dimineață sau de după-masă, dar nu mai avu cu cine vorbi, sora închisese, și trebui să se pună pe căutat o nouă fisă. Se duse direct la chioșc, socotind că vânzătoarea îl va proteja pentru cei 3,50 lei lăsați acum cinci minute, dar aceasta îl și uitase și-i răspunse dușmănos că n-are măruntis. Atunci luă din nou la rind magazinele ș.a.m.d. Il vom părăsi pentru a asista la carambolul ce se producea în acest moment la usa cabinetului.

DOCTORUL X sosea urmat de o droaie de pacienți care se doreau consultați și-l așteptaseră cu bilete, bilețele și recomandări, la poartă, la vestiar, pe culoare. Aruncă o privire incrunțată-distrată pe bancheta de lângă usa cabinetului să vadă ce-l mai așteaptă dintr-acolo, și-l zări, posomorit, cu capul în miini, pe bunul său prieten din copilărie pacientul nr. 1. Brufțuluit de sora nr. 2 și auzind prin ușa vocea nervoasă a sorie nr. 1 (pe care persoana pierdută pe fir încă n-o sunase, iar așteptarea o constrîngea să răspundă la o sumedenie de alte voci nepofite), pacientul nr. 1 se resemnase să aștepte în hol sosirea doctorului, al cărui nume, ca-n filmele cele mai melodramatice, se întimpla că nu-l cunoștea. Mare îi fu mirarea (aproape spaima) să se simtă bătut pe umăr cu prietenie și luat pe sus în cabinet de vechiul său amic, pe care nu-l recunoscuse în primul moment nici ca persoană. Căci își lăsase barbă. În sfârșit, într-o atmosferă de mare tensiune (noi pacienți băgînd capul pe ușa din minut în minut, alți doctori apărînd cu protejați de-ai lor pe care-i tirau după ei, parc-ar fi tras de o sfoară o capră, sora nr. 1 stînd cu capul în registru și aștep-

tînd bosumflată telefonul, cu aerul că toată lumea îi e vinovată), în această atmosferă de nevroză și chiar de traumatism psihic, vechii amici izbutiră totuși să-și depene întîmplările din prima tinerețe (nu se văzuseră de douăzeci de ani) și să intre binișor în pășaniile celei de-a doua; cînd, cu subînțelesul că din păcate boala le va da prilejul să discute mult de acum înainte, pacientul nr. 1 îi făcu doctorului un semn nerăbdător, să-i asculte păsul. Banal dar adevărat: de la un timp simte o umflătură sub urechea stîngă și, intrucît colegul lor comun, pictorul (îi spuse numele), murise săptămîna trecută de... („se jănă să spună pe șleau”) de boala secolului... o avusese exact în același loc, la glanda..., întrebarea este dacă nu cumva... și el...

În acel moment telefonul apucă să sune violent (pacientul nr. 2 nu se lăsa), sora nr. 1 sări în picioare și luă direcția aparatului; mina doctorului se întinse și ea, calm, mult mai simplu, spre receptor, care-i era, evident, mai aproape; dar văzînd-o pe soră atit de energică, o lăsă pe ea să răspundă, mirat de atita zel.

— Dacă nu cumva... și tu... ce? întreabă X, întorcîndu-se, pe pacientul nr. 1. Deceptionată, aproape scirbită, sora îi întinse însă chiar în acea clipă receptorul în care vocea pacientului nr. 2 întreba perseverent ceva.

— Sigur că da, unde sinteți? Poftiți aici, vă aștept! spuse doctorul în telefon.

Se întoarse spre vechiul prieten din copilărie și-l palpă în locul arătat, puțin sub ureche, împrăștiînd norii de moarte și de așteptare ce i se citeau pe chip.

— Doare? întreabă el apăsînd.

— Nu, nu mă doare, răspunse pacientul nr. 1.

— Sigur nu doare? se miră el.

— Ar trebui să doară pentru a...?

— Asta am vrut să vedem, conchise atunci doctorul X, parcă vrînd să treacă ușor peste această anomalie, și începu să-l explice patern, parcă prea patern, că da, știe de ce se teme el, dar (mai palpă o dată în treacăt) din așa ceva nu se moare... la ce se gîndește el... se dezvoltă altfel... Da, într-adevăr, apare și la el o ușoară inflamație, care însă rămîne în limitele normale, și dacă el, pacientul nr. 1, crede că e necesar ca să se liniștească, bine, or să facă o radiografie, cîndva, mai tîrziu...

— Păi, dacă-i așa, să o facem acum, izbucni pacientul nr. 1, devenit dintr-o dată vital, parcă faptul că nu-l dureau îi băgase un ghimpe în inimă.

— S-o facem! acceptă fratern doctorul X și se ridică pregătindu-se să ia de umeri pe pacientul nr. 1 și să-l ducă la radiologie. Dar chiar în clipa aceea sora nr. 2 băgă capul pe ușa și-l vesti cu o voce foarte urgentă că doctorul Y îl așteaptă de azi dimineață la chirurgie, și mai adăugă de la ea, văzînd că se ocupă tocmai de individul impertinent care ocupase telefonul, că are un caz grav pe care tocmai îl operează... o fi și început singur văzînd că nu-l găsește, anestezia e gata... și adăugă noi motive, și le mai repetă o dată, repede, des, insistent, din ce în ce mai insistent; pînă cînd X își luă mina de pe umerii lui nr. 1 și îl rugă să-l scuze, să aibă răbdare pînă se întoarce.

ÎN vremea asta pacientul nr. 2 aștepta un autobuz care intîrzia, iar surorile nr. 1 și 2 reîncepură să discute problema pantofilor, omul pierdut pe fir nu mai revenea, trebuiau să-l întrebe dacă nu mai are cumva o pereche, și din toate aceste motive aruncau din cînd în cînd priviri disprețuitoare individului bănuît că le incurcase. Acesta, uitat pe un scaun, își palpa pe furis locul inflammat („ușor inflammat” spusese parcă X) și se întreba de ce nu-l doare, nu cumva tocmai asta era semnul care ar trebui să-l pună pe gînduri? În paralel, numeroși pacienți se introduceau pe jumătate în cabinet, făcîndu-se nevăzuți apoi, cînd vedeau că surorile sînt inabordabile. Doctori veneau și întrebau de X, trăgînd după ei sfori imaginare cu pacienți reali. S₁ și S₂ întorceau capul scirbite și continuau să dezbătă problema lor crucială, pînă cînd toată lumea se retrăgea. La un singur personaj s-au ridicat și au luat chiar un fel de poziție de drepti. L-au poftit să ia loc, iar ele au ieșit zîmbindu-i fermecător pe culoar pentru a-și continua discutia, au ieșit lăsînd bineînțeles ușa întredeschisă, în așteptarea telefonului. Asta se petrecea chiar în clipa cînd P₁ prindea autobuzul și se îndrepta în viteză spre dispensar, așezat pe o banchetă rece, deschizînd ziarul cumpărat azi dimineață, căutînd ceva de citit, împăturindu-l apoi și băgîndu-l în buzunar.

Între timp, X făcea ce avea de făcut la chirurgie, se întorcea în cabinet și-l zărea pe omul în fața căruia surorile se ridicaseră în picioare. Il ruga pe P₁ să-l lerte că trebuie să mai aștepte o clipă, îl poftea pe Celălalt să se întindă pe canapea pentru consultație, P₁ trăgea de aici concluzia că situația lui e complicată din moment ce este mereu lăsat mai la urmă, P₂ intra pe poarta dispensarului, urca scările, se așeza lîngă ușa. S₁ se despărtea de S₂ și puneu mina pe clanta cabinetului, P₂ o agăța de cot și-i spunea să-i comunice doctorului că a sosit. „Stați la rînd” se apăsă S₁ tîfnoasă și intra înăuntru, unde telefonul mult așteptat suna în sfârșit și persoana îi promitea că da, așteaptă pînă mîine după bani și încearcă să mai procure o pereche prin studenții străini. S₁ vru, la această veste, să iasă din nou, să i-o transmită lui S₂, dar chiar în clipa aceea se produse un nou carambol care urma să complice lucrurile: Personajul Consultat tocmai își îmbrăcase haina și ieșea pe ușa, iar în locul lui se introducea P₂ care, cu perseverența-i binecunoscută, trecuse peste rînd, se îndrepta spre doctorul X și-l sechestra pur și simplu. Luat prin surprindere, doctorul capitulă și, vâ-

zînd fața chinută de griji a lui P₁, o opri pe S₁, i-l dădu ei în grijă, îi dictă cîteva cifre codificate, și-i trimise pe amîndoi la radiologie. Să-l lerte P₁, dar nu mai poate veni, totul e însă-n regulă, să se ducă la raze cu doamna și va vedea el pe urmă rezultatul. P₂ era de mult dezbrăcat în cămașă și întins pe canapea cînd S₁ îl preda pe P₁, împreună cu bilețelul dictat de doctorul X și scris de propria ei mină, lui S₂. Preparativele de așezare a filmului în cavitatea bucală, sub ureche, decurseră în salturi, întrerupte mereu de detalii mult mai pasionante privitoare la pantofi, marca și culoarea lor, numele și adresa celui ce-i procurase. P₁ observă cu stupeoare că filmul îi este plasat sub urechea dreaptă. Încearcă să spună ceva, dar nu reuși să scoată decît un horticăit penibil, căci limba îi era ocupată cu susținerea filmului. Fieroașă, S₂ își reprimă zîmbetul de pe fața extaziată de perspectiva procurării pantofilor și-l întreabă cu voce inchiizițională ce dorește. Ca să poată îngăima răspunsul, P₁ scoase filmul din gură și spuse că el are nevoie („are nevoie!” își dădu seama că e ridicol!) de radiografia părții stîngi, acolo avea el inflamația, ușoară inflamație. S₂ îi puse filmul la loc, în partea dreaptă, spunînd că ea execută ce scrie pe bileț, dacă nu vrea, n-are decît. P₁ arătă horticăind ceva spre S₁, cu înțelesul că ea scriesese bilețul, a ei e greșeala, în timp ce realitatea, inflamația reală, se află în partea stîngă — și-i arătă cu degetul încă o dată locul. S₂ propti însă greoiul anararat pe favoritul drept al lui P₁ și declară fotografia. După care reluă sporovăiala cu S₁.

În aceeași clipă apărui însă în prag și neobositul P₂, împreună cu solicitatul doctor X, pe care reușise nu se știe cum să-l atragă după el în deplasare. Doctorul vărea sincer afectat și avea chiar remușcări pentru că nu reușise să se ocupe pînă la capăt de P₁. Îi ceru surorii nr. 2 să dezvolpeze filmul imediat, sperînd ca prin asta să-l recompenseze cumva. Sora dispărui după o perdea, iar P₁, abia atunci, îndrăzni să se plîngă. „Nu face nimic, glăsuî doctorul împăciuitor, facem și la stînga o poză, să le putem compara”. Îi execută el însuși radiografia și-i introduse surorii clișeul prin perdea. Avoi îl prezenta pe P₁ lui P₂ ca pe unul din cei mai dragi colegi de liceu; iar pe P₂ lui P₁ ca pe tovarășul... (mormăi niște silabe confuze, ca dovadă că nici nu-i știa prea bine numele).

În final, X îi spuse tandru și dezînvolt lui P₁ că examinarea clișeeilor nu evidențiază nimic deosebit; totuși, verbul „a evidențiat” i se păru acestuia cam pasiv și ambiguu (iar tandrețea și dezînvoltura îl apărură și ele cam bătătoare la ochi), încît, întorcîndu-se spre casă prin amiaza rece, de plumb, în același autobuz cu banchete reci cu care sosise P₂ (răceala predispune totdeauna la gînduri negre), P₁ recăzu în disperare și începu să se întrebe dacă era mai stîtutor decît în urmă cu două ore; și dacă nu cumva coincidența întîlnirii acestui amic protegitor nu complicase și mai mult dilema în care se zbătea și în care fiecare argument împotriva bolii risca acum dintr-o dată să pară inventat numai din prietenie. P₂, de pildă, ca pacient oarecare, aoărut din neant, avea dreptul să fie mult mai liniștit, din acest punct de vedere, că nu i se ascunse adevărul. Și începu, sincer, să-l invidieze.

And the singer sing his song

Lumea trecea pe stradă cu nepăsare și el cînta
Negru, bătrîn și orb
cu un ciine ce-l trăgea încet după el,
negru, bătrîn și orb
Bătrînul cîntăreț
poate o glorie a anilor 20,
își cînta tristețe cîntece
și într-o bună zi
Ca într-o poezie de Prévert
Va muri
Dar spre deosebire de Prévert
lumea va stringe doar banii de pe jos.

Home

Pereții de acasă sint mult mai frumoși
Ei poartă întipăriți în ei
umbra trupurilor noastre
îmbrățișate în nopțile de iubire.
Ferestrele casei noastre
sint mult mai curate
ele sint oglinda permanentă
a chipului tău.
Aerul din casa noastră
este un aer de dragoste
aer rar și foarte pur
Clanțele ușilor noastre
poartă amprentele miinii ce mingiie
Telefonul nostru duce pe firele lui
Vocea ta cea caldă
Sufletul meu este acasă
Aici nu este decît numele meu
dar și el se va reîntoarce curînd.

Aș vrea

Aș vrea să fii pasăre
și să poposesc pe umărul tău
Aș vrea să fii buze
mereu lipite de buzele tale
Aș vrea să fii brațe
iar între ele să fii doar tu
Aș vrea să fii covorul de la pat
și dimineața să calci desculț peste mine
Aș vrea, aș vrea
Aș vrea să fii mereu cu tine

Cicatrice

Pe fețele unora, pe pietrele altora
poți vedea cicatricea anilor din Vietnam
Depart, foarte departe de casă
au căzut copii, frații, soții și
părinții lor
Erau tineri, iubeau, cîntau, omorau,
De ce e oare omul blestemat
ca marele lui dușman să fie tot omul
Omul din el, dinaintea și mai ales
omul din spatele lui

Păpușarul
sinistru păpușar
al războaielor fără de număr și sfîrșit.

Tudor Rădulescu

Vechi piese românești muzicalizate (Pitești)

O IDEE bună a teatrului piteștean: montarea a două vechi comedii românești într-un act, într-o formulă muzicală. A ieșit, — printr-o ușoară adaptare făcută chiar de regizorul Mihai Radoslavescu — o lucrare scenică oarecum unitară, numită, nu se știe de ce, **muzical**, termen provenit, probabil, din **musical**. Indiferent însă de cum i-am spune, e un spectacol în bună parte agreabil, spiritual scenografiat de tinăra Mihaela Dinu-Pițigoi: decoruri de carton cu caricaturi alb-cafenii, recuzită din același material, costume mucle. Partiturile, nu prea originale, tinzând a da, prin dulceață melodică și lungare, atmosferă retro — cu prea mare abundență de tangouri și valsuri — sînt ale lui Dumitru Lupu, tînăr compozitor ce-și face acum mina în teatru. Cum nici un actor n-are voce, nici știința de a mima interpretarea cîntă, ambianta sonoră e un amestec comic de burlesc autentic și parodie estradistică, efectul depășind pozitiv, și în altă direcție decît cea voită, intenția inițială.

S-au colat, așadar, **Urechea mahalalei**, satiră ușoară de moravuri vizînd cleve-teala incontinență și interesată, care era cit pe aci să împiedice căsătoria onestă a tînărului Vulturescu cu tînăra Ionescu, și **Pălăria**, deasemeni sarjă lejeră a mahalagismului, situată într-o petrecere ce are loc la subcomisarul Scriniciob, unde unei invitate îi dispare o sută de lei, după cîteva peripeții nostime ea alegîndu-se în schimb cu o mie. Constantin Riulet, autorul, a cunoscut notorietatea ca poet, gazetar, umorist și mai ales comedigraf, în deceniile unu-trei, fiind jucat de compania Davila, apoi la Național, apreciat de Liviu Rebreanu, Ilarie Chendi, Emil Gîrleanu, Ion Minulescu, N.D. Cocea, Mihail Dragomirescu, colaborînd cu Al.T. Stamatiaid, răsfățat de public. Se născuse în 1882. Prin anii 50-60, cred, mai frecventa încă lumea artistică, anonim, un bătrînel liniștit, jovial, povestind cu suc întâmplări de odinioară, «cum era la „Furnica”», bătîndu-se pe umăr cu Eftimiu și Iancovescu, întrebînd mereu de ce nu se mai servește „capuținer” la Capșa. Scrierile lui teatrale au ușurătatea și miresma tuturor incursiunilor comice în lumea policromă a periferiei românești, pornite genial de Alecsandri și Caragiale, continuate epigonic, dar cu talent, de Ranetti, Mircea Stăfănescu, Valeriu Mardare, Constantin Colonaș și alții, ridicate din nou la un pisc de artă de Tudor Mușatescu. Riulet, cu personajele sale (uneori, ce-i drept, cam grosiere), Luxița Bobirnac, Tărtăcută, subcomisarul Scriniciob, brutarul Colcut, samsarul Ciocoiu, femeia Filomela (unele nume au fost schimbate fără motiv și fără haz în reprezentatie), cu intriga de farsă bine țesută și vioi condusă, își are locul lui în această galerie.

Se asistă, deci, cu amuzament, la tribulațiile familiei Vulturescu, în care matroana (energie concepută de Carmen Roxin) e indusă în eroare de birfelile coanei Marița (Angela Radoslavescu, bună siluetă comică) și coanei Luxița, duenă de operetă (foarte hazoasă în viațu-nei Julietei Weigel), mistificată apoi de bonomul ei soț Jorj (Dumitru Drăgan, pișcher dar cam greoi), spre disperarea doicii Lina (într-un excelent travesti al lui Radu Coriolan, amintînd și de dicția impecabilă, și de umor bogat al lui Miluță Gheorghiu). Pină la urmă, Gigel (Sorin Zavulovici, elegant, mlădios) se va căsători totuși cu domnișoara doctor (Mihaela Mitrache, actriță de reală scenicitate, aici vag stingheră), refuzînd-o pe aleasa mamei, domnișoara Burăreacă (Cristina Radu, suplă, ironică) ce va deveni însă și ea noră, prin conubiu cu tînărul Narcis, jucat cu dezinvoltură de Petre Dinuliu. Nu destul de organizată, farsa e totuși condusă, în legea ei, cu grație malițioasă, de regizor, care se arată însă mai nesigur în a doua parte a reprezentației, **Pălăria**. Aici mișcarea e mai lentă și povestea obscurizată. Nu se înțelege ce se petrece, sindrofia e mitocosită, dispar unele motivații (nu se știe de ce fuge un invitat fără pantalon) și aerul e cam lînced. Majoritatea actorilor (distribuiți și în prima parte) își fac datoria cu destoinicie. Mihaela Mitrache e însă, aici, în vervă, cu scînteieri comice, realizînd o Luxița savuroasă în fandoselle ei. Emilian Cortea, actor solid, își impune al său brutar Colcut prin fațiesul bine găsit, de năting șiret.

O orchestră de numai trei instrumentiști susține cu eroism acompaniamentul muzical. O persoană platinată și uscățivă, personaj fără nume care-i încurcă pe ceilalți malmuțărîndu-se, bătînd step, făcînd pantomimă diletantă, pare extra-terestră.

Extrateatrală e în orice caz.

Ipostaze scenice ale comediei

Scenă de ansamblu din comedia muzicală **Urechea mahalalei** de C. Riulet (Pitești). Regia, Mihai Radoslavescu. Muzica, Dumitru Lupu

O operă scenică valoroasă: „Arturo Ui” (Timișoara)

O OPERĂ scenică valoroasă, de surprinzătoare originalitate și fantezie, **Ascensiunea lui Arturo Ui** poate fi oprită, aduce în primul plan vieții teatrale un regizor cunoscut și altădată ca laborios și serios, Emil Reus, și un actor tînăr de o excepțională vigoare, Ion Haiduc. Teatrul Național din Timișoara realizează, cu această ferocitate satiră a lui Bertolt Brecht, un pamflet politic de incisivitate, cit se poate de actual.

Caratul de actualitate e potențat de emoția estetică pe care o provoacă generalitatea hiperbolei scenice. După ce a părăsit Germania, Brecht a gîndit, în 1935, un roman antinazist în manieră bufonă. L-a scris în parte și apoi a renunțat la el, concepînd, în colaborare cu Margareta Steffin, în numai patru săptămîni din primăvara anului 1941, piesa despre gangsterul Ui din Chicago, pe care a subintitulat-o „parabolă politică”, punînd-o sub semnul următoarei apostile: „Trebuie să distrugem prin ris orice respect pentru dictator”. Eroul e Hitler însuși. Premiera din 1953 (la Stuttgart), cea din 1959 (la Berliner Ensemble), de la Paris (1960) și Leningrad (1963) preluau, într-un fel sau altul, ideea caricatural-burlescă a dictatorului din filmul lui Chaplin, închenărată, acum, firește, de rama neagră a ororii istorice față de personaj. Premiera românească (Giulești, Horea Popescu, 1964) aducea, ca notă distinctă, atrocitatea farselor jucate de Ui și de banda lui magnaților din „Trustul conopidei”, ca și concurenților din țările vecine. Spectacolul timișorean e o anatomie a sadismului. Și, deopotrivă, o demontare a mecanismului terorii: cum crește și se instăpînește ea prin umilinti, smerenie, tranzații oneroase, perfidie, autoritarism, crime, trădări fără sfîrșit, cinism declarat și teribila fărădelege a bunului plac absolut, ostil moralei și logicii, capricios și irațional, paranoic.

Trupa timișoreană a creat astfel o farsă sumbră, înfricoșătoare; risul e în-

ghetă, comicăria grosolană a histrionului prevestește incendii, încălcări de drepturi, moarte; petrecerile sînt funebre, totul e revoltător de scabros; pe cerul acestor întâmplări stăruie un nor veșnic amenințător. Avaturile procesului de fascizare, prin anularea oricărei libertăți, ducînd la domnia nopții și a urletului, zguduie. În generalitatea operei scenice sînt topite imagini a ceea ce a fost și imagini a ceea ce ar putea fi, concepute și practici ale dictaturilor de toate tipurile, chiar și ale unora latino-americane de azi, dar mai ales metode de instaurare a arbitrarului. Comică aici e batjocorirea de către Ui și acoliții săi, Roma, Giri, Givola, a preceptelor lumii civilizate și răsturnarea în ridicol a propriilor precepte. Unele personaje au corespondenți reali: Hitler, Goering, Goebbels, Dolfuss, Hindenburg, dar publicul de azi e mai puțin interesat de cei de odinioară și, firește, nici n-are toate cheile întâmplărilor; Brecht însuși spunea în „Jurnal” că nu i-ar face plăcere dacă s-ar căuta numai „dezvelirea făbulei”. Și, dealtfel, contemporaneitatea dizolvă, ca un acid, alegoria de altădată, lăsînd nede și atestabile faptele, ca și sistemul. Spectatorul vibrează la implicațiile de azi ale piesei în lumea ce a mai născut o dată „năbirca” și participă cu înfiorare la tragedia celor ce s-au supus, din neputință și lașitate, ori credință mizeră într-o posibilă conciliere cu forțele negre, devenind robi jalnici ai acestora.

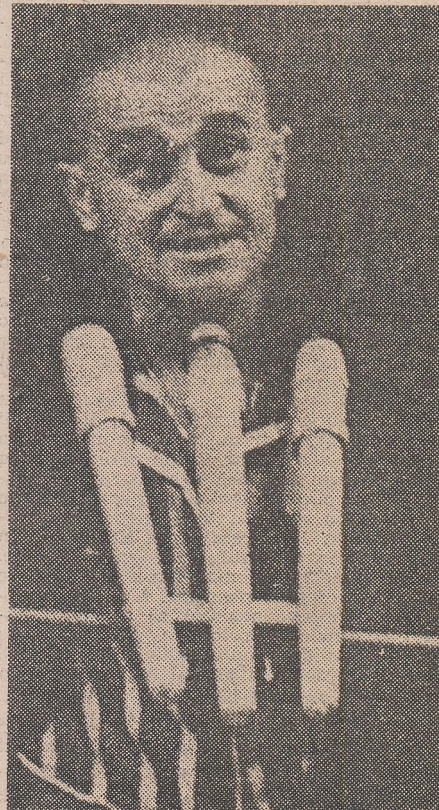
Reprezentafia funcționează ca un ceașornic. Desfășurarea e fluidă. Acțiunea e dinamică, exceptînd momentele cînd cite un actor secundar, sau un grup, doresc să se afirme, să se arate în po-fida ansamblului. Spațiile sînt închise. Porți grele, metalice, ascund conciliabulele secrete ale oamenilor de afaceri. Dar în afara lor, cu iscusite aparaturi de ascultare, gangsterii se informează. Pentru casa veche, impunătoare, a bătrînului politician Dogsborough e suficientă o jumătate de coloană în stil antic și fotoliul în care e tîntult — și în care actorul Vladimir Jurăscu îl joacă admirabil, cu o mască, o perucă, gesturi și tăceri de o mare sugestivitate. Odaia de cazarmă a lui Ernesto Roma (imaginat pătrunzător, în bădărnăia lui nemernică, de Miron Șuvăgău) unde un perete cu un pat imund, unde șeful doarme alături de un subaltern. Locuința căpeteniei gangsterilor e dominată de o oglindă mată și de un bust antic, — pentru autoadmirație și model.

Dar principalul element de configurare simbolică a ascensiunii lui Arturo e o scară de fier spiralată, urcuș și coboriș continuu, tribună a demagogilor, loc de prezentare isterică a celor ce au abandonat și s-au aservit, lojă a compromisiurilor întunecate, celulă a torturii morale, înălțime dominatoare și disprețuitoare pentru vulgul amorf de jos. Scara nu se termină pe planșeu, ci duce parcă mai departe, într-o subterană, groapă pentru cei asasi-nați, bolgie a corupției, alveolă misterioasă a urzelilor. Șomerii din docurile orașului, soldații tropăitori, cortegiile funerare, protagoniștii în sinistrele lor mantăi, chipie, cizme negre, se respiră și se adună, trec și rămîn în și prin aceste spații — atît de semnificative create de Doina Almășan-Popa — pe orizontale paralele, pe verticală, cu o rigoare a alcătuirii și desfacerii și cu o cadență ce arată elaborare meticuloasă, intrutotul favorabilă demonstrației.

Fanatismul demențial al lui Arturo Ui are complementele sale: bestialitatea rinjitoare și mitocănia lui Emanuele Giri, căruia Sandu Simionică îi dă toate nuanțele necesare abilității violente, instinctul asasin ce se manifestă prin înse-lătoarele compasiuni și poeticele aventuri ale lui Giuseppe Givola — o figură de panopticum, realizată scinteiilor de Alexandru Ternovici. Se rețin și chipurile financiarilor, negustorilor, misiților, martorilor falși, judecătorului sperjur, avocatului înfrînt, procurorului cumpărat, soldaților cruzi și muți, femeilor pasagere, victimelor, desenate de cele mai multe ori clar și apăsător, în maniera iregului spectacol, de Radu Avram, Mircea Belu, Alina Secuianu, Eugen Moțăceanu, Miron Nețea, Ștefan Sasu, Victor Odillo Cimbru, Ștefan Măril, Daniel Petrescu, Miriam Cuibus, George Lungoci, Cristian Cornea, Gheorghe Stana, Estera Neacșu, Camil Georgescu, Ovidiu Grigorescu, Traian Buzoianu, Damian Oancea (un Crainic inspirat, inteligent). Și toată figurația, în care se recunosc actori temeinici ai teatrului, ca Eugenia Crețoiu, Viorica Cernucan, Geta Iancu, Irene Flamann-Catalina, Aurora Simionică, Elena Simionescu și alții, precum și mașiniștii, toți călăuziți artistic, nu puși doar să stea, ori să vocifereze.

Protagonistul, Ion Haiduc, e de o extraordinară mobilitate și energie. Pungașul mărunt și prudent, cu capul răs, grobian și instabil, devine, sub ochii noștri, un șef de bandă cu reacții pe cit de imprevizibile pentru ceilalți, pe atît de minuțios preparate în taină, și apoi dictator lugubru, golit de orice pornire omenească, călău automatizat, creatură satanică, intangibilă și autoritară, o făptură cosmarească. Ui, tratînd pervers cu negustorii, guvernîndu-și cu perfidie proprii-i banditi, tinînd discursuri sfruntate, minimalizîndu-și crimele sub cuvînt de „mici greșeli”, proclamînd caraghios principii pentru a mistifica, ordonînd masacre, mimînd ignoranța, e o intruchipare monumentală a puterii desfrinate. Actorul și-a făcut o căutură neliniștită. Un mers repezit. Gesturi mecanice. Iluminări calde, cu ochii în cer și tulburări calde, cu ochii în pămînt. E o intruchipare a mesianismului cabotin, dar de o forță și o policromie care azează realmente personajul ca ax al operei scenice. El poartă, în întreaga-i constituție, în tot ce săvîrșește, spune și face, un mesaj de alertă maximă și e elementul decisiv al succesului acestui spectacol politic atît de grav și de dureros comic, atît de adevărat în ferocitatea lui paradoxal de frumoasă.

Valentin Silvestru

Ion Haiduc în rolul Arturo Ui din spectacolul brechtian al Naționalului timișorean

Almanah Cinema — 1984

■ **Almanah Cinema 1984** (redactor responsabil: Eugenia Vodă) este dedicat în întregime actorilor; interpretii filmelor noastre își mărturisesc „modelele profesionale”, își definesc „momentele decisive ale carierei”, sînt portretizați de regizori ori sînt înscrîși în „palmaresuri personale”. Școala națională de actorie e privită din perspectivă istorică și contemporană; se examinează dinamica relației scenă-ecran, se consacră grupajele actorului-personaj, și articolele cuprind actoricești sau vedetelor-copii. Se consenmează apariția unor noi nume și evoluția starurilor, li se analizează vocile și virsele. Multe foto-

grafii — imagini din peliculele mai vechi și din premierele viitoare —, dar și eseuri (mai succinte sau mai ample) sînt incluse în fiecare din capitolele bogatului sumar. Deosebit de interesantă este de asemenea secțiunea internațională, cuprînzînd povestea ecranizărilor shakespeareene realizate de Laurence Olivier și amintirile cinematografice ale scriitorului Graham Greene, fragmente din cartea-confesiune a lui Vasili Șukșin sau din cea a lui Luis Buñuel, interviuri recente cu Giulietta Masina, Marcello Mastroianni, Monica Vitti sau Al Pacino.

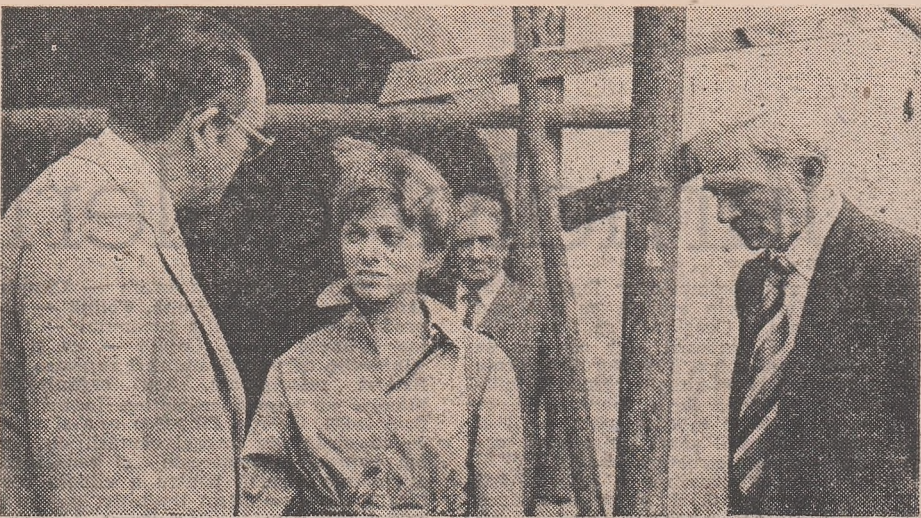
I. C.

După revelion

■ O apreciere „corectă“ a revelionului, spunea la radio Dem Rădulescu, trebuie să țină seamă de o simplă premisă : el are loc o singură dată pe an. De aici, poate, tentația tot mai evidentă a ultimelor ediții (cu atât mai mult a ediției 1984) de a aglomera în această noapte foarte lungă o avalanșă de soliști, grupuri și ansambluri coregrafice sau vocale. Pe programul I t.v. numărul lor a fost de cca 200, adică 25 în 60 de minute ! În aceste condiții, am asistat la un fel de simbolică strigare a catalogului celor care au activat în ultimele 365 de zile, realizatorii (de ce lista lor completă lipsește din programul tipărit ?) nefiind preocupați să construiască un spectacol, ci să nu uite un nume sau un compartiment muzical de exemplificat. Numerele se succed, astfel, de la sine, surprizele sînt excluse, după muzică ușoară nu poate urma tot muzică ușoară, după o scenetă ne îndreptăm obligatoriu spre sala de dans, iar după dans vin romanțele, vin repede și tot așa dispar, căci metronomul bate necruțător și alte înregistrări își așteaptă rîndul. Cum foarte puțini telespectatori urmăresc programul în fotoliu și în lînmă (casele palpită de evenimente !), trecerea meteorică pe micul ecran a unui număr bun are toate șansele să rămînă neobservată mai ales că în 1984 (ca și în 1983, 1982...) programul revelionului t.v. nu a avut prezentatori, care să pună accentele necesare și mai cu seamă să ne transforme din observatori în părtași la rezultatele unei munci care a fost, nu ne îndoiim, de durată și deloc ușoară. Fără a pretinde că observația are valoarea unui verdict, ni s-a părut că actorii au fost vedetele programului I. De ce se perpetuează, însă, prejudecata că „buni“ pentru revelion sînt numai unii dintre ei ? Alexandru Bocăneț demonstra, cu o strălucire însă neegalată, exact contrariul. Reluările transmise în zilele următoare ne-au confirmat ceea ce știam de anul trecut : Revelionul tineretului și, cu deosebire, Revelionul radio sînt alert construite, cu numeroase puncte de interes.

■ Anunțată pentru seara de 1 ianuarie, **O noapte furtunoasă**, premiera Caragiale pe micul ecran, nu putea fi așteptată decît cu maximă nerăbdare. Cu excepția tinerilor foarte tineri, publicul are un punct de vedere asupra piesei, implicit asupra spectacolului, și cum frazele și faptele sînt cunoscute, în majoritate, pe dinafară, nimeni nu e preocupat de ce se întîmplă ci de cum se întîmplă. Versiunea t.v. semnată de regizoarea Soroana Coroamă-Stanca a contrariat (sau incitat) pe mulți prin felul în care, pe de o parte, a aruncat la plan secund rețeaua extraordinară a replicilor, iar pe de altă parte a propus o altă „înfățișare“ a distribuției. Cum ar spune Florin Manolescu, autorul celei mai recente sinteze critice dedicate marelui scriitor, un număr mare de personaje neincluse în afiș și un număr de evenimente aflate nu prea departe în timp și spațiu de locul acțiunii „vizibile“ sînt scoase la iveală, ceea ce produce o uimitoare dereglare a mecanicii arhiștiate a textului. La premiera din ianuarie 1879, Slavici observa o anume atenuare a importanței scenice înregistrate de personajul Jupin Dumitrache astfel încît „celelalte roluri mai secundare se pun peste măsura cuvenită în vederea publicului și așa atențiunea rămîne ațintită asupra acestora“. Situația nu s-a schimbat după 100 de ani. În sfîrșit, așa cum ne-au obișnuit și alte montări actuale, Spiridon tînde a deveni un personaj-cheie în lanțul de întîmplări. Revelația spectacolului ni s-a părut a fi Valeria Seciu, actriță ce ridică pe cont propriu o memorabilă creație. În viziunea lui Horațiu Mălăele, Rică Venturiano trăiește un destin scenic demn de reținut.

Ioana Mălin

În premieră, pe ecranele bucureștene, **Dragostea și revoluția** (scenariu — Dinu Săraru și Gheorghe Vitanidis, regizor — Gheorghe Vitanidis, protagoniști — Mircea Albulescu, Valeria Seciu și Gheorghe Cozorici)

Micro-antologie

CICLUL de filme programat săptămîna trecută propune intr-adevăr o elocventă suită de „Imagini cinematografice“ ale profundelor prefaceri innoitoare din România socialistă“. Sub emblematicul titlu sînt reunite evocări ale istoriei recente (**Stejar — extremă urgență** și **Facerea lumii**), filme-dezbateri despre contemporaneitate (**Explozia** și **Clipa**), **Cursa** și **Proba de microfon**) ori poemul folcloric (**Virștele omului**). Fiecare dintre ele îmi oferă încă o dată prilejul să demonstrez cu fapte talentul românului pentru arta cinematografică. Filmele sînt diferite ca temă, și toate remarcabile, ca valoare artistică. Valoare bazată pe fapte de ecran, pe originalitatea temei, pe fapte doveditoare.

Există un gen foarte dificil și foarte rar ; căci filmul istoric nu trebuie confundat cu peripeții jucate în costume de epocă, gen al cărui as a fost Cecil B. De Mille. În super-super-spectacolele de acest tip se respectă numai hainele, dar gîndurile, vorbirea, atmosfera timpurilor respective preocupă mai puțin. Ca să atingă anvergura de film istoric nu e suficient să fie portretizate personaje reale din trecut, ci mai trebuie ceva, ceva greu de găsit și în care cinematografia română a dat opere remarcabile. O poveste istorică e aceea care zugrăvește începuturile unei noi societăți, începuturile unui nou regim politic. Și scenariștii și regizorii noștri au știut să descifreze atît momentele de răscruce ale timpurilor moderne, cit și cele mai îndepărtate, cînd voievozi români, Mihai Viteazul, Lăpușeanu sau Dimitrie Cantemir au simțit mersul istoriei, au anticipat și luptat pentru viitorul națiunii române. Filmele noastre îi arată sub această lumină. Filmele dedicate trecutului nostru au fost filme istorice veritabile, răspunzînd la toate canoanele genului. Asemenea filme în egală măsură istorice și anticipative sînt puține ; căci, desigur, filmele impecabile, ca autenticitate istorică, precum **Beckett**, **Un om pentru eternitate**, ori **Henric al VIII-lea**, rămîn doar portrete de personalități celebre, iar nu filme despre complexele fenomene ale unei epoci. Exemplelor oferite de grupajul prezentat în sala bucureșteană „Central“ le putem alătura multe altele, de la filmele consacrate perioadei daco-romane la cele dedicate lui Tudor sau Revoluției de la 1848, de la lung-metrajele inspirate din primul

război mondial la cele omagînd lupta comuniștilor români pentru libertate națională și dreptate socială.

În orice societate există un contrast între omul vechi și omul nou. Deosebiri de judecăți pe toate problemele existente. Mii de probleme. Pe care însă e greu să le faci să încapă toate în același film. Pare o imposibilitate materială. Nu pot încăpea în aceeași poveste. De aceea este firesc ca în fiecare peliculă să apară o altă problemă vitală evoluției societății moderne : temele majore din **Puterea** și **Adevărul** se întîlnesc cu cele din **Clipa** ; dezbaterile morale din **Reconstituirea**, **Cursa** și **Proba de microfon** revin în tonalitățile grave ale filmului **O lacrimă de fată**. Pledoaria pentru sensibilitatea și căldura datorate celor apropiați se recomandă în **Gioconda fără suris** și în **Filip cel bun**, în **Ilustrate cu flori de cîmp** și în **Fructe de pădure**, în **Singurătatea florilor** sau în **Angela merge mai departe**. Bineînțeles, una din importanțele datorii tematice ale filmelor noastre este zugrăvirea prezentului, a epocii de prefaceri revoluționare, de creație, de zidire, de construcție a socialismului. Iar fiecare dintre cineastii noștri, din generațiile cele mai diferite și în formele stilistice variate și-a adus contribuția la alcătuirea unei ample fresce, alăturînd alte și alte imagini despre profundele prefaceri innoitoare din societatea noastră contemporană.

Sensibili la valorile perene, specifice spiritualității românești, se demonstrează, de asemenea, regizorii noștri atunci cînd se inspiră din folclor, și mă refer nu numai la documentariștii noștri, ci și la realizatorii de filme de ficțiune, care au știut să transpună pe ecran poveștile și basmele noastre, de o superbă frumusețe și de o rară originalitate, precum **Harap Alb** sau **Tinerete fără bătrînețe și viață fără de moarte**.

În concluzie, meritele filmelor românești sînt multe, iar ciclul prezentat recent mi-a dat ocazia să reamintesc cîteva dintre ele, să alcătuiesc la rîndul meu o micro-retrospectivă a cinematografiei românești, a răspunsurilor la problemele-cheie ale zilelor noastre pe care autorii noștri de filme (și am numit doar cîteva filme bune) încearcă să le formuleze ingenios, pentru a se adresa direct și elocvent publicului larg.

D.I. Suchianu

Flash-back

Între lucruri și oamenii din ele

■ CINDVA, la începutul carierei, Visconti explica astfel coborîrea sa din lumea veche și închisă a aristocrației italiene în arena populară și accesibilă a cinematografului : „Am fost împins spre cinemă, în primul rînd, de nevoia de-a povesti istoria oamenilor vii, a oamenilor trăind în lucruri și nu a lucrurilor trăind în sine. Cinematograful care mă interesează este unul antropomorfic. Gesturile neînsemnate ale omului, senzațiile și instinctele lui ajung pentru a umple de poezie și vibrație obiectele ce-l înconjoară“. Această profesie de credință îi-o amintesc toate filmele viscontiene, dar mai ales acelea de „atmosfera claustrofobică“, după expresia lui Sadoul, între altele **Sandra**, **Căderea zeilor**, **Moarte la Veneția**, **Ludwig**, **Grup de familie** și **Inocentul**. **Sandra** (*Vaghe stelle dell'Orsa*) ar fi, în acest sens, capul seriei de „filme de cameră“ care a dominat ultimul — și poate cel mai fecund — deceniu al artistului. Este vorba de drama unei familii burgheze care, întrunită pentru două zile în vechiul ei palat din Volterra — oraș toscan — el însuși simbol al crepusculului și decadenței — își dezvăluie adîncile contradicții, disperarea eșuînd în corupție, răceala conducînd la despărțire și moarte. Este în **Sandra** o continuă căutare a trecutului, a copilăriei ce se pierde în ceată ca un continent tot mai vag. Indiferența se transformă în imputare, egoismul devine de neiertat, disperarea încomunicării trece în iubire răzbuunătoare și nefirească. Sentimentele, nemulțumirile, frustrările din trecut se amplifică, cresc amenințător și tind să rupă relațiile dintre membrii familiei sau să le dea forme monstruoase. La această luptă surdă, dar din ce în ce mai aprigă, ambianța rafinată participă în rolul de personaj abt prezent și atotputernic. Orașul, străduțele, casele medievale, cimitirul, apoi palatul însuși cu miile lui de obiecte deschise ca niște ochi asupra zbaterii omenești, tot acest mediu se constituie în martor, judecător și acuzat. Între fiecare lucru (în accepția viscontiană citată) și toate personajele la un loc (personajele vii, trăind în el) se întind fire nevăzute, subtextuale. Din această condiționare reciprocă, valente nebanuite se nasc, îmbogățind oamenii, lucrurile și în cele din urmă chiar filmul. Căci, fără cadrul de mare angajament plastic, story-ul ar fi putut rămîne o banală și ursuză poveste a familiei ; dar, în același timp, fără sfîșietoarea dramă socială desfășurată între zidurile sale, peisajul exterior și interior din **Sandra** ar fi putut rămîne o colecție de ilustrate frumoase sau de bine-compuse naturi moarte...

Romulus Rusan

Telecinema

■ MINCINOS aș fi, idilic și păcătos dacă n-aș dezvălui că în fiecare an, de 2 ianuarie, la prînz, aștept — și cînd zic an, știu ce spun, 365 de zile 365 de argumente care nu-s de joacă și de divulgat — să nu-mi placă, să nu mă suport concertul filarmonicii din Viena, și mare ticălos posac m-aș dovedi dacă n-aș recunoaște că în fiecare an îmi îmi place, iar mă duce, iar mă seduce și mă lasă abandonată ca o garofiță, din te miri ce, dintr-o prostie, domnule, dintr-un fleac, dintr-un pamplezir, dintr-un cap de harfă filmat nu știu cum în care vād goticul, donjonul și dadaismul, dintr-un giuben cu care se joacă o polcă, dintr-un havuz de castel care acum țîșnește și acum se curmă de parcă ar fi un fir de Parcă, și deși jun nu mai sînt, bel nici atît, constat că încă mai depand de concert-maistrul ăsta pe care de două luni îl vād în-cordat tot cu Beethoven,

Accelerație

tot cu Titanul, tot cu Eroica, tot cu funebrul, ajuns simbătă la Pastorală, dar care de 2 ianuarie suride sobru ca o acadea la intrarea pe care dirijorul i-o dă la un „pizzicato“ nostimior și toți, de la tobă la tubă, de la contrabas la piculină, rid și dau din umeri, de parcă n-ar fi fost mai alaltăieri în Walhala, ba chiar acadea de la timpan, fără de care n-ai înțelege finalul de la a V-a, acela care dă și lovitura și grația, trage cu pistolul, ca un caraghios, într-o polcă-galop, zisă „La Vinătoare“, dirijorul prefăcîndu-se speriat, ducînd mina la inimă și minîndu-i mai departe, cu turle și sobe, cu supe din Souppé, cu har din Lehar, cu toate că ei ar putea cînta și fără el, așa îl au pe Strauss în vinărbuit-ul și știelul lor pane. Aber, de ce nu mă plictisesc toate aceste fițe, fițe și pîfcați din polcile repezi și valsurile lente ? De unde puterea de a le

suporta, fix la 2 ianuarie, am n-am treabă sau angosă ? Nu s-a observat, îndeajuns că noi, caragiale-nii în muzică, aparținem în aceeași măsură și comului Păvălucă, celui care stătea în stal lingă amicul socrului său și-l vedea trăzîndu-și o palmă, la Gewandhaus, ca să se trezească din fericirea andantului la „a patra“ ; conul Păvălucă eră dintr-aceia cu ureche absolută care aud, în adîncul unui sănătos hohot de ris, suspinul mortii ; în spiritul ideilor sale ceva mai gingașe, se poate spune că ceea ce e grozav la vienezul ăsta este potrivirea — adică, ei cîntă cu o mare facilitate muzica facilă, tactică și ductilă, cu ale ei contraste naive dintre violoncel și alămuri, cu accelerațiile ei de la facil la felice, dînd lejerității și voioșiei temei de a fi sentimente puternice și necesare pentru a suporta seriosul și apăsătorul, căci, altfel,

ne-am fărîma. De la Murmansk la Nisa, de la Viena, pe cursul apei, pînă la Marea Neagră, vremea e de așa natură pe continentul lui Strauss (Johann !) că a mai nenorocită faptă ar fi să alungăm din casele oamenilor și din cîntările diplomaticești, pînă și farmecul unui vals. Ce ne-am face fără această fericitate melodică ? Cum am mai suporta concep-tele cele mai severe și riguroase care, ca tot ce-i vals și muzică, au și ele, vai de mine, forța lor de accelerație și, încă cum, de gravitate ? „Tot ce-i bun este lejer, tot ce-i divin aleargă pe niște picioare delicate ; iată prima teză a Eesteticii mele“, scria la 1888, Nietzsche, îngropîndu-l pe Wagner și slăvindu-l pe Bizet (!), dar nice eu, nice dumneata nu-i vom face a-frontul de a-i spune că e ridicol și exagerat în opoziția stabilită... Suport perfect și Wagner, și Bizet, și ridicolul, și faciul, și Eroica, și o polcă pe furate, căci nenorocirea... ei bine, ce e nenorocirea ? „Prost lucru...“ atît spune-a Caragiale.

Radu Cosașu

Jurnalul galeriilor

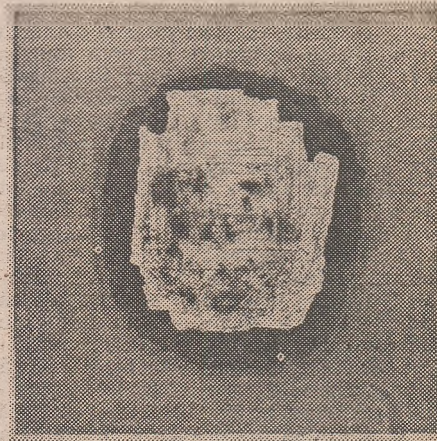
Simeza

■ Pentru o corectă și profitabilă înțelegere a expoziției lui **GEORGE FILIPESCU**, ceea ce implică imperios și ciclul de desene, sau obiecte-desen, trebuie să pornim de la premisa propusă, aceea a căutării picturalității intrinseci, dincolo de posibile teme sau obsesii conceptuale. Dealif nominalizate, poate și ca un necesar punct de sprijin oferit lecturii corecte, aceste pretexte sau motive declanșatoare ne conduc la ideea unei voințe de autonomie plastică ce putea fi detectată încă în urmă cu ani de zile, când artistul evita, cu hotărâre dar fără frondă inonoclastă, locurile comune, ori-care ar fi fost teritoriul lor stilistic. El nu repudia — și nici astăzi nu o face — figurativul ca posibilitate expresivă mereu fertilă în scara vizualizării mediate, nici abstracția semnificativă, în sensul ei autentic și originar de sinteză ce poartă memoria structurilor reale, dar redimensionată la valoarea semnului plurivoc. Într-un anumit fel, dincolo de procedeul formativ propriu-zis și de utilizarea energilor latente în alegerea gestului sau teluricul materiei picturale, Filipescu este

un artist al compunerilor logice și al rostirii calme, prin aceasta cu atât mai convingătoare. Conștiința că propriile certitudini și limpeziri sint cele ce se transmit, prin operă, receptorului dornic de înțelegere și nu simplu spectator indiferent, îl conduce la o consecvență ce nu se convertește în manierism steril ci într-un remarcabil efort de atelier, organic implicat în structura imaginii.

Lumea supusă analizei și reformulării iconice este variată și, revenim, dedusă din precedentul realității proteice, cu inerente preferințe ce se subordonează, sau decurg din, integritatea demersului original. Obiecto-desenele artistului se intitulază generic **Spațiu**, pentru că sursa ideatică rezidă în limitarea investigației la tectonica primară, ceea ce conduce, paradoxal, la deschiderea către infinitul materiei, terestre sau cosmice. Senzația de palimpsest pe care o generează aceste compuneri decurge din prelucrarea suportului, dar și din calitatea scriiturii, fină caligrafie cartografică pe imaginarul hărților mentale, puțin fantaste, preponderent recuperate dintr-o viziune „à vol d'oiseau” modernizată ca unghi de planare. Același lucru se întâmplă și cu pictura de forme telurice, ori-

care ar fi numele acestora — **Cimpie, Munte, Lacul, Ogor, Deltă, Colină** — sau produse de intervenția umanului — **Dulap țărănesc, Steag, Cuptor** —, ca și cu **Vinătorile** ce poartă amintiri rupestre sofisticat reformulate, sau **organizările plastice** pe ecuații cromatice. În toate și prin toate, George Filipescu reia și reface cu obstinție traseul căutării de forme expresive, urmărește și redactează autonomia formei, pentru a elibera picturalul de anecdoticul limitativ, pentru a regăsi puritatea și sinceritatea originară fără a pierde valoarea iconică intrinsecă și elocvența raporturilor tonale. Relația cimpului-ecran sau a cimpului-receptacul, cu forma interioară, conținută sau etalată ca un semn emblematic constituie problema principală a demersului actual, conținând simultan certitudinea că ne aflăm în fața unui program de durată, durată putând însemna în acest caz o viață. Căci procesul analizei ce conduce, prin alchimii și renunțări patetice, la sinteza elocventă, nu este compatibil cu spectaculosul și facilul. Iar George Filipescu știe exact nu numai pentru ce a optat, ci și ce și cit a investit ca talent, seriozitate, pasiune și logică în acțiunea sa.

GEORGE FILIPESCU : Compoziție

ale pastei ce conferă relief material și simbolic imaginii. Pentru Tuzlaru natura nu este un placid spațiu al bucolicelor articulări grațioase, ci efectul și sursa permanentei deplasări a materiei organice și anorganice, o confruntare spectaculoasă cu efect regenerator și capabilă de sugestii iconografice insolite. Agitația virtuală este compensată, calmată fără a fi anulată, prin liniștea unei orizontale ce semnifică, simultan, certitudinea oferită de pământul-principiu, receptacul și sursă a întregii realități imediate, sau de prezența unei case, reper stabil prin referire la uman. Dialogul ce se stabilește între forța elementară și logica punerii în imagine generează, în fond, capacitatea de atracție a picturii lui Tuzlaru, fără pretenția unui plan metaforic secund, explicit formulat. Pictură de afect și spontaneitate gestuală, implicând natura statică în aceeași ipostază a materiei ce se consumă prin combustie ascunsă, arta lui Tuzlaru se atestă din linia senzualilor nedisimulați, a temperamentelor fruste ce își găseau locul de excelență la sfârșitul secolului trecut printr-un Van Gogh. „Mantaua” acestuia se dovedește mereu generoasă și, mai ales, fertilă prin consecințele contemporane, de felul celei reprezentate de Nicolae Tuzlaru, firește în alt context.

Virgil Mocanu

NICOLAE TUZLARU : Peisaj cu sălcii

MUZICA

Simplă seducție sau adevăr interior ?

DE curind am urmărit, într-unul din concertele Filarmonicii „George Enescu”, o versiune eclatant-virtuoasă a **Concertului nr. 3 în re minor** de Rahmaninov, la pian aflându-se Zoltán Kocsis, marele talent și în același timp **copilul teribil** al școlii interpretative ungare. Înzestrarea lui Kocsis este mai presus de îndoială, el are un nume bine consolidat în viața artistică internațională și nu mai devreme decît astă-toamnă ascultam retransmisia radiofonică a unui din faimoasele **Promenade Concerts** de la enorma Albert Hall din Londra, talmăcirea dată de el unui din **Concertele** mozartiene fiind răsplătită cu ovații îndelungate. La noi, Kocsis a cîntat de multe ori și imi amintesc, de pildă, cu plăcere de redarea grăitoare a unei transcripții pianistice după pagini din **Tristan și Isolda** de Wagner. Chiar recenta apariție de la Ateneu a plăcut multora, dar pe semnatul acestor rinduri l-a lăsat cu o undă de tristețe în suflet. De fapt, îi mulțumesc lui Kocsis pentru că m-a determinat să scriu articolul de față, dorind să ridic unele întrebări de mare stringență pentru orientarea actuală a artei interpretative — și de care mi se pare că în-deosebi înzestrații noștri tineri muzicieni ar trebui să țină seama. Despre ce este vorba ?

Concertul în re minor a fost parcurs într-o viteză cosmică, așa că nu a mai rămas mult timp pentru ceea ce unii ar putea numi sentimentalismele rahmaninoviene. Însăși tema inițială a lucrării, acea temă lungă, plutitoare, evocînd orizonturile nemărginite ale stepei, melodie care și se înscrie în memorie odată pentru totdeauna, a fost depășită în graba **tempo**-ului rapid, ca ceva de la sine înțeles asupra căruia nu merită să zăbovim prea îndelung. Patosul a fost cenzurat scurt, în general pe primul plan aflîndu-se un brio spectaculos, ce e drept, dar care te făcea să te întreb: la ce bun toate acestea, dacă sensul muzicii părăsește pînă la dispariție ? Dacă îi neutralizăm lui Rahmaninov încercătura de poezie romantică, dacă îl înbrîncim pe scara gamelor, arpeggiilor și acordurilor scipitoare dar cumva goale pe dinăuntru, ce mai rămîne din el ? Colegul Iosif Sava, căruia am avut ocazia să-i împărtășesc serioasele mele îndoieli asupra unei asemenea viziuni interpretative, m-a avertizat că tinărul pianist a plăcut enorm și într-un comentariu — la sfîrșitul uneia din „Invitațiile Euterpei” — l-a calificat drept „chemător” și „so-

cant”. Se poate, dar mi se pare că nu doar acesta trebuie să fie rostul interpreturii care, ieri ca și astăzi, ar trebui să-și amintească de spusele lui Dinu Lipatti, valabile și acum și peste două mii de ani : „Nu vă serviți de muzică, ci serviți-o !”

Nimeni nu pretinde să ne oprim la ofaturile pianistice ale unuia din marii virtuozii de acum cîteva decenii, Vladimir de Pachmann, sau să rămînem la concepția chopiniană a unui Paderewski. S-ar putea ca un elev de liceu muzical să-l pună astăzi în incurcătură chiar pe Liszt, pentru că ceea ce poate realiza tehnica instrumentală în zilele noastre este uneori de necrezut. Însuși Sviatoslav Richter, ascultîndu-l pe Andrei Gavrilov cu cîțiva ani în urmă, în „Hambarul” de la Meslay, mi se pare că în **Islamey** de Balakirev, spunea că în fața tineretului cel din generațiile precedente se simt, nu o dată, dezarmați. Fără îndoială — dar nu exclusiv în agilitatea degetelor iuți și precise stă toată taina. În ce privește **Concertul nr. 3** de Rahmaninov, se cuvine oare să lăsăm în urmă, vorba titlului unei piese și a unui film — „Să primim înapoi cu minie” — la toți maestrul claviaturii care, perfect apți să treacă peste teribilele dificultăți ale partiturii (Rahmaninov însuși, Ghilels, Horowitz etc.), i-au relevat totuși savoare, melodică, zbuciumul interior, culorile sufletești ? Numai pentru a slobozi baerele unei pianistici atletice, dezlănțuite, care lasă deoparte amănuntul revelator pentru a ne șoca ?

PROBLEMA depășește însă apariția lui Kocsis, extinzîndu-se și la mulți alți maeștri ai interpretării. Cu riscul să par a dori neapărat să dărim idoli voi cîteza totuși să discut unele aspecte ale versiunilor beethoveniene ale lui Leonard Bernstein, unul dintre dirijorii proeminenți ai actualității — pe care avem ocazia adesea să-l admirăm la televizor în ultima vreme, în serialul prezentat de Maximilian Schell. Acum cîțiva ani l-am putut urmări în calitatea lui cea mai de seamă, cea de educator muzical, prezentînd diferite aspecte ale artei sale și exemplificîndu-le cu concursul Filarmonicii din New York. În general publicul îl aclamă și — mai mult decît atît — nu trește chiar o afecțiune specială pentru el care îi face, de pildă, pe vienezii, nu tocmai lipsiți de simfonii ale lui Beethoven sau ale lui Mahler, să se îngheșue ca la nimeni altul cînd faimoasele partituri sint talmăcite de Bernstein. Care es-

te explicația ? Avem de a face cu un muzician fără prejudecăți, care după cum se știe a scris și **musical**-uri, a frecventat și domeniul jazz-ului și a dobîndit dintr-o asemenea experiență o anumită naturalitate a comunicării, cu totul specială, pe care uneori i-o pot invidia cei ce nu s-au ocupat dintotdeauna decît de un domeniu mai restrîns, mai limitat, al artei sunetelor. Medalia își are însă și reversul ei. Seducția nu este totul și ceea ce poate **place** în sala de concert la un moment dat nu este tot una cu înțelesul primordial al operei talmăcite. Ascultînd, de pildă, uvertura **Leonora a III-a** de Beethoven, am fost surprins de brio-ul spectaculos, asemeni celui dintr-o piesă de virtuoziitate paganinescă, împrumutat jubilației orchestrale finale, cea care urmează după faimoasele chemări ale trompetei, semnificînd în operă sosirea guvernatorului și deci eliberarea de către Leonora, travestită în Fidelio, a sofului ei, întemnițat pe nedrept. Viorile Filarmonicii din Viena cîntau „pe rupte”, fără să mai țină seama de o anumită **etichetă**, de rigoare în multe pagini clasice și la care mai cu seamă vienezii țin foarte mult. Marea școală dirijorală ne-a obișnuit cu o tensiune, o gravitate, o pondere, chiar o **rezervă** în abordarea realității beethoveniene și poate că n-ar fi bine să ne batem pe umăr, excesiv de familiarizări, cu capodoperele clasice fundamentale. Simfoniile sau uverturile beethoveniene nu pot fi tratate drept **șlagăre**, chiar dacă ne place să le fredonăm citeodată. Rangul lor trebuie să se mențină acolo unde l-a ridicat istoria artei și a civilizației umane în genere.

Capcanele sînt multiple : interpretul este pîndit fie de tehnicitatea sa imensă, care îl poate tenta să uite la ce slujește un asemenea aparat ultraperfecționat, fie de obsesia „de a nu face ca ceilalți”, fie de urmărirea unui anumit ideal purist, care îl determină, pe alte căi, aparent opuse, să neglijeze același factor esențial : carnea, singele, viața însăși a operei talmăcite. Mi s-a întîmplat, de pildă, să-l ascult pe Arturo Benedetti Michelangeli, socotit unul din pianiștii veacului, și să rămîn de gheață, cu toate că admiram perfecțiunea astrală a jocului său instrumental. Fără să uit, de bună seamă, că încă în urmă cu mulțișori ani **Sonatele** de Scarlatti, **Variațiunile de Brahms pe o temă de Paganini** sau **Concertul în sol major** de Ravel scăpărau, sub degetele acestui maestru, de farmece indescriptibile.

INTREAGA evoluție a mijloacelor de expresie, a uneltelor interpretului, nu trebuie să-l facă să scape din vedere scopul ultim al indeletnicirii sale : acela de a reda esența, adevărul interior al muzicii pe care o înfățișează. Asta o știe bine un Carlo Maria Giulini, care repetă pînă la saturație că numai trăirea unei existențe depline și complexe poate fecunda arta muzicianului și că nu cedează niciodată în fața seducțiilor comerciale ale **cantității** sau ale spectaculosului fără acoperire. Tot așa și Murray Perahia — un nou mare pianist mozartian : el își ascute înfinit penelele sonore, doar pentru a lumina anumite aspecte ale **emoției** mozartiene, care putuseră scăpa nereliefate în trecut. Să ne gîndim, în aceeași ordine de idei, la Dinu Lipatti sau Clara Haskil, diferiți ca temperament dar reușiți prin ideea comună a sincerității grăirii pianistice și sublimei purități, în numele virtuților clasicismului. Înnoirea autentică trebuie să aibă doar felul descoperirii unor **tărîmuri spirituale** nerevelate pînă atunci. Deunăzi, la Opera Română, în **Walkiria** wagneriană (spectacolul bucură este pildurii din multe puncte de vedere), Pompei Hărășteanu și Mariana Stoica făceau din convorbirea lui Wotan cu Brünnhilde un sfat intim și afectuos între un părinte necăjit și fiica lui, care încearcă, chiar împotriva dorinței tatălui ei, să-l deslușească gîndurile. Poate că „morga” zeească dispăruse, dar omenescul strălucea de vibrații inedite.

Lipsă de toleranță ? N-aș zice. Beckmesserii nu mi-au fost niciodată simpatici. În juriul mondial al discului l-am susținut cu înverșunare pe Glenn Gould, controversatul — pînă la moarte — pianist canadian, care fraza genial unele meditații lirice ale lui Bach sau dezlănțuia toată imensa forță vitală a ritmurilor maestrului de la Leipzig, făcînd să se clatine rigorile judecăților de toată ziua asupra interpretării operelor bachiene. Tot așa, l-am apărut pe Andrei Vieru în fața colegilor mei critici cînd, dînd într-un „bis” (după Prokofiev !) o pagină tulburătoare din **Variațiunile Goldberg** de Bach a mers pe o linie cumva înrudită cu a lui Gould, putînd părea excesiv de romantic sau, dimpotrivă, prea modern. Dar aceste nuanțe existau în muzica respectivă, erau sensuri poate noi, dar autentice ! Rostul artei interpretului este de a ni se adresa „într-un limbaj uman și frățesc” — vorba lui Enescu — vibrînd în consonanță cu opera talmăcită, de a ne revela tezaurele, fără sfîrșit, ale vieții lăuntrice — a noastră, a tuturor.

Alfred Hoffman

UNIREA, 1859 — coordonate și conexiuni

CELE două principate românești, Muntenia și Moldova, așezate la răscruce de imperii și interese reușesc printr-o admirabilă coordonare a acțiunilor să obțină un alt statut politic și diplomatic, să se unească, lăsând pe caimacamii ruginiți și pe protectorii lor, să-și consume neputința în urma adeviziunii fără preget a tabacilor, mărginașilor, țărănilor — a căzușilor de orice condiție — la programul unioniștilor. Reușesc să înfăptuiască Unirea, înaintea unor popoare cu opere de rezonanță în cultura europeană, precum cel italian, prin dirzenie înăuntru și orchestrare diplomatică în afară, biruind până la urmă opoziția unor puteri garante ce se considerau frustrate în îngustele lor interese.

Deși bucuria a fost atunci fără margini nimeni n-a considerat Unirea din 1859 decît o etapă firească dintr-un proces istoric, care, plecînd de la unitatea de origine, limbă, datini și speranțe readucea în actualitate opera unificatoare a lui Mihai Viteazul, vizînd în final unitatea Daciei. „Unirea României într-un singur stat — scria C. Bolliac aflat în exil — nu este o idee numai în capetele citorva români prea înaintați; nu este o idee ieșită din dezbaterile de la '48 înainte, ea a fost sentimentul național în toate părțile României de cînd istoria a început a ne spune cîte ceva despre Dacia”. („Republica Română”, Bruxelles, 1853, nr. 2, p. 281). Dar înaintea istoriei scrise au existat tradițiile orale despre bădica Traian, despre dachi, despre cum s-au răsădit rumânii și despre cum au fost ei descălecînd. A existat limba, la auzul căreia au tresărit cu mirare multă călătorii străini pe care pașii sorții i-au purtat prin părțile noastre: diplomați, militari, misionari etc., recunoscînd în stratele mizere de iobagi pe descendenții vechii Rome; limba care i-a „cusut” laolaltă pe baciai vîrînceni, munteni și ungureni în peregrinările lor, făcîndu-i să se simtă mereu acasă, peste vremelnicele hotare și așezări. Iată un exemplu: **„Continent de spiritualizare a frontierelor, realizat de la sine, fără arme, fără propagandă, fără colocvii diplomatice.”**

Istoricii și cărturarii — mai ales cei străini — nu s-ar fi ispitit să adaste la izvoare pentru a explica de unde „au izvorit și cură” rumânii dacă n-ar fi constatat această uimitoare unitate lingvistică și etnografică. **S-a plecat, cu alte cuvinte, de la realitate** — și nu de la mituri — în explicarea permanenței noastre. Datele furnizate de cronicari și de istoricii străini — în special cei antici — i-au ajutat pe cărturarii noștri să facă legătura între trecut și prezent, să jaloneze un program al renașterii culturale ce urmărea în ultimă instanță eliberarea națională și socială. Acest program, chiar dacă a fost rostit mai apăsător de reprezentanții Școlii Ardelene ori de Societăți secrete din Muntenia și Moldova, n-a vizat niciodată o singură provincie, fiindcă frontierele existau numai pe hărțile străine de stat major — deasupra lor, tronînd aceeași țară românească în inimile tuturor.

Preocupați să-și făurească un nou destin, pe măsura trecutului și aspirațiilor lor, rumânii au făcut, în primul rînd, **apel la istorie**. Pentru pașoptiști și unioniști — activînd în țară sau peste hotare — istoria reprezenta nu numai o reconectare cu trecutul, cu lupta pentru libertate, independență și dreptate socială a înaintașilor, ci, fiind „cea dintîi carte a unei nații” (Bălcescu) și „magistra gentium” (Kogălniceanu) trebuia să ofere exemple de întemeiere în virtute, curaj, și statornicie, cu alte

cuvinte să pregătească **conștiințele** pentru construcțiile viitoare. Incolonarea spre libertatea națională și socială făcea mereu apel la solidaritatea obștească din vremuri de cumpănă, la rădăcinile istorice — istoria fiind considerată o armă cu valențe nu numai informative, ci și formative.

NU mult timp după ridicarea națională și socială a norodului de către Tudor Vladimirescu și inaugurarea domniilor pămîntene, publicațiile încep a purta titluri simbolice. Frecvența unor titluri în care apar termenii „român”, „românesc”, „Dacia” ori „Propășirea”, „popol”, „suveran”, „popor”, e demonstrativă pentru orientarea spre întregul românesc și dreptate socială: „Albina Românească”, 1829, „Alăuta Românească”, 1838, „Dacia literară”, 1840, „Arhiva Românească”, 1840, 1841, 1845, „Propășirea”, 1844, „România literară”, 1855 (în Moldova); „Curierul românesc”, 1829, „România”, 1837, „Magazinul istoric pentru Dacia”, 1845—1848, „Pruncul român”, 1848 „Popolul suveran”, 1848, „Românul”, 1857 (în Muntenia); „Telegraful român”, 1853 (Sibiu) etc. Sint titluri care luate separat spun mai puțin, dar, alăturate în contextul pregătirii și desfășurării evenimentelor de la 1848 și 1859, devin **titluri-cheie** pentru aspirațiile multîmilor românești. Evident, acestea nu însemnează că trebuie neglijat rolul unor publicații cu titluri ca: „Trompeta Carpaților”, „Buciumul”, „Steaua Dunării”, „Timpul”, „Patria” etc.

Un aport deosebit în conturarea gîndirii istorice și politice din preajma revoluției l-au adus „Magazinul istoric pentru Dacia” și „Arhiva Românească”. Pe lângă publicarea unor izvoare și cronici românești aceste publicații au relevat totodată și rolul arhivelor străine precum și ponderea unor autori de peste hotare preocupați de trecutul, realitățile românești și limba românească. Un singur exemplu. M. Kogălniceanu semna în „Introducția” de la „Arhiva Românească”, 1841, opera lui Martin Opitz (1597—1639), care, a consacrat în volumul publicat la Strassbourg, 1624, **Zlatna oder von der Ruhe des Gemüthes** adică **Zlatna sau despre liniștea sufletului**, adevărate imnuri de laudă istoriei, limbii, datinilor, portului, cîntecelor și firii cumpătate a românilor din Apuseni. De notat că Mihail Kogălniceanu reproduce aici poemul despre limba românească al lui Opitz — autor, considerat drept „cel mai de seamă poet german al veacului” (M. Isbăscu, **Ist. lit. germane**, Ed. Științifică, 1968, p. 131) — nu numai pentru va-

loarea sa literar-afectivă, ci și pentru numeroasele note din subsol despre războaiele dacice, colonizarea Daciei, inscripțiile din Transilvania, notele etimologice etc. (Din păcate, această operă n-a apărut în volum decît la 140 de ani de la semnarea lui Kogălniceanu, adică în 1981 în tîlmăcirea lui Mihai Gavril).

MULT mai intens se vor concentra asupra izvoarelor străine despre români și, mai ales, asupra reflecțiilor noastre în conștiința europeană, luptătorii pașoptiști, după înăbușirea revoluției și plecarea lor în exil. Ajunși la Paris, Londra, Bruxelles, Constantinopol etc., ei își dau seama că nici ridicarea pandurilor lui Tudor din 1821, nici mișcările revoluționare de la 1848 din cele trei țări române, și nici civilizația românească nu sînt cunoscute la parametri reali. Elocvență în acest sens este o scrisoare a lui I. E. Voinescu către Jules Michelet: „Una din cele mai sfîșietoare dureri ale exilului pentru noi români este de a vedea cît de puțin cunoscută este nefericita noastră patrie. Istoria sa, datinele sale, obiceiurile sale, serviciile pe care le-a adus odinioară cauzei civilizației, suferințele sale [...] toate acestea pentru cea mai mare parte a Oamenilor, chiar pentru cei mai luminați din Europa, nu sînt decît literă moartă”. (M. Bucur, **Jules Michelet și revoluționarii români**, Ed. Dacia, 1982, p. 169). Pentru a remedia aceste lacune exilații români fac traduceri din literatura noastră și propun să se editeze în limba franceză un corpus de **Documente privitoare la Istoria Românilor**, în zece volume, începînd cu date generale despre geografia, economia țării etc., continuînd cu cronicile, operele lui Șincai, Maior, Bălcescu; mărturiile străine despre români, viața culturală etc. Același cercetător semnalează la „Bibliothèque Polonoise” din Paris existența unor manuscrise istorice românești traduse probabil de E. Carada, C. A. Rosetti și recopiate de Maria Rosetti. În același timp exilații publică importante lucrări și traduceri privind viața politică, economică și socială a românilor, literatura și civilizația lor, care au schimbat optica intelectualității și a guvernelor europene față de noi — printre autori figurînd N. Bălcescu, V. Alecsandri, I. E. Voinescu, Cezar Bolliac, D. Bolintineanu etc. Se făcea apel la istorie în interior pentru solidarizarea conștiinței a multîmilor iar, peste hotare, pentru o minimă informare și susținere a cauzei noastre. Se poate afirma că puține generații au reușit să facă dintr-o înfrîngere, aceea a revoluției, o premisă pentru victorie —

realizarea Unirii — căci miza după Tratatul de la Paris era de a obține recunoașterea autodeterminării.

NU trebuie să fii istoric pentru a observa cîteva trăsături care onorează în cel mai înalt grad pe luptătorii pentru Unire. Ei au reușit să depășească acea „coloră locală” de care vorbea Kogălniceanu, în ciuda propagandei antiunioniste, alimentată în special de Turcia și Austria și, în ciuda presiunilor, făcînd din Milcov un riu interior; au imprimat peste hotare lucrări prin imense sacrificii materiale; în fine au făcut să prevaleze interesele naționale asupra ambițiilor și intereselor personale. Lui Costache Negri și lui Vasile Alecsandri li s-a propus candidatura la domnie — și aveau șanse — însă ei au refuzat sceptrul, dar nu numai atît, au devenit sprijinitori consecvenți, atît pe plan intern cit și extern ai Domnitorului ales, Alexandru I. Cuza. Toate aceste însușiri deosebite n-ar fi rodit dacă n-ar fi fost altoite pe un suport popular, în 1848 ca și în pregătirea Unirii. În componența Divanurilor ad-hoc din București și Iași (7 și 9 octombrie 1857), care urmau să decidă Unirea și autonomia intrau: 60 de deputați reprezentînd marea boierime; 33, pe micii proprietari; 39, pe orășeni și 33 pe țărani. Chiar dacă această proporție nu reflectă întocmai structura socială, nu este mai puțin adevărat că Divanurile au fost „cele mai democratice adunări reprezentative din Europa acelei epoci” (M. Mușat, I. Ardeleanu, **De la statul geto-dac la statul român unitar**, Ed. Științifică și Enciclopedică 1983, p. 284) și că s-a făcut apel pentru Unire la votul tuturor categoriilor sociale. Se confirmă încă o dată opinia lui Kogălniceanu că principalul erou al istoriei este poporul.

Acest apel la toate păturile sociale ne duce cu gîndul la Marea Adunare de la Alba Iulia care venea după 59 de ani de lupte și jertfe în continuare — lupta pentru Independență din 1877 și pentru întregirea hotarelor din 1916—1918. Cei 1228 de delegați sprijiniți de 100 000 de participanți primiseră „credenționalele” în vederea votării din partea tuturor satelor și orașelor, a tuturor profesiunilor din Transilvania.

Se poate spune pe drept cuvînt că Unirea Principatelor din 1859 reprezintă o continuare a strădaniilor de veacuri și un prelude al Marii Adunări din 1918 și că, în 1859 ca și în 1918, **Unirea a fost în primul rînd o rezultantă a forțelor interne**, a manifestării voinței maselor populare.

Gabriel Țepelea

aceleiași hotare de păzit, aceleași dureri în trecut, același viitor de asigurat [...]”.

TOT în Adunarea de la Iași, **MOȘ ION ROATA** a rostit, în numele deputaților pontazi, dorințele sătenilor moldoveni, „chestia relațiilor dintre proprietari și săteni”, cum au denumit-o. Iată cîteva fragmente:

„În puterea legăturii încheiate de către cele șapte Puteri la scaunul Marelui Împărat al Franțezilor la Paris; noi, trimiși deputați din partea locuitorilor pontazi a patrusprezece ținuturi ale Moldovei [...], chibzuîndu-ne noi între noi despre nevoile și durerile a douăsprezece sute de mii de suflete, care ne-au trimis să fim răsuneți geamătului lor la marea Adunare alcătuită din toate treptele; în numele acestor glasuri noi mărturisim: că pînă în ziua de azi toate sarcinile cele grele numai asupra noastră au fost puse, și noi mai de nici unele bunuri ale țării nu ne-am îndulcit, iară alții, fără să fie puși la nici o povară, de toată mana țării s-au bucurat; că noi biruri grele pe cap am plătit; oameni de oaste noi am dat; drumuri, poduri și sosele numai noi am lucrat; beilicuri, podvezi și havalale numai noi am făcut; boierescuri, zile de meremet numai noi am împlinit; clacă la boieri, de voie ori fără de voie, numai noi am dat; pine neagră și amară, udată cu lacrimi, numai noi am mîncat [...]. Cînd ne-am jeluît, cînd ne-am tînguit, păsurile cînd ne-am spus, ispravnicul ne-a bătut, privighetorul ne-a bătut, jandarmul ne-a bătut, zapciul ne-a bătut, boierul de moșie ne-a bătut. Laptele de

la gura copiilor de multe ori nedrept ni s-a luat [...]. Lucrăm din primăvară și pînă în toamnă, lucrăm de cum se ia omătul și pînă dă înghețul, tot la boier și cînd dă frigul, cînd bate crivățul, cînd ne bate nevoile, ne ducem de ne răscumpărăm însăși munca noastră, ca să ne hrănim copiii cu dînsa [...]. Noi nu facem nici imputare, nici înfruntare, nimănui, ci să avem iertare dacă spînd adevărul vom fi scăpat vreo vorbă care să fie greu la auzul cuiva. Noi dorim ca tot poporul român să se înfrățească și să trăiască în pace și în liniște pe pămîntul strămoșesc al României, pentru mărirea și fericirea neamului.”

Cerințele acestea au fost auzite în ședința Adunării ad-hoc a Moldovei, la 26 octombrie 1857, procesul verbal respectiv fiind semnat de pontazi: Ion Roată, Simion Stanciu, Răducanu Sava, Dănilă Bălan, Constantin Ostahi sin Pavel, Ioan a Babei, Dumitru Savin, Pandele Croitoru, Timoteiu Sacalov, Ioniță Oлару, Vasile Balais, Ioan Levărdă, Ioan Roșca și Vasile Stan.

ÎN Adunarea ad-hoc a Valahiei, a luat cuvîntul, la 7 decembrie 1857, pontasul **TÂNASE CONSTANTIN**:

„Ca rumâni care am jertfit și care sîntem datori și gata a jertfi orice interes al nostru în parte pentru păstrarea cu întregime a sfințelor drepturi strămoșești ale țării noastre, a tuturor [...] venim acum în sinul aceștii onorabile adunări a depune amara noastră suferință:

Că în drepturile de autonomie ale țării are parte firește și rumânul țăran plugar; Că cel de astăzi Regulament organic al țării [...] ne-a strivit și ne strivește de moarte; Că orice legiuri s-au mai făcut de la înființarea Regulamentului organic încoace s-au făcut tot fără de noi și în paguba noastră: Că noi, rumânii țărani plugari, am suferit și suferim mai dureros de nedreptatea legilor și așezămintelor ce sînt astăzi în țara noastră; Că dacă noi n-am deschis gura spre a arăta omorîtoarea noastră împilare, pricina a fost că am împins în fundul inimilor noastre orice chin al clasei noastre; Că noi mai înainte de toate cugetăm acum cu neclintită îngrijire, ca și dumneavoastră toți, la apărarea autonomiei patrii noastre a tuturor; Că noi, rumânii țărani plugari, ca partea cea mai însemnată a unei țări autonome avem dreptul netăgăduit d-a lua parte la viitoarele adunări care vor face Constituția țării; Că, dacă locul nostru, al rumânilor țărani plugari, ne-ar fi răpit din Adunarea viitoare, noi printr-aceasta protestăm dinainte [...]. În numele dreptății dar, cerem cu stăruință ca această mărturisire dă credință a noastră să se treacă în procesul-verbal al ședinței de azi.”

Această Petiție, adresată Adunării ad-hoc de deputații țărani, poartă semnăturile a 16 plugari, pe care-i vedem în tabloul alăturat (la stînga, al doilea din grup este Tănase Constantin).

Ion Munteanu

Adunările ad-hoc

IN Tratatul de pace de la Paris (februarie—martie 1856), care punea capăt războiului din Crimeea, la articolul 24 se afla menționată și situația Principatelor Române, și se hotăra, între altele, constituirea de Adunări ad-hoc (Divanuri, cum li s-a spus) care urmau să se pronunțe asupra viitoarei organizări administrative „sub supravegherea țărilor semnatare” (Franța, Rusia, Anglia, Prusia, Austria, Turcia și Sardinia). Aceste Adunări s-au format în luna septembrie 1857, din ele făcînd parte — pentru prima dată în istoria țărilor — și un număr de plugari: 15 în Moldova (din totalul de 85 aleși) și 17 în Țara Românească (din 100). Adunările și-au început lucrările în aceeași lună septembrie 1857, și au votat, cu însuflețire, hotărîrea lor de a lupta pentru **Unirea Principatelor într-un singur stat care să poarte numele: România**. Să reamintim trei dintre cuvîntările ținute la ședințele Adunărilor:

MIHAIL KOGĂLNICEANU, la 7 octombrie 1857: „Dorința cea mai mare, cea mai generală, aceea hrănită de toate generațiile trecute, aceea care este sufletul generației actuale, aceea care, împlinită, va face fericirea generațiilor viitoare este unirea Principatelor într-un singur stat; o unire care este firească, legiuită și neapărată, pentru că în Moldova și în Valahia sîntem același popor, omogen, identic, ca nici unul altul, pentru că avem același început, același nume, aceeași limbă, aceeași religie, aceeași istorie, aceleași instituții, aceleași legi și obiceiuri,

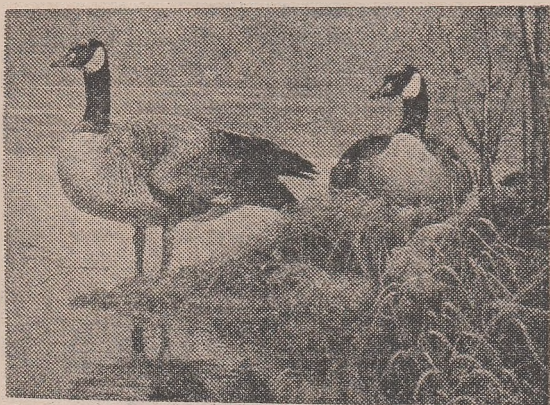
Portret de Marcel Iancu

Memoria criticului

Istoriografiile literare tradiționale faptul de a fi stăruit excesiv asupra raporturilor lui Eminescu cu Lenau și Cerrî, neglijându-l „comunitatea de spirit” cu Holderlin și Novalis. Se schitează, pentru prima oară, tentativa situării poetului pe alte coordonate decât acelea ale romantismului în declin, prin așezarea lui în vecinătatea unor contemporani ca Baudelaire și Rimbaud.

Studiul **Eminescu — încercare critică**, apărut inițial în revista „Capricorn” a lui G. Călinescu și dedicat acestuia cu prilejul retipăririi (1932), relevă în opera poetului o prelungire și desăvîșire a sentimentului cosmic românesc, cristalizat în trei simboluri fundamentale: **Mioriita, Mesterul Manole și Lucacafărul**. Fără a fi scutită de obiecții, **Încercarea critică** s-a bucurat de o primire binevoitoare. Exprimind rezerve asupra unor interpretări, G. Călinescu nu pierde din vedere „subtilitatea speculativă a lucrării” și considera că „puținele pagini ale tînarului eseist merită cele mai călduroase și neprecupețite laude”. Cînd, în 1935, Lucian Boz tipărește **Cartea cu poezii** (o culegere de 31 de medaliale critice, neomițînd pe nici unul dintre poezii reprezentativi ai epocii), Pompiliu Constantinescu îl așează pe autor „printre cei mai moderni interpreți ai poeziei la noi”, stăpînit de „o febră și o densitate de emoție care-l individualizează”, iar G. Călinescu elogiă „dragostea sa de poezie și enorma sa neliniște intelectuală”. Să amintim, în fine, cronicile și recenziile publicate de Lucian Boz în presa timpului (adunate parțial în **Culegerea Anii literari '30**). Cuprinzînd în aria lor cea mai mare parte a producției literare notabile, fără a uita nici autorii străini, ele vădesc altitudine intelectuală, intransigență a opiniilor și o nedezmîntită receptivitate la nou. Unele propoziții, recitate astăzi, rețin atenția prin clarviziunea intuițiilor, pe care timpul s-a însărcinat să le confirme.

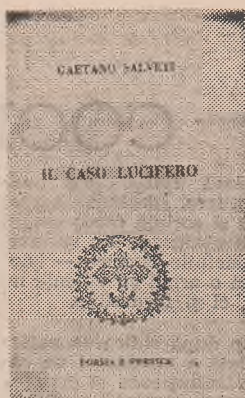
Stefan Cazimir

șarea păsărilor se individualizează. Grija pentru detaliu însoțește acest mod de prezentare profund marcat de bucuria experienței cu lumea zoologică. Cu atît mai atractivă apare pasiunea preciziei atunci cînd observăm că ambianța în care sînt plasate atît de exact descrisele animale este împregnată, dincolo de meticulozitatea care domnește și în evocarea peisagistică, de o atmosferă romantică. Munți, ceruri, ierburi și pietre poartă un nimb de solemnitate, ca în peisajele germane și elvețiene de la răscrucea veacurilor XVIII și XIX. Spiritul turistic al acelor vremi de escaladări și parcurgeri eroice de spații dificile stăruie și în imaginile lui Bateman, expresii ale unei inepuizabile uimiri în fața naturii. Ele se leagă totodată de tradițiile canadiene ale personajului poetic-realist și de sentiment romantic, așa cum îl întîlnim la H. Watson, în priveliștile învăluite de mister ale lui O. Leduc, dar și în peisagistica anilor 30 ai secolului XX la pictorii „grupului celor opt”, purtătorii unei sensibilități specifice pentru evocarea precisă și enigmatică în același timp a spațiilor vaste. Tehnica litografiei este pentru Bateman un mediu de experiență din cele mai fertile. Prin procedee clasice pe care le stăpînește cu virtuozitate și căroră le adaugă și mijloace ale fotolitografiei, Bateman realizează suprafețe de o catifelare și nuanțare constituind în sine o lume autonomă de expresivitate.

Pe lîngă toate aceste merite, litografiile lui Robert Bateman îl mai au și pe acela de a reabilita un gen cîndva, în secolul XVIII și XIX, foarte prețuit: genul grafic, al stampei documentare. Prin ea, străbunii noștri aflau de toate despre lumea largă; dacă desenul și compoziția erau de valoare — și adesea erau — acele stampe aduceau în case, în școli, un dugh al curiozității și atenției, deprinzîndu-l și cu gustul lucrului bine făcut. Cu mijloace moderne, Robert Bateman, naturalistul fără prejudecăți, în egală măsură tubitor de știință și fantezie, ne amintește astfel de un domeniu azi încă deschis.

Amelia Pavel

INTRE Gaetano Salvemini-omul. — bonom, comunicativ, deschis tuturor orizonturilor — și Gaetano Salvemini-poetul, singuratic, reflexiv și anxios, legăturile par minime. Sexagenarul respirînd încredere în viață, amintînd luminile unui portret de Ghirlandaio, e dublat, în același timp, de un explorator al labirintului, grav și impresurat de solitudine, un modern polemizînd cu contemporanii și în special cu sine, — unul dintre poezii reprezentativi ai Italiei de astăzi. Debutant în 1948 la Spoleto, cu *Delusioni del Tempo* (Deziluzii ale timpului), balansînd între poezie și critică, fișa sa bibliografică include, printre altele, volumele: *Millenovecentoquarantadue* (O mie nouă sute patruzeci și doi, 1961), *Le Cinque guerre: poesie e canti* (Cele cinci războaie: poezie și cînturi, 1964), *Salvatore Quasimodo: otto inediti* (Salvatore Quasimodo: opt inedite, 1964), *Ulisse in ostaggio* (Ulisse ca ostatic, 1971), *Dimenticanze e successi ingiustificati* (Uitare și succese nejustificate, 1973), *Il giro di Casa* (Înconjurul Casei, 1974), *Poemeti* (Mici poeme, 1975), *Rapsodia arcaica* — *Lirici greci* (Rapsodia arhaică — Lirici greci, 1976), *Orizzonti di eventi* (Orizont de împliniri, 1977). Vicepreședinte al „Asociației Internaționale a Criticilor Literari” și prezidînd totodată „Centrul de studii de poezie și de istorie a poeziei”, poetul e din nou în actualitate cu volumul *Il caso Lucifer* (Afacerea Lucifer), apărut în 1982 în colecția „Poesia & Poetica”, — superbă ediție bibliofilă în 350 de exemplare, cu desene de Emilio Greco. Deși titlul ultimei cărți trimite spre biblicul Lucifer, căpetenie a demonilor răzvrătiți și metaforă a răului, la poetul italian Lucifer „nu e nimic altceva (zice Giacinto Spagnoletti) decît un simbol al degradării, al resemnării și al pietății, care poate fi atribuit înconștientului nostru colectiv; de o parte omul de astăzi în complexitatea lui și în dezolarea sa intrinsecă; de alta, ceea ce rămîne în el ca măreție, ca mindrie, pînă și în dezolarea în care a căzut...”. În consens cu Giacinto Spagnoletti, care prefațează *Afacerea Lucifer*, Italo Calvino relevă, la rîndul său, alternanțele tonale practicate de poet, tranzițiile frapante de la liric la epic, de la anecdotă la formulă gnomică, „prețioasele încrustații de cuvinte străine și de citate clasice”. Toate acestea pentru a sugera progresiva complexitate a omului modern.

Apelul la un Lucifer fără tangențe cu personajul invocat de precursori celebri (Marlowe, Milton, Byron, Hugo, Vigny, Lermontov, Baudelaire și alții), Luciferul lui Gaetano Salvemini, scuturat de amintirile mitice, de imputarea de a fi un agent al răului, e, în fond, *daimonionul* lui Socrate și al lui Goethe, un martor interior, constituentul eului nostru; nu atît o emblemă a păcatului, cît a ispitei neîntreprinse, incitînd la întrebări și elanuri, dar eșuînd în scepticism. Dacă nu mai e un *purtător de lumină*, cum sugerează etimologic numele Lucifer, el nu și-a pierdut — ca la greco-romani — funcția primordială de a incita la gîndire. *Afacerea Lucifer* devine, prin urmare, un pretext de meditație existențială, de spectacol vizînd condiția umană prin intermediul unui singur om — acesta centru nodal al celor mai diverse tendințe și contradicții. Neconfundîndu-se deci cu Satan, înrudit mai degrabă cu *Candide* al lui Voltaire și deplîngînd alie-narea, emblematicul personaj reprezintă, în cele din urmă, o imagine cumulativă pendulînd între raționalismul sceptic și aspirația vană a realizării. „Singur ca Lucifer, singur rămas aici”, contemplînd cerul și deșertul, impresurat de locuri dezolante, de mărăcini și smircuri, pribegînd

Poezia lui

printre munți și mări pustii, — tristețea poetului se constituie într-un lamento aproape dantesc. Aidoma unui Lucifer chinat, pitulat în locuri rele, „inger pierdut” și „martor al timpului”, ochii lui caută-n zădar „pierduta armonie” originară; memoria lui, risipită-n „visuri dezarticulate și amintiri răsucite”, visează „cadente” uitate. Tehnica panoramării e oarecum hugoliană, una de spectacol imens, cu ecouri și *correspondențe* în lumea înteroară a poetului. Acesta poate fi văzut la Paris și Spoleto sau vechind în spații asiatice, peregrinînd printre „alei cu camelii roșcate, printre tufani și lauri”, rănit și obosit de sine însuși, hăituit de vînturi și de ape, zburînd peste munți și Vezuviu; „părăsit de toți”, noul Lucifer contemplă în repezi desfășurări de planuri panorama vechiului Babilon dar și „un sticleț stînd pe un trandafir” sau năsterea „florii soarelui...”

În ciuda luminii răgușit-spectrale, viziunea contemplativă — fără a deveni hotărît tragică, devastatoare — e dominată de indoială, de o teribilă singurătate existențială, angajarea pe calea cunoașterii cu orice preț sfîrșind într-o blestemată tristețe interioară: „Lucifer e binele cînd în păduri are / lunecă iepurele / singur între lumină și spină, înfășurat / între vînturi schimbătoare, în noul minții / figură crepusculară a durerii. // Și-acum aci fată cu floarea soarelui / larma lumii, e semnul / lăsat pe lună Lucifer rizător / fără iubire, fără ură, schimbat în vînt / în acest nor de gînduri printre spină / înfășurat în jăratie stîns...” Fie confundîndu-se cu Lucifer, fie luîndu-l drept martor, autorul elegiacului poem va conchide că destinul, fie și tiranic, nu poate anihila frumusețea. Ultimele versuri sînt de o grandoare îndurerată: „După mine-or rămîne aceste tăceri / amintirile / faptul de a vă fi iubit... ca vîntul / între trandafiri, cîmărașul galben / roză întuneceată din grădinile Tirreniene, / trestie-ndoite, / amurgul intrîst de mistral / amintirile pierdute printre trandafiri / pretutîndu-se despre mine, despre mine Lucifer căzut / în acest verde-al tăcerilor / rămîne-vor cuvinte, cînturi poetice. // Și tu soața mea, cuib în care frînte gînduri / se aciuau printre trandafiri și trestii / în amurgul îndurerat de mistral / cuib, în care Lucifer așeza / amintire și gest...”

Aceleași deziluzii persistă și în cea de a doua parte a volumului, în ciclul intitulat *Gli oratori* (Oratorii), cu aceleași referiri la omul contradictoriu (*Testamento*) sau înconjurat de absurd (*E spazio è tempo è luce* — (Este spațiu e timp e lumină), — pagini de aspect mai puțin simpat, mai anecdotice, în care durerea cedează pasul ironiei. Sub masca lui Jupiter sau a lui Ulisse, Gaetano Salvemini trece de la „tronurile de serafimi” la rugul de la Hiroshima, de la „străvechile profeții” la „un sens al atîtor impunsături — suspectului a crede sau a nu crede...” Un vers elin, o expresie latină se învecinează cu ritmul unui „rock-and-roll”; în perpetuă dilemă, „trece-va oare, Ulisse, peste pragul nesigur al unei peșteri”? Încercatului erou homeric îi urmează Francesco d'Assisi, Palestrina și alții, căutătorii de înțelesuri în moduri diverse. Privirile poetului vizează obsedant dezmărginirea: „Am vizitat orașe și țări, / Roma și Paris, Londra și Ierusalim, / Monaco și Alger, Praga și New Delhi, / am poposit sub prunii sălbatice / am săpat gropi în marea Sirtelor...” Mări și deșerturi simbolizează, perpetuu, o neistovită nevoie de spațiu, implicit de taină și mituri. În esență, Gaetano Salvemini reia pe cont propriu dilemele omului sfîșiat, dar, structură mediteraniană, confesiunile sale nu au crispările unui Malraux sau Guido Piovene, nici sumbra singurătate camusiană. Pornind de la o lume-spectacol, privirile converg într-o lume-meditație, pendulînd de la temporal spre etern, eșecul implicînd nostalgia unui idealism concret. Note patetice vorbesc în subtext de nostalgia unui umanism modern în cadrele căruia triumfătoare se vrea rațiunea.

Cîteva fragmente, în traducere (pagina alăturată), sînt destinate să ni-l apropie.

Constantin Ciopraga

„Arta pentru pace”

● La Biblioteca Română din Roma a avut loc ceremonia înmînării premilor „Arta pentru pace” acordate de Centrul Cultural „Caravaggio” unor artiști români și italieni.

Luînd cuvîntul în cadrul ceremoniei, deputatul Mario Gargano, președintele Centrului Cultural „Caravaggio” a subliniat „actualitatea temei păcii al cărei mesager sînt operele artiștilor premiați expuse în sala Bibliotecii Române din Roma”.

Deputatul italian a evidențiat principalele inițiative ale României, ale președintelui Nicolae Ceaușescu în direcția păcii și dezarmării, subliniînd originalitatea și caracterul lor constructiv.

„Îmi este foarte plăcut, a spus vorbitorul, să amintesc că anul acesta, împreună cu Giulio Andreotti, actualmente ministrul Afacerilor Externe, am avut deosebită plăcere de a sublinia în această sală, prezentînd volumul de *Scrieri alese* ale președintelui Nicolae Ceaușescu, caracteristicile amintite esențiale de politică externă promovate de România, de președintele său, la care aș adăuga dinamismul”.

Premiile menționate au fost atribuite artiștilor Constantin Blandea, Ilie Boca, Vasile Celmare, Grigore Vasile, Georgeta Năpăruș, Florin Nicuș, Constantin Piliuță, Ion Stendi, Ion Sălișteanu.

Robert Bateman

■ MARTURISESC că atunci cînd operele unui artist contemporan sînt, de la prima vedere, ușor încadrabile într-un curent, resimt ca o bucurie faptul de a putea constata, privind lucrurile mai îndeaproape, ceea ce contrazice sau suplimentează respectiva încadrare. Din acel punct înainte abia îmi pare că stă cu adevărat interesul cercetării.

Așa se întîmplă și cu litografiile lui Robert Bateman, pictor și naturalist canadian, care expune într-una din sălile Muzeului colecțiilor imagini cu vederi canadiene; peisaje în mijlocul cărora se află animale din soiuri cunoscute sau mai puțin cunoscute nouă. Sînt imagini de o perfectă și minuțioasă exactitate a redării, lucrute într-o tehnică grafică de finețe și rafinament. Și fiindcă există un curent numit hiperrealism, afirmat în ultimele două decenii îndeosebi în Statele Unite și în R.F. Germania, curent în care exactitatea fotografică a corespundenței dintre imagine și model joacă rolul principal — deși nu singurul — s-ar putea considera că litografiile lui Bateman aparțin hiperrealismului. În realitate este vorba la Bateman despre o imagistică, despre o factură în același timp mai complexă și mai puțin sofisticată decît cea a hiperrealismului distant, rece, critic, uneori cinic. Pentru Bateman realul nu oferă motive de ironie; dimpotrivă, în limbaj litografic, el face o declarație de dragoste naturii. Cu o imensă generozitate artistul se dăruiește vastelor spații ale naturii canadiene; cu emoție îi înregistrează momentele spectaculoase cu caracter cosmic, ale unui apus sau răsărit de soare; apoi, cu bucurie ingenuă, dar și cu o concentrare aplicată serios la obiect, portretizează animale în libertate deplină în acele spații. Nu este exagerat spus că le portretizează. Spața este indicată în eticheta tablourilor: sînt lebede, capre de munte, elani, pantere etc. Dar în imagine speța se personifică, ne întîmpină prin indivizi cărora intuiția și afecțiunea artistului le-a împrumutat o expresie aproape umană. Un „bou african” privește trist și speriat; niște elani se mișcă plini de orgoliu; pînă și inițiale

Gaetano Salveti

Afacerea Lucifer (fragmente)

Pitulat printre mărăcini
visul frint cu amintiri răsucite
melci și mărăcini pe stinci prăpăstioase
ramuri smulte printre ziduri fumeginde
pitulat Lucifer, aci căzu :
respins de om și freamăte de-orgolii
martor al timpului, martor
al ingerului pierdut, reinnoiesc înțelesurile
amintirea despre mine, bucuria de mine,
cadența ritmurilor
și luna scăldată-n lumină, vintul
în freamăte de ramuri, lumini în golf
și vise și țipăte, despre mine, Lucifer pitulat
în visuri frinte și-amintiri răsucite
generație acum grea de plumb.

Ajunserăm la Paris
pe cînd flutura un vînt de steaguri
un vînt ascuțit cu șuierături printre fire
un vînt nerușinat pe-acoperișurile Parisului
unde mansasde insolente fac cu ochii
spre noi,
de puțin,
pe rue des sansculots. La Paris
plajă extremă, mingiere la astă prăpastie
amintire și trufie printre turiști și girls
baierine la Lido sini auriți
la Paris în vînt, între șuierate ivite
din mansasde neconsolate ajunserăm
emigranți din acest Turn-de-piatră
cer părăsit, Lucifer respins.

Ca un fir de iarbă
printre frinturi de țigle, creșteam în tăcere
păcătoș printre pruni
fiu nesigur al timpurilor ne-ndurate
irumpind sălbatic din viață.
Precum Ulisse străpungeam furtuna
în golful cu talazuri
între Nisida și Sorrento,
trudită respirație
un vînt grec deschidea corăbii
de nori în timp'e antice
columnne recăzute în delir
în vremi și spații dezolate.

Acum aci o cadență de remușcări
ca apa Tibrului la Podul Garibaldi
spumă, ruini și mărăcini
o vale de jafuri lacome,
pe mine
pe mine Lucifer în depărtări părăsiti
de luni artificiale
în paștea arsă de remușcări
și columnne căzute-n delir.

Elegia unui pierdut în deșert

Ardea de iubire
întrebînd dac-un sărut
ar putea aduce-aci paradisul terestru.
Și așa se-nșela.

N-o să revină-și zicea, n-o să revină-n seară
ingerul melancolice sorți mereu suav,
albastru de dragoste,
de foame, de sete, de dans, de sărbătoare
nici singele-mi nu va aduce cadențele fidele
liberatoare indiscrete.
Un paradis terestru nu mai e azi
permis muritorilor.
Și așa se-nșela.

E greu de-amintit însă
căci dorința nu curmă melancolia prezentului
și-așa din Solaria, în insula arzîndă,
nu era decit un pas, un freamăt așteptat
Maria Magdalena. „O, mare a lui Ulisse,
cînd lina muzică mă trezea ciudat
dintr-un verde coșmar, din poezie,
ruga-mi mergea spre Madona Norocirilor :
căci fericirea nu cere decit regrete...”
Și așa se-nșela.

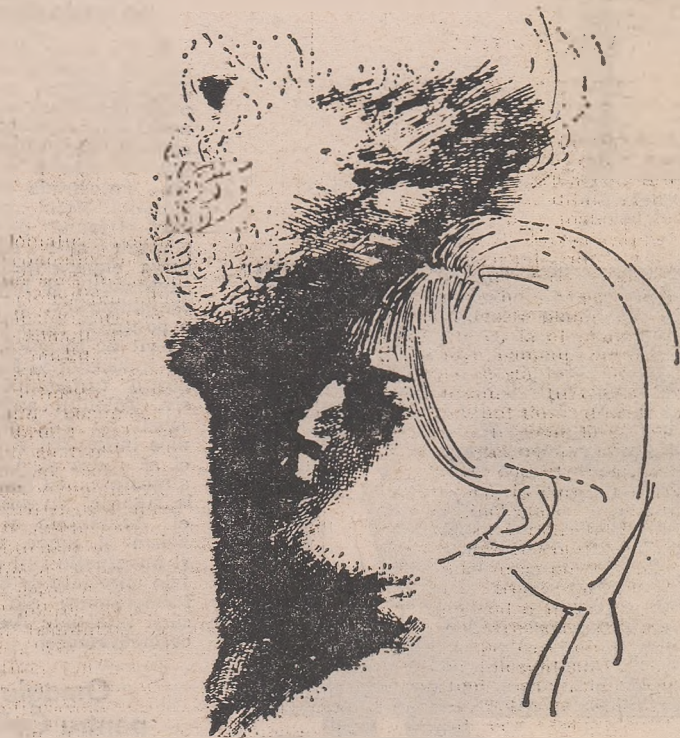
Bunicul era bărbier
asta mi-e originea
bunica mea țărăncă
asta mi-e osînda
tatăl meu, trimis la seminar,
deveni anarhist și intelectual
asta mi-e contradicția
mama nu contează
era burgheză, masonă și-arogantă.

Timpurile singelui
se scandează ca acordul în re la gitară
nici măcar cîntărețul cu mătura nu prinse finalul
căci o mină îi era distrată și pierdu ritmul.

Pe strada Catena veneau amicii tatălui meu
luau apărarea lui Matteotti și a lui Bakunin
beau vin de Ischia și apă gazoasă
umbla ușierul printre părieri, doctorul fascist

și alerga să-i istorisească bărbierului.
Asta era osînda tatălui meu.

În noaptea de Crăciun se-nțorcea de la granită
cu voia consulului Argentinei, cumpăra rococouri,
înțelepciune, alviță de Bosso și vin spumant.
Întristata

Ilustrație de Emilio Greco la volumul de poezii **Îl caso Lucifero**

Contradicția

ședea în capul mesei doică a primei născute,
bolnavă de piept,

slabă ca o coapsă de inger.

Soțul

o făcea pe țăranul

își primea plata de la nevastă

bea la hanul din strada Lucilio

unde Staffelli consilierul îl pune să cînte pentru-un
litru.

Asta era osînda tatălui meu.

Fiii în jurul mesei de nuc priveau anarhist

plecînd

mama ne îmbrăca în strai de cercetași

nici măcar jucătorul de cărți nu prinse finalul

dacă pierde perechea : șapte erau cinci

asul domina

asupra lui șase și a calului

asupra lui patru și asupra damei.

Străin în țara mea

sufletul meu e ca o fundătură

plină de jucării inutile

o corabie confuză de metal

în care răsună discordii, conveniențe și rebeliuni.

În românește de Constantin CIOPRAGA

WILLIAM GOLDING

Premiul Nobel pentru literatură 1983

„Singura mea speranță — să scriu mai bine”

O CASUȚĂ albă, singuratică, acoperită cu stuf, înconjurată cu o grădina, plantată cu mărăgărităre, rogoz și tutun în comitatul Wiltshire. Iată decorul în care William Golding, laureatul Nobel pentru literatură pe 1983, l-a primit, de curînd, pe trimisul cotidianului londonez „Times”. În spatele casei, un garaj pentru trei autoturisme. La o distanță de trei mile, un grajd adăpostește bătrînul cal ce-l plimbă zilnic pe scriitorul de 72 de ani prin părțile locului, străbătînd tunelele vii ale arborilor sau de jur-împrejurul vechiului gazon.

— Am început să călăresc, după ce nu am mai navigat, în urmă cu cîțiva ani — spune scriitorul — cînd un vas japonez mi-a ciocnit barca în Canalul Minecii. Călăritul este pe uscat ceea ce pe mare este navigatul.

Familia Golding locuiește în aceeași casuță din ajunul războiului. Soția scriitorului i-a spus reporterului de la „Times” că William Golding a ales Wiltshire în mod special pentru misterioasa sa istorie, pentru șirurile de morminte tainice, pentru vestigiile antice care îi amintesc de pasiunea sa pentru străvechiul Egipt, unde a călătorit foarte des. De altfel, scriitorul — care se arată extrem de bucuros și mîndru că e laureat — i-a mărturisit ziaristului că intenționează să plece în curînd din nou în Egipt. Scopul :

— Sînt pe cale să scriu acum o carte pe care aș numi-o „Egiptul lui Golding” — dacă acest titlu nu ar supăra pe cineva. Va fi o carte foarte personală despre această țară, aș spune o carte care nu va semăna deloc cu o poveste turistică.

La remarcă reporterului că a început să scrie relativ tîrziu, acesta i-a răspuns :

— Cîtuși de puțin. Am început să scriu de la șapte ani. Am scris mai întîi o piesă de teatru despre vechii egipteni. Dar mi-am dat seama că e o nebunie să fac personaje să vorbească și să gîndească în engleză. Și așa am început să învăț egipteana veche. Și tocmai cînd ajunsesem să stăpînesc limba, am înțeles că

piesa mea s-a năruit. Acuma pot să scriu într-un ritm care ajunge la 3 000 de cuvinte pe zi.

Golding a vorbit și despre noua lui situație de laureat.

— Sună frumos să deții acest titlu, dar el te transformă într-o persoană mumificată. Devii un fel de personaj de la care se așteaptă tot timpul un anumit gen de reacții.

Golding a relatat cum i-a apărut cea mai celebră dintre cărți, **Împăratul muștelor** (apărută în 1969 și în versiunea românească la Editura pentru literatură universală, în traducerea lui Constantin Popescu).

— Într-o bună zi, Charles Monteith, după ce a citit manuscrisul m-a luat împreună cu el să-l vedem pe unul dintre directorii Editurii Faber and Faber, Era T. S. Eliot. Nici eu, nici soția mea nu simțim oameni care să ne simțim stingheriți cu străinii, dar T. S. Eliot, care era un om deosebit, a făcut tot ce i-a stat în putință să ne fie agreabil. Eliot ne-a vorbit mai mult despre arborii de cauciuc și despre umbrele și abia într-un tirziu, despre literatură. T. S. Eliot a insistat atunci cît este de ușor să scrii despre caractere negative și cît de greu este să scrii despre oameni buni, fapt cu care eram de acord.

— Ce citește William Golding în aceste zile ?

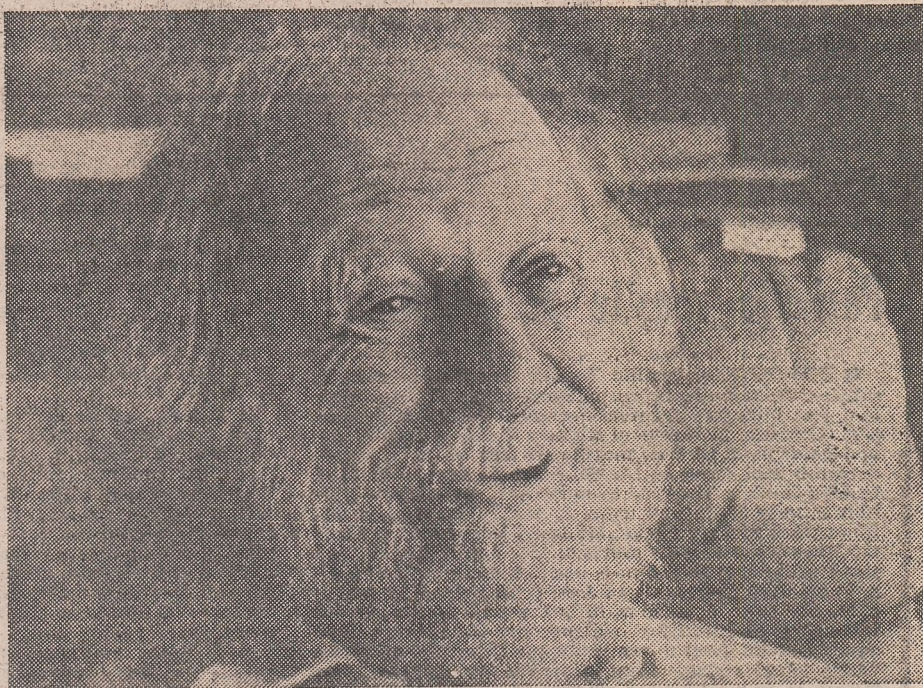
— Homer și Ovidiu. În original. Simt nevoia să mă întorc mereu la primii clasici.

În anii celui de-al doilea război mondial, William Golding a luptat în Royal Navy. Obişnuia să-l citească de atunci pe Homer în original cînd era de cart, în turela sa de la tun. O amintire importantă este de a fi participat pe crucișătorul „Galatea” la cursa de urmărire a faimoasei nave de război germane „Bismarck”.

— Viitorul ?

— Singura mea speranță este să scriu cărți mai bune.

Cristian Popișteanu

William Golding

Premiile U.A.P. — 1982

■ Comisia pentru atribuirea premiilor U.A.P. pe 1982, compusă din Ion Frunzetti — președinte, Traian Brădean, Cristian Paraschiv, Georgeta Năpăruș, Constantin Baci, Ileana Micodiu, Gustav Cseh, Mircea Spătaru, Alexandru Gheorghită, Valeriu Semeșescu, Costel Badea, Ion Popescu-Udriște, Octavian Barbosa, Paul Petrescu, Ovidiu Paștina, Wilhelm Demeter și Vladimir Șetran au acordat următoarele premii :

Marele premiu — Ana Lupaș. Premiul pentru pictură — Sorin Ilfoveanu ; Premiul pentru sculptură — Adrian Popovici ; Premiul pentru grafică

— Corneliu Nicolae ; Premiul pentru artă monumentală — Mihai Buculei și Gheorghe Rădulescu-Gir ; Premiul pentru scenografie — Dan Jitianu ; Premiul pentru critică — Vasile Florea și Vasile Drăguș ; Premiul pentru artă decorativă — Alexandru Antic ; Premiul criticii — Vasile Grigore ; Premiul revistei „Arta” — Ion Dumitriu ; Premiul tineretului — Olimpiu Bandalac ; Premiul pentru artiști amatori — Adela Petre (jud. Buzău) și Ana Zaiț (jud. Harghita).

Premiile speciale U.A.P. — Paul Erdős și Constantin Găvănea.

Ilustrații

● Tîrgul de carte de la Frankfurt pe Main a prilejuit, la ediția sa din 1983, organizarea unei expoziții de desene, gravuri, acuarele și picturi ilustrînd opere celebre ale literaturii universale. Redăm în imagini două dintre ele: o gravură în lemn de Paul Konewa la *Visul unei nopți de vară* de Shakespeare, în versiunea germană apărută în anul 1868 în editura Fr. Bassermann (dreapta), și un desen colorat de David Hockney, provenind dintr-o ediție engleză a *Basmelor* fraților Grimm.

„Rădăcinile istorice ale basmului”

● Opera fundamentală a lui Vladimir Propp, *Morfologia basmului* (1926), are un complement prețios în *Rădăcinile istorice ale basmului* (1946), lucrare apărută acum și în limba franceză. Autorii prefeței, Daniel Fabre și Jean-Claude Schmitt, scriu: „Dincolo de ilustrarea strălucită a metodei marxiste pe care autorul o utilizează [...] și dincolo de dezbaterile structuralism — istorie în

care opera sa a fost implicată în Franța și Italia, cartea lui Propp rămîne o scriere plină de vrajă despre vraja poveștilor. Fie că e vorba de pădurea fermecată, de castelul cel mare, de șarpe, de lumea de dincolo de fundul fîntînii, de mireasa vrăjîită, de flautul fermecat, în ea se află o mină de analize clasice și inegale care instituie necesitatea studierii basmului ca gen complex și unitar”.

Literatură pe autostradă

● Un autor din marea pleiadă hispanică actuală, Julio Cortázar, și o mai puțin cunoscută, pe continent, scriitoare de limbă engleză, Carol Dunlop, au pus la cale o expediție pe... autostrada Paris — Marsilia. Micul „tratată de floră și faună” pe care se gindeau să-l scrie în urma experienței lor de „autonaui” și locatari ai campingurilor, a devenit o povestire despre o zonă pe cit de bucolică pe atît de industrializată sub raportul turismului intensiv. Talentul autorilor a reușit nu doar să comunice intîmplări și imagini, ci să redea și o întreagă atmosferă, cu poezia și, la rigoare, cu suspansul ei Actualitate și visare, lirism și umor, realitate și imaginație sînt contrastele apreciate de critici ca fermecătoare ale acestei cărți intitulată *Autonauii cosmîndromului*.

Omagiu pentru Callas

● Cu prilejul împlinirii a 60 de ani de la nașterea celebrei soprane Maria Callas (decedată în 1977), patru mari teatre de operă au organizat un omagiu jubiliar comun, care a fost transmis pentru televiziune via satelit: Opera din Paris (dirijor — Seiji Ozawa), Scala din Milano (Lorin Maazel), Covent Garden din Londra (Colin Davis) și Opera din Chicago (Bruno Bartoletti). Au cîntat Jessye Norman, Agnes Baltsa, Plácido Domingo, José van Dam și alții asemenea.

Umorul negru

● Francezul Maurice Rheims a primit Marele Premiu al umorului negru „Xavier Forneret” pe 1983, pentru o carte intitulată *Sfîntul Oficiu*.

„Opera lui Șukșin”

● La editura „Hudojstvennaia literatura” a apărut studiul *Opera lui Șukșin* de L. Emelianov. Lucrarea este consacrată creației scrise a lui V. Șukșin (1929—1974), autorul analizînd povestirile, romanele și scenariile de film ale polivalentului creator, care a fost și actor și regizor.

Gassman intr-un recital Kafka-Pirandello

● Vittorio Gassman (în imagine) a oferit la Milano un spectacol-recital, interpretînd monologuri din Kafka, Pirandello, Boris Vian, Trilussa. „Un spectacol de înaltă artă, un miracol de profesionalism. Ca nimeni altul, Gassman știe să smulgă cuvîntelor toate semnificațiile posibile, deținînd secretul magic al raportului dintre voce și gest, dintre text și pauză, dintre voce și expresie” — notează cronicarul ziarului „Corriere della Sera”.

Gladkov, monografie

● La editura Sovremennik a apărut monografia *Feodor Gladkov*, de Alexandr Vlasenko, prilejuită de celebrarea centenarului nașterii autorului romanelor *Cimentul* și *Energia*. Cercetătorul literar Vlasenko are o privire globală, bibliografică la zi, beneficiînd de cunoașterea majorității ineditelor lui Gladkov. Excelent este capitolul care analizează atmosfera literară sovietică a anilor 1920—1930.

Basmele lui Mao Dun

● Un volum conținînd *Basme alese* de Mao Dun a fost publicat de Editura pentru copii din Sichuan, în R.P. Chineză. Culegerea conține 28 de basme de Mao Dun (1896—1981), celebrul scriitor, autor, printre altele, al romanului *La miezul nopții*. Poveștile lui sînt bazate pe basme tradiționale din China și din alte țări, pe mitologie și pe elemente ale vieții reale. Printre ele — cîteva capodopere: *Împărăția Dahui*, *Fratele măgar*, *Șoarecii de bibliotecă*.

Orson Welles, academician

● Regizorul și actorul american Orson Welles a fost cooptat ca „membru asociat din străinătate” al Academiei de arte din Paris. Născut în 1915 la Kenosha, a debutat aproape simultan în teatru, la radio și în film. A fost actor la „Gate Theater” din Dublin, regizor pe Broadway, întemeietor al lui „Mercury Theater” la New York. S-a făcut remarcat în perioada 1938—1943 prin numeroasele sale montări originale și mai ales prin emisiunile sale de radio, dintre care una, prezentînd *Războiul lumilor* de H. G. Wells, cu un echivoc savant întreținut în mintea auditorilor, a semănat panica în Statele Unite. S-a dedicat apoi aproape în întregime filmului, înnoind și îmbogățind ca nimeni altul limbajul cinematografic. Creațiile sale principale: *Cetatea lui Kane*, *Uciagașul*, *Doamna din Shanghai*, *Macbeth*, *Othello*, *Dosar secret*, *Procesul*, *Falstaff*.

„Mărturisirile” lui Leonard Bernstein

● Reunite într-un volum de *Mărturisiri*, eseurile, scrisorile, studiile critice despre muzică și muzicieni (de la maestrul clasic și pînă la epoca jazzului și a muzicii pop) scrise de marele dirijor, compozitor și pedagog Leonard Bernstein (în imagine) constituie, după cum reiese din recenziile apărute în presă, un neobișnuit corpus de descoperiri și autodescoveriri, de comori ale gândirii muzicale și ale puterii creatoare reprezentate de acest geniu al timpului nostru.

Centenar Gozzano

● La 22 decembrie s-au împlinit 100 de ani de la nașterea poetului italian Guido Gozzano (1883—1916). principalul reprezentant al „poeziei crepusculare”, autorul volumelor de versuri *Calea refugului*, 1907, *Convorbirile*, 1911, Gozzano cînta banalul cotidian al existențelor modeste și, în locul iubitelor serafice, de izvor „stilnovist”, creează, în domnișoara Felicita, tipul burgez al îndrăgostitei, aducătoare de liniște și împăcare artistului trudit de viață. În plan lingvistic, poezia lui aduce, în contrast cu expresia fastuoasă de tip d'annunzian și cu o întreagă tradiție de limbă alică, un limbaj cotidian voit banal, fără alunecări în dialect. La Gozzano se înscrie, în cuprinsul acestelasi „educatii sentimentale”, ironia față de supraproamului lui Nietzsche și de discipolii lui moderni, eroii romanelor lui D'Annunzio. Dealtfel, drama *Binefacerile lui Zaratus-tra* (postumă, nefermică) delimitează ideea supraproamului de etica ego-centristă a acestuia. Modernitatea lui Gozzano constă în sentimentalitatea lui lucidă.

Goya inedit

● La Zaragoza a fost descoperit un tablou al marelui pictor spaniol Francisco Goya. Tabloul, datat 30 aprilie 1792, de mărimea 50/350 cm, îl reprezintă pe celebrul pictor la vîrsta de 46 de ani.

Am citit despre...

Pasiențe reușite pe jumătate

■ PRIVESC fotografiile Yvettei Raymond — micuță, subțire, blondă, vioaie, cu o figură simpatică, deschisă. N-a fost niciodată frumoasă și arată înșelător de fragilă. Colosala vitalitate și vigoare fizică a acestei femei care, la 20 de ani, mulgea de trei ori pe zi douăsprezece vaci (ceea ce i-a deformat pe veci miinile) și încărcă de una singură, în camioane, numeroase garnițe a peste 30 de litri, care, la peste 50 de ani, a defrișat, fără nici un ajutor, un teren înțelenit și a plantat livada, grădina de zarzavat și grădina de flori din jurul ultimei ei locuințe — cea destinată să fie căminul copilului Thomas — au fost, desigur, calități innăscute, dar le-a și cultivat. Fibra morală și standardul intelectual al familiei ei materne pot fi măsurate după educația dată fetelor care erau puse de mici să pască vacile și să stringă finul, învățate să nu fugă de muncă și să se descurce singure în orice împrejurare, să urce munții, să cutreiere fără însoțitori aduți țara, iar prin refugiații antifasciști adăpostiți în casă și prin acțiunile îndrăznețe ale bunicii și mamei erau inițiate, fără ocolisuri, în problemele vieții sociale și politice ale vremii.

Cînd munea din răspuțeri în grajdul din Gvat, fredonînd, nopți întregi, împreună cu ceilalți vâcari prin elecție, arii de Mozart și de Gluck, cînd își dicta, presată de deznodămînt, sau, în ultima fază, își dicta, memoriile „în extremis”, găsînd totuși, în răgazurile lăsate de durerile cumplite și de extenuarea postmedicamentoză, timpul necesar pentru a tricota nu știu cîte pulovere sau pentru a face dulceață — în stadiul terminal al bolii nu avea putere pentru treburile mai grele — Yvette Raymond își manifesta același talent de a trăi din plin, cu maximă intensitate, același simțămînt al îndatoririlor față de cei din jur.

De aici, indurjirea de a rămîne în viață, cu prețul unor suferințe de nedescris, pentru a-și crește nepotul a cărui responsabilitate și-o asumase, iar atunci cînd supraviețuirea s-a dovedit, totuși, imposibilă, decizia de a aranja cît mai bine cu puțință totul și de a pleca dintre cei vii înainte de a deveni o povară pentru alții.

Nu ajunge însă să ai aptitudinea de a trăi frumos, deplin, adică omeneste, mai trebuie să ai și noroc. Yvettei Raymond nu i-au ieșit pasiențele decît pe jumătate.

A avut o bunică minunată, un exemplar rar al umanității, o mamă, de asemenea, admirabilă, dar tatăl ei, înțelegem printre rînduri, a fost un om de nimic. Pentru fiecare dintre cei doi soți a renunțat la tot ceea ce însemna lumea ei, a plecat în țări necunoscute, s-a adaptat cu abnegație la moduri de viață străine, pentru a constata că nu ajunge să îmbrățișezi ca să fii îmbrățișat.

A fost mîndră de fiul ei Ouri, strălucit inginer fizician, tatăl unei familii fericite și, el însuși, de „un optimism, o candoare, o tinerețe care vor rămîne veșnice”, dar profund lovită de destinul fiicei ei, Hélène. Nu știm ce s-a întîmplat. „Hélène — dichotomie...” sînt singurele cuvinte discrete, misterioase despre această fată care n-a fost prezentă la săvîrșirea ei din viață și căreia fusese nevoită să-i retragă, îndată după nașterea lui Thomas, custodia asupra copilului. Schizofrenie? Disociere schizoidă de comportamentul social acceptabil? Nu vom ști. Supraviețuitorii sînt, firește, menajați.

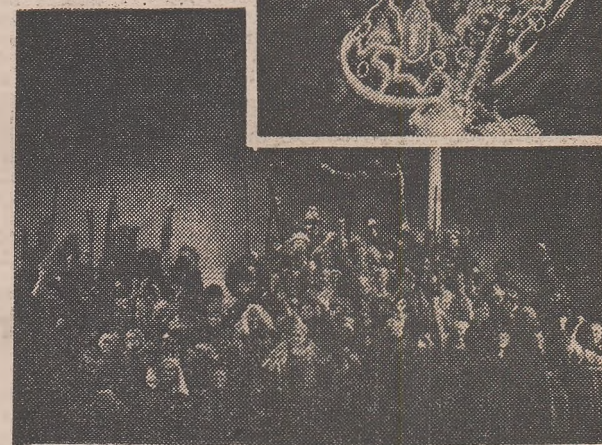
În ultimele două decenii de viață, Yvette a iubit un bărbat de excepție și a fost tandru iubită de el, dar acest Chaïa, pe care îl cunoștea din anii primei tinereți și pe care îl lăsase în 1945 la Beirut pentru a-l regăsi, în 1958, în Franța, nu era ceea ce se numește „liber”. A fost, spune ea, „cea mai puternică legătură omenască din viața mea, a rezistat tuturor furtunilor, sănătății și bolii”, dar „absolutul relației noastre era incompatibil cu contractul social”. O relație „backstreet”, cum o numește autoarea referindu-se la un roman cîndva celebru, nu putea să fie decît frustrantă pentru o fire atît de deschisă, de caldă, de neconformistă.

Renghiul final n-a lăsat-o să înfăptuiască decît pînă la jumătatea drumului sarcina de a-i asigura o copilărie echilibrată lui Thomas.

Detășate, obiective ca o foaie de observație clinică, paginile în care Yvette Raymond descrie tratamentele chinuitoare cărora li s-a supus după apariția fiecărei noi metastaze în speranța mereu dezmințită că va înecetini progresul bolii, punctează ca absurde mesaje din infern această biografie prea neverosimilă ca să nu fie adevărată.

Felicia Antip

„Boris Godunov” de Andrei Tarkovski

● Reintors la pupitrul său de la „Covent Garden Opera” din Londra, Claudio Abbado dirijează în această stagiune *Boris Godunov* de Mussorgski, întocmai ca acum patru ani la Scala din Milano, adică în forma originală, în care nu moartea lui Boris, ci o scenă populară în pădurea Kromii con-

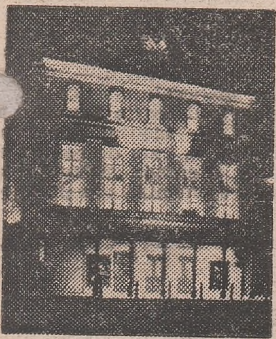
stituie finalul. Pentru regie, Abbado a ținut să-l invite la Londra pe Andrei Tarkovski, de al cărui film *Andrei Rubliov* dirijorul a fost pur și simplu fascinat. În imagine — baritonul Robert Lloyd în rolul lui Boris (pe care îl cîntă în limba rusă) și o scenă de masă din spectacol.

Levi-Strauss la 75 de ani

● La 28 decembrie, antropologul, etnologul și filosoful francez de orientare rationalistă Claude Levi-Strauss (n. 1908), reprezentant al structuralismului, promotor al analizei structurale, preocupat de originea și esența omului și a societății, de cunoașterea globală a omului, de structurile lui arhetipale, de raportul dintre natură și cultură, a împlinit 75 de ani. El a aplicat analiza structurală relațiilor de rudenie, miturilor și totemismului. Diversele elemente structurale ale miturilor — relevante de Levi-Strauss — pot duce la compararea lor și la traducerea unora prin altele. Lucrările sale, ca și cele ale lui M. Foucault și J. Lacan, au exercitat o influență considerabilă asupra înnoirii unor domenii ale științelor umaniste, deschizând noi perspective de interpretare fenomenului literar. Dintre operele sale menționăm: *Structurile elementare ale rudeniei*, 1949, *Antropologie structurală*, 1958, *Crudul și coptul*, 1964, *De la miere la cenușă*, 1967, *Omul nud*, 1971, *Drumul măștilor*, 1975 și, de asemenea, *Tropice triste*, 1955, *Gindirea sălbatică*, 1962, *Totemismul azi*, 1965, *Antropologie structurală II*, toate patru traduse în limba română.

Un artist în vîrstă de 240 de ani

● „Kukriniksi” sînt caracteristici talentați dar aprianov, Krilov, Sokolov se numără printre cei mai dotați pictori. Astfel caracteriza fenomenul Kukriniksi remarcabilul artist sovietic Mihail Nesterov. De curînd Mihail Kuprianov a împlinit 80 de ani. Vîrstă „artistului” Kukriniksi totalizează acum 240 de ani. Și-au început colaborarea în anii tinereții și, completîndu-se reciproc, au creat mii de caricaturi politice. Celebritatea lor se datorează însă în special sugestivelor ilustrații la operele lui Gorki, Salikov-Scedrin, Gogol, Cehov, Leskov, Ilf și Petrov.

● Celebrul teatru londonez „Old Vic” (în imagine, noaptea) a renăscut în toată strălucirea sa din secolul XIX: fațada a fost restaurată după documentele de epocă în

Centenarul Ernest Ansermet

● Un mare muzician elvețian, dirijorul Ernest Ansermet (1883—1969), întemeietorul, în 1918, al celebrei orchestre „Suisse Romande”, a fost multiplu sărbătorit, cu prilejul împlinirii unui veac de la nașterea sa. Orchestra fondată de el a prezentat la Geneva, în „Konzertsaal”, o audiție a „Requiemului german” de Brahms. Opera a montat un spectacol cu *Pelléas et Mélisande* de Debussy, televiziunea a compus un documentar, iar într-una din marile săli ale orașului a fost deschisă o expoziție consacrată vieții și activității lui Ansermet și conținând, printre altele, fotografii în care muzicianul apare alături de prietenii ai săi ca Diaghilev (cu ale cărui „Ballets Russes” a debutat), Stravinski (în imagine, la Monte Carlo, în 1926), George Enescu etc., etc.

Schwartzkopf povestește

● Walter Legge și Elisabeth Schwartzkopf — un cuplu celebru în cercurile muzicii clasice din secolul nostru. El, fondatorul Orchestrei Philharmonia, director la Covent Garden și manager în lumea discografică. Ea, soprana de excepție, interpretă a muzicii lui Mozart și Strauss, aclamată pe marile scene ale lumii. Elisabeth Schwartzkopf este autoarea unui volum, *Vocea maestrului meu*, de fapt o biografie dedicată soțului ei, Walter Legge, dispărut în 1979.

Noul „Old Vic”

care era înfățișată clădirea originală, aceea a lui „Coburg Theater” (1818), iar interiorul după schițe din anul 1880, cînd se numea „Victoria Theater” și avea un repertoriu popular de suburbie. Au dispărut foarele strimte și, odată cu ele, atmosfera molcomă a vechiului „Old Vic”, care în perioada 1963—1975 a fost sediul Naționalului englez (condus de Laurence Olivier și mutat apoi într-un edificiu nou). Cumpărat în 1982 de un negustor canadian milionar, Ed Mirvish, care mai are un teatru, la Toronto, „Old Vic” a fost redecorat cu stucaturi ivorii-roz-aurii-argintii și înzestrat cu scaune foarte conforta-

John Milton — 375

● La 9 decembrie s-au împlinit 375 de ani de la nașterea marelui poet englez John Milton (1608—1674), autor al grandiosului poem *Paradisul pierdut*, 1667, capodoperă a literaturii engleze și universale. Opera lui Milton este o continuare a umanismului renascentist și o expresie a puritanismului momentului, marcînd trecerea de la stilul poetic al Renașterii spre clasicism, care s-a afirmat în literatura engleză atunci cînd Milton își compunea marile sale poeme, adică în timoul Restaurației. În 1671, Milton a publicat *Paradisul recîștigat* și *Samson luptătorul*, ultimul cu rezonanțe autobiografice, unde, ca și în alte scrieri ale sale, a încercat cu succes să imbine forma epică elino-romană și mitologia biblică.

Cum au fost descoperite scrisorile lui Napoleon ?

● În seiful celebrei galerii Uffizzi din Florența au fost descoperite 150 de scrisori ale lui Napoleon. În legătură cu această știre care a produs senzație, s-au dat publicității următoarele detalii. În primăvara anului trecut un pachet sigilat conținînd scrisorile împăratului francez a fost predat muzeului de către Rodolfo Siviero, președintele Academiei de arte și desen din Florența, devenit celebru prin demersurile sale în vederea descoperirii valorilor artistice furate de hitleristi în timpul celui de al doilea război mondial. Scrisorile lui Napoleon pe care le deținea Rodolfo Siviero erau datate 1806—1814.

Maiakovski, ziarist

● La editura „Misli” a apărut lucrarea *Maiakovski — ziarist* de B. P. Verevkin, publicist veteran care l-a cunoscut pe marele poet, ani buni lucrînd împreună în gazetărie.

bile. Activitatea teatrului este acum organizată pe bază de abonamente și împărțită în „stagioni” de cîte șase săptămîni cu spectacole sustinute de trupe diverse, angajate prin contract. Inaugurarea a avut loc cu musicalul *Blondel*, marele succes al festivalului din acest an de la Bath (condus de Yehudi Menuhin), un „story” despre trubadurul Blondel din secolul XII, semnat de Tim Rice (autorul textului și altui mare musical, *Evita*), Stephen Oliver (muzică) și Peter James (regia). După epuizarea celor șase săptămîni de la „Old Vic”, spectacolul va fi „vîndut” unui teatru din cartierul West End.

Continuare în anul 2010

● În 1968 apăreau, cu un urias succes la public, filmul 2001 *Odissea cosmică*, realizat de S. Kubrik după un scenariu scris de omul de știință și scriitorul englez Arthur C. Clarke, precum și romanul omonim al acestuia. Pînă nu de mult, Clarke afirma că nici cartea și nici filmul nu vor avea „urmări”. Dar, surpriză, de curînd a apărut totuși o continuare, cartea 2010 *Odissea cosmică 2*. Întrebat de ce și-a schimbat părerea, autorul a răspuns: „2001 a fost scrisă înainte ca Neil Armstrong să fi pus piciorul pe Lună, la 20 iulie 1969. Kubrik și cu mine începusem să lucrăm încă din 1964 dintr-un film. De atunci multe fapte au arătat conexiunile dintre ceea ce am scris și realizările misiunilor spațiale.

le. Cercetările actuale mi-au oferit date pentru răspunsuri la întrebări rămase deschise în 2001: de ce un computer atât de perfecționat ca HAL înnebunește? Ce se va întîmpla cu Dawe Bowman, devenit „copil al stelelor” etc.?”. 2010, consacrat generalului Leonov, primul om care a ieșit în spațiul cosmic, va avea, de asemenea, o versiune cinematografică la care regizorul Peter Heynes a și început să lucreze. Arthur C. Clarke a declarat că drepturile bănești ce-i vor reveni pentru acest film le va oferi Centrului pentru tehnologii moderne, fondat de el, instituție care-și propune să alcătuiască un corp de profesori și să găsească echipamentele necesare pentru a ușura țărilor în curs de dezvoltare accesul la

tehnologiile cele mai avansate existente în țările dezvoltate din punct de vedere industrial. Amintindu-și că în 1945 Clarke a fost acela care a inventat satelitul de comunicație, un ziarist l-a întrebat dacă pentru scrierea ultimei sale cărți a folosit tehnici de virf. Răspunsul: „Am scris-o pe un micro-ordinator „Archives III”, cu ajutorul unui programator „Wordstar”. Textul a fost transmis de la Colombo (în Sri Lanka, unde locuiește acum scriitorul — n.r.) la New York, sub forma unui disc de 12 cm. Corecturile au fost făcute prin stația terestră de la Padduka, via satelitul „Intelsat V” situat deasupra Oceanului Indian. Vedeti deci că știința ține pasul cu ficțiunea!”.

ATLAS

Somnul rațiunii

■ AM trăit astăzi din nou (pentru a cîta oară?) acea stranie incapacitate de a formula ceva, totala neputință de a scrie indiferent ce, o propoziție, un rînd. Nu ideile îmi lipseau, ci cuvintele, materialul din care să le croiesc. În astfel de momente nu știu să leg nici subiectul de predicat, nu știu să scriu nici „calul fuge” pentru că și asta, simplul enunț alb al unei acțiuni, îmi sună fals și neconvîngător. De fapt nu e vorba nici măcar despre acest sentiment al falsului, care ar presupune puțința de a scrie dublată însă de o continuă conștiință denigratoare a celor scrise. Este vorba pur și simplu de imposibilitatea de a scrie, de înghețarea izvorului de cuvinte. Mă și întreb dacă a mai existat vreodată un scriitor care să aibă un atît de redus debit de curgere a cuvintelor. Chiar și în clipele bune, fiecare rînd se smulge dintr-o mare zgîrcenie, nimic nu curge, totul trebuie stors. Doamne, aș vrea să mă văd și eu o dată umplînd paginile fără să-mi dau seama și aruncîndu-le apoi la coș pentru că le descopăr proaste! Nu pot să-mi inchipui ceva mai minunat, mai ușor de îndurat decît un spirit critic care apare după ce treaba e făcută, tăind, refăcînd, alegînd. Eu nu cunosc nici o clipă de neatenție, nici o secundă de dezmăț verbal în urma căruia să mă pocăiesc și să renunț la file scrise prea în grabă. Spiritul meu critic este prezent, mereu prezent, înainte de începerea scrisului chiar, de strajă acolo, lîngă poarta de intrare în lume a vorbelor, nelăsate să treacă decît atunci cînd consideră el — mîria-sa, spiritul critic — că sînt demne să o facă. Și atunci, inhibate, nu ies, nu reușesc să iasă decît cîteva și acelea astenizate de lunga emoție a graniței strict supravegheate. O, pocăința atît de demnă de invidie a fiului risipitor sau, dimpotrivă, singura răzbunare a cumînțeniei: somnul și vafurile de vorbe curgînd neoprite de nimic între țărnișurile lui. Somnul rațiunii nu naște numai monștri, ci și vise.

Ana Blandiana

Din poezia Cubei

Nicolás Guillén

Marti

O, să nu vă gîndiți că glasul lui
e un suspin. Să nu credeți că are
miinile de umbră și că privirea lui
e picătură de lună tremurînd de frig
deasupra unui trandafir.

Glasul lui
sparge piatra, miinile lui
frîng fierul. Ochii lui
își duc focul pînă în pădurile
nocturne; negrele păduri.

Atingeți-l: veți vedea că arde.
Dați-i mina: îi veți vedea
deschisă mina lui în care încap
Cuba, precum o pasăre
cu aripile ude
de furtună. Priviți-l:
veți vedea că lumina lui vă orbește.
Dar urmați-l în noapte:
o, pe ce drumuri, și cit de clare,
lumina lui vă poate duce!

Raul Ferrer

Lecția lui Frank Pais

Nu mai cînd i-am văzut singele
adevărul nu a mai putut fi ocolit:
există oameni care nu trebuie
să moară;
există oameni care nu pot muri.
Iar Frank Pais murise!

Jos, pe țîrînă,
cu brațele-n cruce,
mortirul părea o carte deschisă.

Patria îl pusese astfel,
într-o stradă din Santiago.
Pentru că cei mici s-o privească
și să-i audă pe dascăli citîndu-le-o.

Roberto Fernandez Retamar

Epitaf

Eroilor căzuți la Ciénega de Zapata

Părăsind semănătura sau sărutul
sau muntele de cărbune negru,
înaîntăm peste invadatori. Apărăm
cu piepturile noastre nu numai
acest teritoriu jumătate pămînt
jumătate apă, ci întreaga insulă,
iar dîncola de țărnișuri, imensa lume
care-a crezut în noi. Pînă cînd
vom cădea iarăși, ciuruite cămăși
albastre și verzi.
Călătorule: spune-le fraților noștri
că aici flutură steagul Cubei
și răcorește cu umbra sa
recolta fertilă a oaselor noastre.

José Alvarez Baragano

Numele nostru nu e scris

Numele nostru nu e scris pe nici unul
din arcurile de triumf, nici
în ceruri letale.
Nedeseinate, numele noastre adaugă
materie infinitului.
Smulgem din ape triumfuri fraterne,
ne pierdem în munți sub vînturi și foc,
Sub loviturile noastre
se deschid cutremurîndu-se depărtările.
O, buzele omului arse de fosfor,
miinile noastre

arse de flacăra dreaptă a pulberii!
O, pieptul oamenilor în tăcere plecați!
O, Patrie a oamenilor bravi,
adu-ți aminte numai de pașii noștri!

În românește de
Dărie Novăceanu

CONSTANTIN GAVENEA: Case vechi pe strada Banatului
(Premiul special U.A.P. — 1982)

Înalt prestigiu internațional

● Întâlnirea tovarăsei academician doctor inginer ELENA CEAUȘESCU cu participanții la Simpozionul internațional „Oamenii de știință și pacea”.

EMINENTĂ personalitate politică și științifică, tovarăsa academician doctor inginer Elena Ceaușescu reprezintă un minunat exemplu de activitate neobosită consacrată înălțării patriei, împlinirii celor mai înalte năzuințe de progres, bunăstare și independență ale poporului nostru, cauzei socialismului, păcii și prieteniei între toate popoarele lumii.

O activitate ce îmbină, în chipul cel mai strălucit, capacitățile omului de știință cu virtuțile omului politic, munca de concepție cu inițiativa și acțiunea fecundă. Toate puse sub semnul nobil, generos, al ideii, afirmate de tovarăsa academician doctor inginer Elena Ceaușescu în mai multe rânduri, și anume că știința, munca de cercetare nu pot avea alt scop decât acela de a sluji omului, îmbunătățirii vieții sale în liniște și pace, îmbogățirii patrimoniului universal de valori. În acest sens, ca președintă a Comitetului național român „Oamenii de știință și pacea”, tovarăsa academician doctor inginer Elena Ceaușescu înfățișează lumii întregi modelul unei vieți și activități exemplare a unui om de știință, în același timp om politic, în acord cu imperatiile timpului său, dăruindu-și știința și capacitatea de lucru salvagărdării valorilor umane. „Va trebui să demonstrăm — spunea tovarăsa Elena Ceaușescu — că oamenii de știință din patria noastră înțeleg pe deplin marile răspunderi ce le revin în dezvoltarea societății noastre socialiste și s-au angajat, cu toate forțele, alături de milioane de oameni ai muncii din țara noastră, din Europa și din întreaga lume, în lupta pentru apărarea dreptului fundamental al popoarelor — la viață, la pace, la existență liberă și demnă”.

Ca o recunoaștere a unor excepționale rezultate obținute în cercetarea științifică desfășurată într-un domeniu de vîrf, precum și în semn de înaltă prețuire pentru activitatea sa politică internă și internațională, tovarăsei academician doctor inginer Elena Ceaușescu i-au fost conferite numeroase titluri, ordine și distincții științifice de mare prestigiu, i-au fost adresate, din partea unor personalități de renume ale vieții științifice mondiale, cuvinte de înaltă apreciere pentru o activitate prodigioasă care se înscrie ca factor de referință al succeselor științei românești. În cele ce urmează, în semn de omagiu, am reunit câteva dintre aceste declarații ale unor oameni de știință și cultură de pe diverse meridiane ale lumii.

„România literară”

Prof. Raymond Daudel

Președintele Academiei Europene de Științe, Arte și Litere :

„Am ținut mai întâi să aducem un omagiu excepțional dumneavoastră realizări personale în domeniul cercetării compușilor macromoleculari, al chimiei polimerilor, elastomerilor și polimerizării. Această alegere ține, totodată, seama de înaltele dumneavoastră misiuni de stat, de remarcabilele dumneavoastră activități ca președinte al Consiliului Național pentru Știință și Tehnologie și ca președinte al Consiliului științific al Institutului Central de Chimie. Datorită calităților dumneavoastră excepționale și competenței cercetătorilor și inginerilor români, Institutul Central de Chimie a obținut succese deosebite de importanță a căror listă este prea amplă pentru a fi enumerată. Îngăduiți-mi doar să amintesc valoroasa serie de cercetări multilaterale, realizată cu contribuția dumneavoastră esențială și sub conducerea dumneavoastră nemijlocită, în domeniul sintezei și caracterizării compușilor macromoleculari, precum și studiile de cea mai mare importanță — fundamentală și industrială — privind polimerizarea stereoscopică a izoprenului, larg cunoscute în rîndul specialiștilor, realizări care au contribuit într-o măsură hotărîtoare la dezvoltarea industriei românești, la progresul economic și social al țării. Întrucît dumneavoastră simbolizați știința și tehnologia românească, Academia Europeană vă roagă să binevoiți a face parte din Comitetul său de onoare dorind, în același timp, să sublinieze strălucitele dumneavoastră merite și să aducă un omagiu tuturor oamenilor de știință și inginerilor români”.

(Cu prilejul conferirii Diplomei de membru titular al Academiei Europene de Științe, Arte și Litere și de membru al Comitetului de onoare al Academiei, precum și a Insignei de Aur a Academiei).

Ernst Gilmont

Președintele Institutului american al chimiștilor :

„Acordăm astăzi diploma de membru de onoare al Institutului american al chimiștilor doamnei Elena Ceaușescu în semn de recunoaștere a modului remarcabil în care conduce un prestigios institut de cercetări, pentru meritele sale deosebite în efectuarea unor studii importante, pentru aportul său deosebit în dezvoltarea vieții științifice și realizărilor din domeniul învățămîntului nu numai din propria sa țară, dar și în întreaga lume. Domnia sa este primul om de știință de peste hotare care primește diploma de onoare. Înăptuirile doamnei Elena Ceaușescu pentru ridicarea pe noi trepte pe plan internațional a profesiei de chimist constituie o importantă contribuție la dezvoltarea mondială a chimiei. Doamna Elena Ceaușescu a acționat într-un mod foarte eficient în spiritul acestor obiective pe care le urmărește și Institutul american al chimiștilor. Datorită activităților sale, în prezent se deschid noi perspective în domeniul chimiei. Domnia sa a făcut multe pentru a spori prestigiul și distincția acestei profesii”.

(Cu prilejul decernării titlului de membru de onoare al Institutului american al chimiștilor).

Prof. A. T. Gregorian

Președintele Uniunii Internaționale de istorie și filosofie a științei :

„Noi împărtășim pe deplin extrem de valoroasele idei cuprinse în cuvîntarea rostită de academician Elena Ceaușescu, care reprezintă neîndoiește o deviză a fiecărui om de știință al lumii contemporane animat de dorința ca știința să devină în tot mai mare măsură o pirghie a progresului, un mijloc de cunoaștere și de apropiere între popoare, un instrument al păcii și colaborării între toate națiunile lumii”.

(În Cuvîntul de deschidere la Congresul internațional de istorie și filosofie a științei).

Dr. Dorothy Crowfoot Hodgkin

Marea Britanie — laureată a premiului Nobel pentru chimie :

„Cartea de față evidențiază rolul deosebit al academicianului Elena Ceaușescu în soluționarea unor sarcini de mare importanță și anume producerea de cauciuc sintetic în România. Monografia citează 635 de comunicări științifice din întreaga lume. Ni se creează, astfel, imaginea unei științe unice, integratoare, care nu cunoaște granițe, a comunicării firești între oamenii de știință. Chiar și numeroasele procedee tehnice utilizate în domeniul studiat devin, într-un timp relativ scurt, cunoscute tuturor celor interesați. Fără îndoială, este de dorit ca asemenea schimburi internaționale de cunoștințe tehnologice și științifice să devină mereu mai intense și mai eficiente, un obiectiv care poate fi promovat cu succes într-o lume a păcii, pentru a cărei înăptuire academician doctor inginer Elena Ceaușescu militează în permanență”.

(În Prefața traducerii în limba engleză a lucrării „Polimerizarea stereoscopică a izoprenului.”)

Pericles Theocharis

Președintele Academiei din Atena :

„Contribuția academicianului doctor inginer Elena Ceaușescu în dezvoltarea științei polimerilor din România este bine cunoscută pe plan internațional. Doamna Elena Ceaușescu a reușit într-un timp relativ scurt să creeze o importantă școală de știință și tehnologie a polimerilor în România, în cadrul Institutului Central de chimie pe care l-a creat și pe care îl conduce cu remarcabile rezultate, în folosul atît al științei, în general, cît și al industriei țării prietene, România, în special. Sub îndrumarea atentă și continuă a acestei eminente femei savant, știința nou apărută a polimerilor a făcut importante progrese în țara sa. Alegerea doamnei Elena Ceaușescu ca membru corespondent al Academiei din Atena în 1976 a reprezentat încă o recunoaștere internațională a contribuției deosebite a acestei femei savant la progresul științei”.

(Cuvîntarea la ședința solemnă a Academiei din Atena dedicată tovarăsei Elena Ceaușescu).

Alexandr Milojevic

Membru al Academiei R.S.F. Iugoslavia :

„Permiteți-mi să exprim profunda noastră recunoștință tovarăsei academician Elena Ceaușescu nu numai pentru remarcabilele sale rezultate în domeniul științei, dar și pentru prodigioasa activitate de om politic. Îmi amintesc cu deosebită plăcere de momentul în care tovarăsa Elena Ceaușescu a vizitat la Belgrad Facultatea noastră de Științe Naturale. Ne-am întîlnit timp îndelungat în cadrul unei discuții interesante, abordînd aspecte foarte importante ale științei”.

(Cu prilejul primirii participanților la cel de al lea Simpozion Pugwash).

Ernesto F. Villanueva

Rectorul Universității din Buenos Aires :

„În doctor Elena Ceaușescu recunoaștem virtuțile femeii ce se consacră muncii științifice și care își asumă, în spirit militant, o responsabilitate în construirea unei societăți fără exploatare și exploatați”.

(Cu prilejul decernării titlului de „Doctor Honoris Causa” al Universității din Buenos Aires).

Margaret Thatcher

Liderul Partidului Conservator din Marea Britanie :

„Sînt de profesiune și chimist. Ca atare, am fost incîntată de posibilitatea de a vizita Institutul Central de Chimie din București. Am avut, astfel, ocazia să iau contact cu activitatea bogată pe care o desfășoară academician doctor inginer Elena Ceaușescu, sub conducerea sa directă efectuîndu-se aici cercetări legate de realizarea unor produse importante. Am reținut adîncă sa preocupare pentru buna lor utilizare, acum și în viitor, o preocupare strîns conectată la dezvoltarea industrială a României. Fără nici o îndoială, desfășoară o muncă extraordinară pentru ca — prin noi industrii — să se asigure cu forțe proprii ceea ce, înainte, țara dumneavoastră era obligată să importe, în diferite domenii — mîfer, de pildă, la produse chimice, materiale plastice, fi artificial, medicamente etc. Am văzut foarte frumoase rezultate obținute în acest sens la institut, luînd în același timp cunoștință de lucrările în curs de realizare. Și m-a impresionat, ca principala orientare, armonizarea activității științifice cu interesele economiei, ale producției”.

(Declarație făcută în timpul vizitei în România, septembrie 1975).

Prof. Antonio Carrelli

Italia — Academia Națională dei Lincei :

„La Simpozionul cu tema «Oamenii de știință și pacea», desfășurat sub înaltul patronaj al președintelui R.S.R., Nicolae Ceaușescu, au fost analizate marile responsabilități ce revin astăzi științei și slujitorilor ei în asigurarea păcii, libertății și vieții popoarelor. Misiunea fundamentală a științei este de a servi cauza progresului și prosperității popoarelor, a idealurilor păcii și înțelegerii reciproce între națiuni. Oamenii de știință trebuie să considere drept o datorie a lor de a face astfel încît cuceririle științei să fie puse în serviciul progresului și bunăstării omenirii, iar nu al războiului și distrugerii. Însăși doamna Elena Ceaușescu, de la tribuna Congresului, a rostit un vibrant mesaj în numele rațiunii și păcii :

Oamenii de știință, «conștienți de marile răspunderi ce le revin, trebuie să spună un Nu hotărît rachetelor nucleare, noilor bombe cu neutroni, să militeze ferm ca rezultatele muncii lor să fie puse exclusiv în slujba vieții, a progresului și bunăstării popoarelor. Pe deasupra oricărui deosebiri de convingeri politice, filosofice, religioase, oamenii de știință au înalta îndatorire de a acționa uniți, împreună cu popoarele din țările lor, cu forțele înaintate de pretutindeni, pentru a se pune capăt înarmărilor, pentru făurirea unei lumi fără arme și fără războaie».

(Cuvînt cu prilejul prezentării lucrării „Noi cercetări în domeniul compușilor macromoleculari”, apărută în Ed. Edimez din Roma, 10 XII 1982).

„România literară”

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

Director GEORGE IVĂȘCU

REDACȚIA : București, Piața Științei nr. 1, poarta B2-B3, telefon 17 60 10. ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei 115. Telefon : 50 74 96. ABONAMENTE : 3 luni — 65 lei ; 6 luni — 130 lei ; 1 an — 260 lei. Tiparul : Combinatul Poligrafic „CASA ȘTIINȚII”